

Vel Bevert!

B. 235. Skudeneshavn.

**Farge- og bygningsarkeologisk undersøkelser av
eksteriøret på seks bygninger og interiøret i kramboden
i «Mælandsgården»**

Rapport nr: 23/2018

15.11.2018

Jon Brønne
Malerikonservator NKF-N,
Professor emeritus

Rapport Nr. Vel Bevert! Rapport nr. 23/2018	Oppdragsperiode: 28.5. – 15.11.2018	Publiseringsdato 15.11.2018
Tittel: Farge- og bygningsarkeologisk undersøkelser av eksteriøret på seks bygninger og interiøret i kramboden i Mælandsgården	Feltarbeid: 28.5.-4.6.2018	Rapportering: September- november 2018
Oppdragsgiver: Karmøy kommune	Forsidebilde Kronprins Olav og Kronprinsesse Märtha på besøk i Skudeneshavn i 1936. Huset til venstre, Veibellsbakken 5. Fotograf: Ukjent.	
Forfatter(e) Brønne, Jon	Sider 120	Tilgjengelighet Åpen
	Kontrakt: 7.8.2017 Ane Steingilda Alvestad Karmøy kommune	
Prosjektleder: Jon Brønne		
Prosjektmedarbeider:		

Innholdsfortegnelse

1	Bakgrunn for oppdraget	6
2	De undersøkte bygningene	6
2.1	Søragadå 13. Matr. Nr. 150. Oppført 1853.	6
2.2	Søragadå 23. Matr. Nr. 126-127. Oppført 1843. Påbygget i 1887.	7
2.3	Søragadå 27. Matr. Nr. 117. Oppført 1858.	7
2.4	Søragadå 63 . Matr. Nr. 85. Oppført 1822.....	8
2.5	Holmen 14. Matr. Nr. 133. Oppført 1846.....	8
2.6	Holmen 16. Matr. Nr. 131. G.57/B.75. Oppført 1818/1845. Kramboden	9
2.7	Veibellsbakken 5. Matr. Nr. 167. Oppført 1850-1857.....	9
3	Fargeundersøkelsen	10
3.1	Metode	10
3.2	Koding av de avdekkete fargene	10
3.3	Dokumentasjon	10
3.3.1	Fotografier.....	10
3.3.2	Merking av avdekkingsprøvene.....	10
3.3.3	Fargesnittene.....	10
4	Resultat av fargeundersøkelsen av eksteriøret.....	11
4.1	Generelt.....	11
5	Resultat av fargeundersøkelsen. De enkelte bygningene	12
5.1	Søragadå 13. Matr. Nr. 150. Oppført 1853.	12
5.1.1	Resultat av fargeundersøkelsen	15
5.1.2	Panel	15
5.1.3	Hjørnebord	17

5.1.4	Brystningslist	19
5.1.5	Brystningen med kvaderimitasjon.....	21
5.1.6	Vinduer	23
5.1.7	Vindusgerikter	24
5.1.8	Hoveddøra	25
5.1.9	Døromrammingen hoveddør.....	26
5.1.10	Sokkellist.....	27
5.1.11	Søragadå 13. Konklusjon	28
5.2	Søragadå 23. Matr. Nr. 126-127. «Reinertsenhuset». Oppført 1843, påbygget 1887. 29	
5.2.1	Resultat av fargeundersøkelsen	36
5.2.1	Panel	36
5.2.2	Hjørnebord	37
5.2.1	Vinduer	38
5.2.2	Vindusgerikter	42
5.2.1	Dører.....	43
5.3	Søragadå 23. Konklusjon	43
5.4	Søragadå 27. Matr. Nr. 117. «Apoteket». Oppført 1858.	44
5.4.1	Resultat av fargeundersøkelsen	47
5.4.2	Panel	47
5.4.3	Hjørnebordene	49
5.4.4	Dør	51
5.4.5	Døromrammingen på hoveddøra.....	54
5.4.6	Vinduer	55
5.4.7	Vindusgerikter	56
5.5	Søragadå 27. Konklusjon	57
5.6	Søragadå 63. Matr. Nr. 85. Oppført 1822.	58
5.6.1	Resultat av fargeundersøkelsen	60
5.6.2	Panel	60
5.6.3	Vinduer	62
5.6.4	Vindusgerikter	64
5.6.5	Dør	66
5.6.6	Døromramming	68
5.7	Søragadå 63. Konklusjon	69
5.8	Holmen 14. Matr. Nr. 133. Oppført 1846.....	70
5.8.1	Resultat av fargeundersøkelsen	70
5.8.2	Panel	70
5.8.3	Dører.....	72
5.8.4	Døromramming	73
5.8.5	Vinduer	74

5.8.6	Vindusgerikter	77
5.8.7	Holmen 14. Konklusjon.....	79
5.9	Veibellsbakken 5. Matr. Nr. 167. Bygget ca. 1850 1857.	80
5.9.1	Resultatet av fargeundersøkelsen.....	84
5.9.2	Panel	84
5.9.3	Brystning.....	86
5.9.4	Hjørnebord	87
5.9.5	Hoveddør nordøst	89
5.9.6	Døromramming	90
5.9.7	Vindu	92
5.9.8	Vindusgerikt.....	96
5.9.9	Konklusjon. Veibellsbakken 5.	97
6	Holmen 9. Matr. 136. «Badeanstalten». Bygget 1843.	98
6.1.1	Resultat av fargeundersøkelsen.	98
6.1.2	Panel	98
6.2	Holmen 16. Matr. Nr. 131. G.57/B.75. Oppført 1818/1845.	100
6.2.1	Resultat av fargeundersøkelsen	107
6.2.2	Himling, taklister, stussbrett og takbjelker	107
6.2.3	Panel over brystningen.....	108
6.2.4	Brystning.....	108
6.2.5	All innredning nedenfor benkeplatene, inklusive skuffer, hyller osv.....	109
6.2.6	Hyllefronter med pilastrer.....	109
6.2.7	Front på diskene som går nord/syd og øst/vest.....	109
6.2.8	Diskplaten nord/syd	110
6.2.9	Diskplaten øst/vest.....	110
6.2.10	Dør til kontoret med gerikter	110
6.2.11	Dør til «Tannlegen»	111
6.2.12	Vinduer og vindusgerikter	112
6.2.13	Fotlister og gulv	112
6.2.14	Periodetabell, kramboden.....	113
6.2.15	Holmen 16. Kramboden. Konklusjon.....	115
7	Kilder.....	115
7.1	Arkivalia	115
7.2	Litteratur.....	115
7.3	Muntlige opplysninger	115
8	Vedlegg	116
	Praktisk malerarbeid	116
	Rengjøring	116
	Fjerning av løs- og skadet maling	116
	Skraping.....	116

Luting (kaustisk soda)	116
Kjemiske malingfjernere.....	117
Malingfjernere basert på organiske løsemidler.	117
Avbrenning med blåselampe eller åpen flamme.	117
Varmluftblåser.....	117
Sliping med drill og roterende eller oscillerende slipeskive.....	117
Sandblåsing.....	117
Høytrykksspyling med vann.....	117
Infrarød varme.....	117
Valg av maling.....	117
Påføring.	118
Viktig ved bruk av linolje og alkydøljemalinger	118
Maling på eldre maling	118
Maling på nytt trevirke	119
Innvendig.....	119
Litteratur, maling.....	120

1 Bakgrunn for oppdraget

I forbindelse med den pågående kulturmiljøfredningen av deler av Gamle Skudeneshavn, var det et ønske fra Karmøy kommune, oppvekst og kulturretaten om å få ny kunnskap om eldre fargebruk og fargesetting av den eldste bebyggelsen i Skudeneshavn. Karmøy kommune hadde valgt ut åtte bygninger som skulle undersøkes. Etter en åpen anbudskonkurranse ble Vel Bevart valgt til å utføre undersøkelsene. Rapporten fra undersøkelsene ble levert i november 2018. Kommunen ønsket i 2017 at undersøkelsene skulle utvides. Vel Bevart fikk derfor oppdraget med å undersøke ytterligere seks hus innenfor fredningsområdet. I tillegg ønsket kommunen at interiøret i kramboden i Mælandsgården ble undersøkt. Del to av undersøkelsene ble utført av undertegnede i mai - juni 2018. Denne rapporten er konklusjonen og avslutningen av dette prosjektet.

2 De undersøkte bygningene

2.1 Søragedå 13. Matr. Nr. 150. Oppført 1853.

Figur 1. Skudeneshavn. Søragedå 13. Sett fra nordøst. Foto: J. Brønne. Mai-juni 2018.

2.2 Søragedå 23. Matr. Nr. 126-127. Oppført 1843. Påbygget i 1887.

Figur 2. Skudeneshavn. Søragedå 19. Sett fra nord. Foto: J. Brønne. Mai-juni 2018.

2.3 Søragedå 27. Matr. Nr. 117. Oppført 1858.

Figur 3. Skudeneshavn. Søragedå 27, Sett fra vest. Foto: J. Brønne. Mai-juni 2018.

2.4 Søragedå 63 . Matr. Nr. 85. Oppført 1822.

Figur 4. Skudeneshavn. Søragedå 63. Sett fra nordøst. Foto: J. Brønne. Mai-juni 2018.

2.5 Holmen 14. Matr. Nr. 133. Oppført 1846.

Figur 5. Skudeneshavn. Holmen 14. Sett fra nord. Foto: J. Brønne. Mai-juni 2018.

2.6 Holmen 16. Matr. Nr. 131. G.57/B.75. Oppført 1818/1845. Kramboden

Figur 6. Skudeneshavn. Holmen 16. Sett mot øst. Foto: J. Brønne. Mai-juni 2018.

2.7 Veibellsbakken 5. Matr. Nr. 167. Oppført 1850-1857.

Figur 7. Skudeneshavn. Veibellsbakken 5. Sett fra nordøst. Foto: J. Brønne. Mai-juni 2018.

3 Fargeundersøkelsen

3.1 Metode

Fargeundersøkelsen ble gjort enten ved lagvise avdekkinger og registrering av malinglag (fargetrapp), og eller med en mengde kontrollavdekkingsprøver med bruk av skalpell og feltmikroskop på alle bygningsselementer på eksteriørene. Videre er materialprøver tolket i digitalt mikroskop ved høyere forstørrelse hos Vel Bevart i Oslo. Det ble ikke gjort inngrep i opprinnelige eller sekundære bygningsselementer i form av fjerning av listverk og panel. Fargeundersøkelsen in situ ble utført i dagslys utendørs. I undersøkelsen av kramboden ble det i tillegg benyttet kunstlys ved undersøkelsene.

3.2 Koding av de avdekkete fargene

Fargene er kodet etter NCS-S systemet, som er et system for fargebeskrivelse.¹ De aller fleste fargehandlere kan blande nesten alle malingstyper, glansgrader og farger basert på dette systemet. Mange av de malte flatene som ble undersøkt i Skudeneshavn er til dels mye endret. Enten på grunn av overmaling og eller at opprinnelige flater er nedbrutt vær og vind og påvirkning av sollys. Det har likevel vært mulig å bestemme med en stor grad av nøyaktighet hvordan fargene har sett ut opprinnelig.

Vurderingene av de opprinnelige fargene er gjort på grunnlag av de funnene som ble gjort ved undersøkelsene, og på grunnlag av erfaring fra undersøkelser av analoge eksempler. De anbefalingene som er gitt i denne rapporten kan benyttes uten justeringer. De avdekkete malingene er gjerne skitne, avblekete og nedslitte, og fargene kan derfor nå se annerledes ut enn da malingene ble påført. Blyhvit blir grå ved oksidering i luft. Effekten forsterkes kraftig hvis det er svovelforurensing i lufta. Svovelforurensing kunne tidligere være forårsaket av blant annet fyring med torv, koks og sinders. Oljen i oljebaserte malinger gulner dessuten når den ikke utsettes for lys. Det betyr at de fargene som avdekkes vanligvis er for varme eller gule i forhold til hvordan de opprinnelig har vært. Dette er særlig kritisk for blå og grå farger. Oljen i malinglagene vil blekes når fargen står fremme i lyset. Malerikonservatorer tar hensyn til pigmentenes og bindemidlenes endringer når fargene kodes. De avdekkete malinglagene er kodet slik undertegnede mener at de har sett ut da de var nye. Hvis fargene som kodes ligger mellom to fargekoder i tabellene, angis dette med en /. For eksempel: (2010-N/3010-N)

3.3 Dokumentasjon

3.3.1 Fotografier

Alle husene som er undersøkt er fotodokumentert av undertegnede med digitale fotografier. Det er tatt oversiktsbilder før undersøkelsene. Det er videre tatt fotografier under undersøkelsene for å dokumentere funn. Det er fotografert detaljer av konstruktive elementer og avdekkingsprøver. Fotomaterialet er systematisert. Alle relevante fotografier oppbevares hos Vel Bevart. Fotografiene i rapporten kan fritt benyttes hvis fotograf oppgis.

3.3.2 Merking av avdekkingsprøvene

Avdekkingsprøvene er merket. Følgende koder er benyttet på merkingene:

L: Ferdig avsluttet lag

*: Avsluttende malinglag

G: Grunningsstrøk

T: Treverk

3.3.3 Fargesnittene

På alle bildene av fargesnittene er yngste malinglag opp på bildene, og eldste malinglag og treverket ned på bildene.

¹ Natural Color System® Index 2009

4 Resultat av fargeundersøkelsen av eksteriøret

4.1 Generelt

For de fleste bygningene i undersøkelsen finnes det eldre fotografier som gjengir husene og omgivelsene. De fotografiene som er tatt før siste verdenskrig, som undertegnede har sett, er alle i sort-hvitt. Ettersom hverken den ortokromatiske filmen som var i bruk frem til ca. 1905 eller den pankromatiske filmen som var i bruk frem til ca. 1940 ikke kan skille mellom hovedfargene rød, blå, grønn og gul, men kun kan vise oss kontraster, kan vi ikke benytte sort-hvit fotografier til å bestemme farger eller fargesetting. Bildene kan imidlertid vise oss at det har vært kontraster mellom de ulike bygningselementene og ikke minst kan ofte bildene gjengi bygningsdetaljer med stor nøyaktighet. Dette kan hjelpe oss til datering av eldre tilstand på bygningene og på endringer som er utført.

Det er viktig å være klar over at en bygningsdetalj som fremstår som mørk på et eldre sort-hvit bilde, kan for eksempel være en gjengivelse av en lys grønn farge.

Det er i rapporten gjengitt mange bilder av fargesnitt tatt i mikroskop. De fargene som er gjengitt i fargesnittene kan ikke benyttes til å bestemme farger nøyaktig, men de kan gi en god pekepinn på hvor i fargespekteret fargene ligger. For å kunne bestemme og kode eldre fargelag, er det nødvendig å avdekke malinglaget, og benytte avdekkingen til å kode fargene.

I gjennomsnitt har de åtte bygningene som er undersøkt blitt malt ca. hvert 10,5. år.

Landsgjennomsnittet for de bygningene vi har undersøkt, som er oppført i perioden ca. 1760 – ca. 1920 er at de males ca. hvert 20. år. Det betyr at de undersøkte husene i Skudeneshavn har blitt malt nær dobbelt så ofte som det som er landsgjennomsnittet. Våre tidligere undersøkelser har vist at hus i kystnære strøk males hyppigere enn i innlandet. Dette kan skyldes flere forhold. Værpåkjenningen er større ute ved kysten, slik at behovet for rebehandling er større. På de undersøkte bygningene i Skudeneshavn var det ingen skader eller kraftige nedbrytninger i de eldre, overmalte malinglagene som skulle indikere at dette hadde vært en viktig årsak til oppmalingene. Hyppige oppmalinger kan også være betinget av sjømannstradisjonen med jevne vedlikeholdsintervaller på båter og skuter. Det kan også være betinget av at på grunn av de rike sildefangstene, så var det i en lengre periode økonomisk gode tider i Skudeneshavn, noe som kan ha medført at huseierne hadde råd til å male husene med dyrere pigmenter enn det som var normalt for småhus, og at de tok seg råd til å male hyppigere enn vanlig.

Undersøkelsene har vist at hvit har vært den dominerende fargen som er benyttet i Skudeneshavn fra siste del av 1800-årene og fram til i dag. Både blyhvit, sinkhvit og titanhvit har blitt benyttet. Undersøkelsen har også vist, at det frem til begynnelsen av 1900-tallet var vanlig å benytte kontrastfarger på bygningsdetaljer som vinduer, vindusgeriker, laftekasser og dørromramminger. Fem av de undersøkte husene hadde opprinnelig dører i kontrastfarger. På fem av husene har dørene i senere perioder blitt malt i kontrastfarger. Kontrastfargene på dørene domineres av sandsteinsfarger og grønn i alle varianter. Tre av husene har dører som i et eller flere lag har blitt malt med illusjonsmalinger av edeltre, dvs. ådring av mahogni eller eik. Det er også benyttet et stort spekter av andre farger på listverk, dører og hjørnebord. Dette sammenfaller ned de funnene vi har gjort i resten av landet.

Det viser seg at fargebruk og fargesetting i Skudeneshavn har fulgt rådende moter i større byer langs kysten for bruk av farger på trehus. Det er heller ikke noe som tyder på at Skudeneshavn har ligget etter Stavanger og Bergen i bruk av illusjonsmaling av fasadene, i det det ser ut til at bruk av illusjonsfarger benyttes samtidig i Skudeneshavn, som i de større byene. Det er heller ingen tvil om at bruk av farger som illuderer marmor, kalk- og sandstein har vært vanlig i byen. I tillegg har de fortsatt å benytte dyr blyhvit etter at det rimeligere sinkhvit pigmentet kom i handelen ca. 1860.

Se hvert enkelt hus for spesifisert fargehistorikk.

De fleste av de husene som inngår i denne andre prosjektdelen, har vært vesentlig vanskeligere å undersøke enn de åtte husene som ble undersøkt i den første prosjektdelen. Dette skyldes blant annet at disse husene ved flere anledninger har blitt kraftig nedskrapet i forbindelse med nymaling. Det har resultert i at undertegnede har vært nødt til å ta mange flere fargesnitt for å forstå fargehistorikken på husene.

5 Resultat av fargeundersøkelsen. De enkelte bygningene

5.1 Søragedå 13. Matr. Nr. 150. Oppført 1853.

«Det nåværende huset er bygget i 1853 for handelsborger og skipsreder Fredrik Lundin som kom fra København. ... Ved taksering i 1878 var kjelleren innredet som fullstendig bakeri»...²

Figur 8. Skudeneshavn. Søragedå 13. Bildet er publisert på nettet gjennom «Tidsmaskinen». Det ligger ute i to identiske versjoner, datert henholdsvis 1915 og 1920. Personenes klær tyder på at 1915 er riktig datering. Bakkenfor bakeriet, som ligger bak de to kvinnene som sitter foran døra, skimtes Søragedå 13. Det lille vi kan skimte av huset, kan tyde på at huset er hvitmalt, med hvite vindusgerikter.

² Fra: Grude, Egil Harald ed al. Red. 1975. *Hus og innbyggere i gamle Skudeneshavn*. Skudeneshavn. Side 98.

Figur 9. Skudeneshavn. Søragadå 13. Sett fra nord. Tilbygget i to etasjer mot nordvest er nevnt i branntaksten fra 1878, og er trolig bygget like før dette. Foto: J. Brønne. Mai-juni 2018

Figur 10. Skudeneshavn. Søragadå 13, sett fra sydøst. Panel, vinduer og gerikter er opprinnelige. Foto: J. Brønne. Mai-juni 2018.

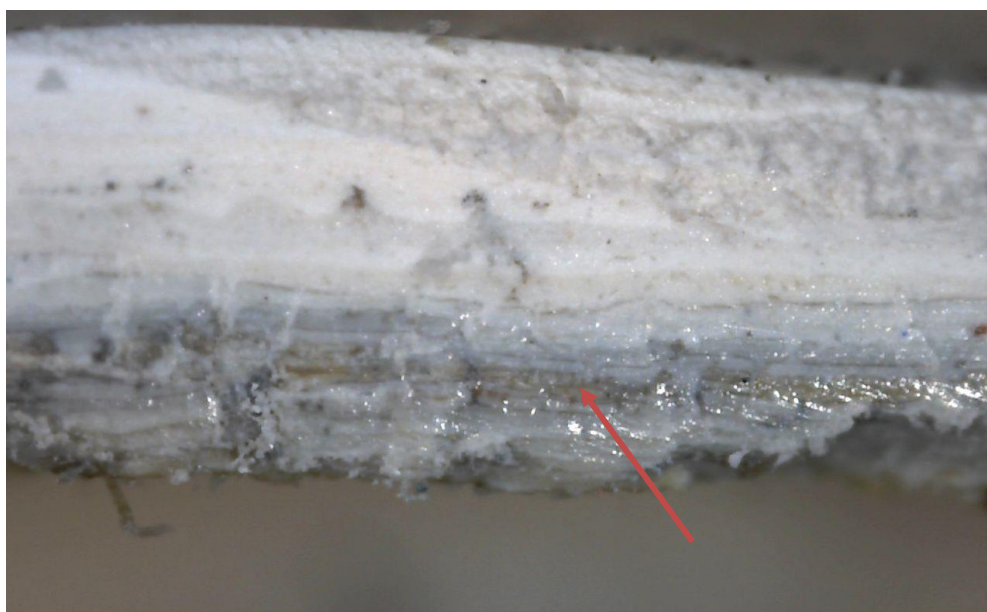
Figur 11. Skudeneshavn. Søragadå 13, sett fra sydvest. Panel, vinduer og gerikter er opprinnelige. Foto: J. Brønne. Mai-juni 2018.

5.1.1 Resultat av fargeundersøkelsen

5.1.2 Panel

Figur 12. Skudeneshavn. Søragedå 13. Opprinnelig panel. På nedre del av bygningen er panelet utformet som en brystning, med sokkellist og brystningslist. I tillegg er panelet i brystningsdelen høvlet slik at det illuderer glatthugget kvaderstein i store lengder som ligger i forbant. Denne måten å illudere steinarkitektur var ikke vanlig, men har blitt benyttet over nesten hele Norge i 1800- årene. På fototidspunktet faller lyset tangentialt på veggflatene. Dette gjør at det er mulig å se delene av overflatene hvor det er bevart flere malinglag, og hvor mange malinglag er fjernet på grunn av skraping. I de områdene hvor flere malinglag er bevart, er det dessverre også mange malinglag som mangler. Foto: J. Brønne. Mai-juni 2018.

Søragedå 13. Panel over brystning. 175X

Figur 13. Skudeneshavn. Søragedå 13. Fargesnitt av malinglagene på panelet. Alle malinglag er ikke med på snittet, men de eldste og yngste lagene er med på snittet. De yngste lagene er svært omrotet, og ser på bildet ut som en grøt. Bortsett fra et malinglag, som er sandsteinsfarget, (Rød pil) er alle malinglag hvite. Foto: J. Brønne. November 2018.

Søragadå 13. Panel over brystning. 205X

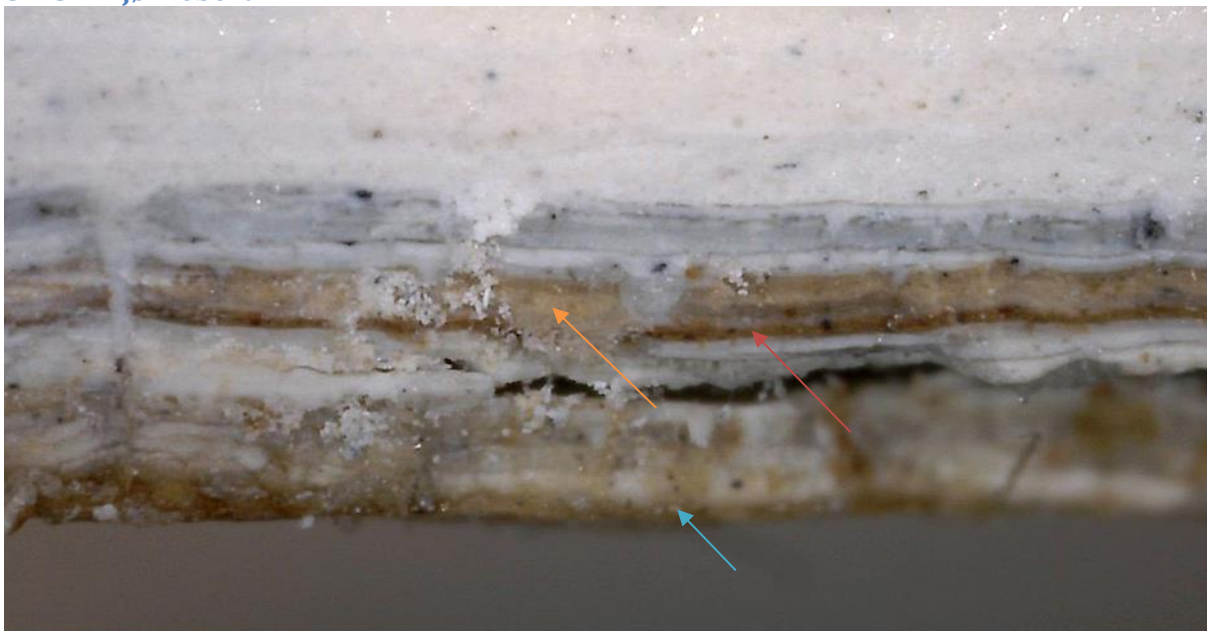
Figur 14. Skudeneshavn. Søragadå 13. Fargesnitt av malinglagene på panelet. Alle malinglag er ikke med på snittet, men de eldste og yngste lagene er med på snittet. De yngste lagene er svært omrotet, og ser på bildet ut som en grøt. Bortsett fra et malinglag med de tilhørende grunningslagene, som er sandsteinsfarget, (Rød pil) er alle malinglag hvite. Foto: J. Brønne. November 2018.

Søragadå 13. Panel over brystning. 75X

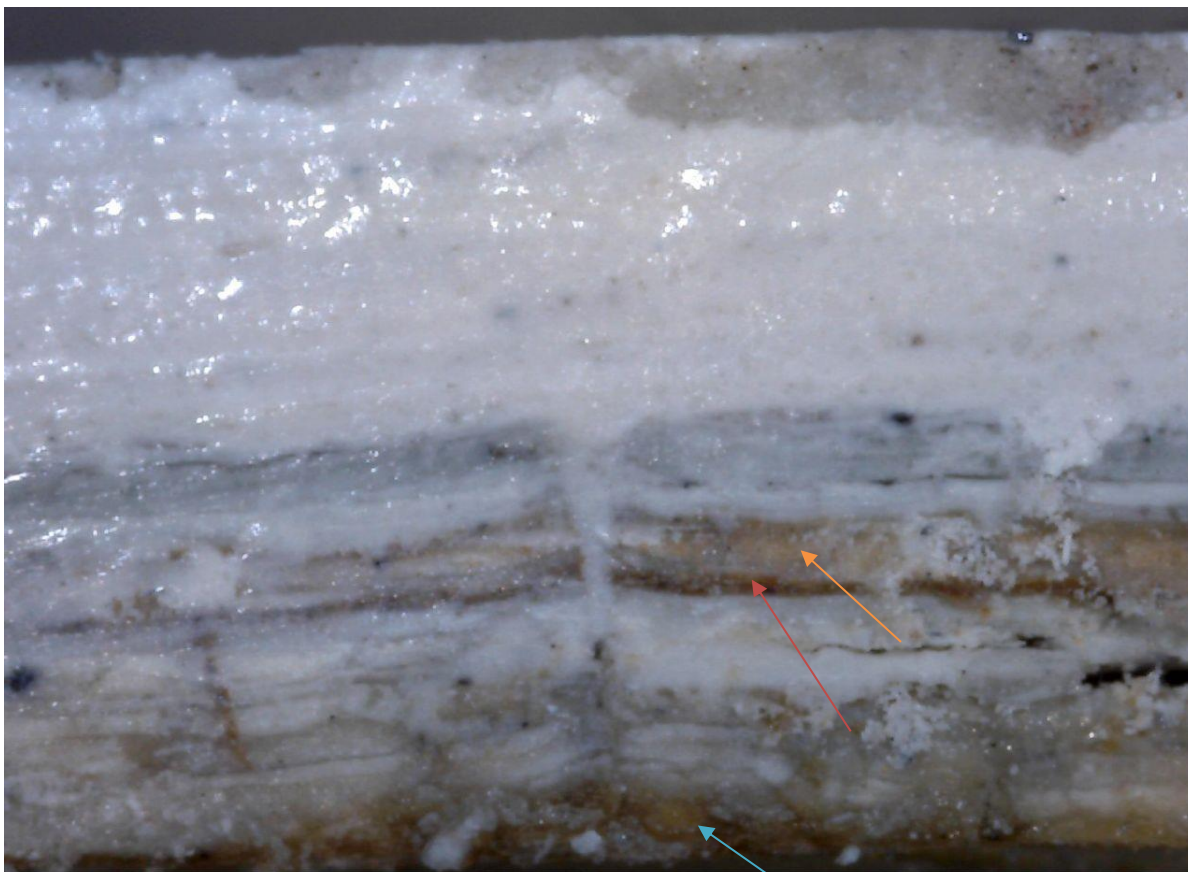
Figur 15. Skudeneshavn. Søragadå 13. Panelet. Malinglagene fotografert fra undersiden. De mørke partiene er trefibere fra panelet. Bildet viser at eldste malinglag var hvit. Foto: J. Brønne. November 2018.

5.1.3 Hjørnebord

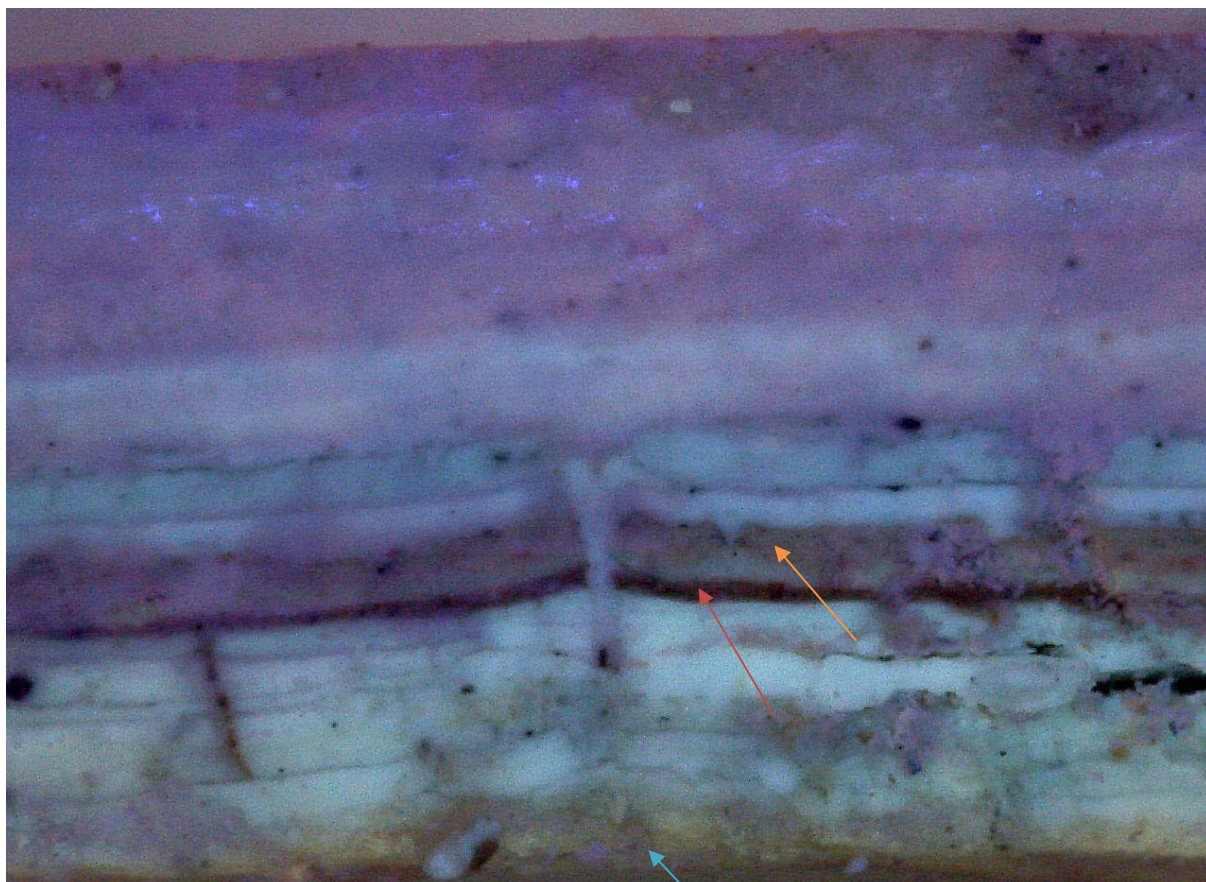
Søragadå 13. Hjørnebord. 220X

Figur 16. Skudeneshavn. Søragadå 13. Fargesnitt av hjørnebord. De eldste malinglagene er med på bildet. Det kan se ut til at eldste malinglag kan ha vært i gul sandsteinsfarge. (Blå pil) Litt senere har hjørnebordene blitt malt først i mørk gul sandstein (Rød pil) og deretter i sandsteinsfarge. (Gul pil) Foto: J. Brønne. November 2018.

Søragadå 13. Hjørnebord. 220X

Figur 17. Skudeneshavn. Søragadå 13. Fargesnitt av hjørnebord. Alle malinglagene er med på bildet. Det kan se ut til at eldste malinglag kan ha vært i gul sandsteinsfarge. (Blå pil) Litt senere har hjørnebordene blitt malt først i mørk gul sandstein (Rød pil) og deretter i sandsteinsfarge. (Gul pil) Bortsett fra disse tre malinglagene, er alle de øvrige malinglagene hvite. Foto: J. Brønne. November 2018.

Søragedå 13. Hjørnebord. 220X

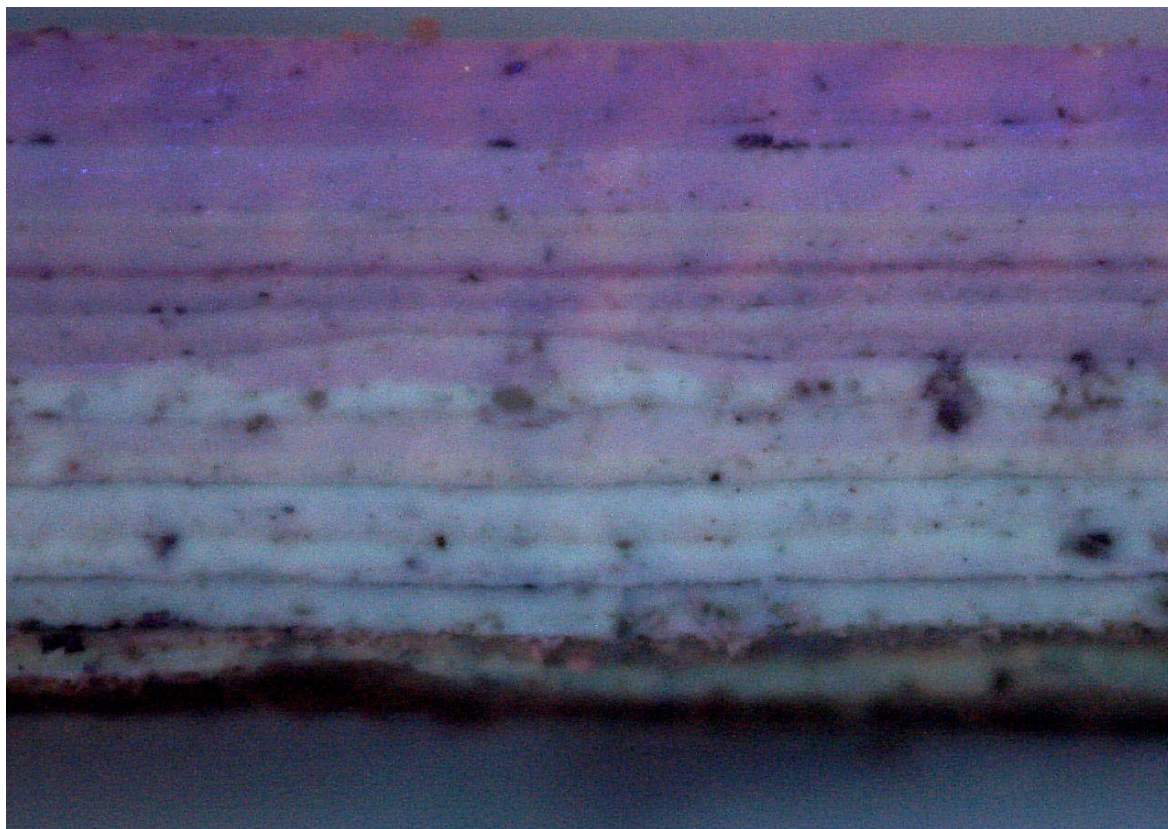
Figur 18. Skudeneshavn. Søragedå 13. Fargesnitt av hjørnebord samme utsnitt som figur 17, fotografert i UV lys. Alle malinglagene er med på bildet. Det kan se ut til at eldste malinglag kan ha vært i gul sandsteinsfarge. (Blå pil) Litt senere har hjørnebordene blitt malt først i mørk gul sandstein (Rød pil) og deretter i sandsteinsfarge. (Gul pil) I de hvite lagene som ikke fluoriserer blått er pigmentet blyhvit. Foto: J. Brønne. November 2018.

5.1.4 Brystningslist

Søragadå 13. Etasjeskiller/Brystningslist. 65X

Figur 19. Skudeneshavn. Søragadå 13. Fargesnitt av nesten alle malinglagene på brystningslista. De eldste malinglagene skiller seg ut som mørkere enn alle de senere malinglagene, som alle sammen er hvite. Totalt er det mellom 19 og 21 malinglag. Foto: J. Brønne. November 2018.

Søragadå 13. Etasjeskiller/Brystningslist. 190X

Figur 20. Skudeneshavn. Søragadå 13. Samme utsnitt som figur 19, her fotografert i UV lys. De eldste malinglagene fluoriserer ikke på samme måte som de senere hvite malinglagene. I de hvite lagene som ikke fluoriserer blått er pigmentet blyhvitt. Foto: J. Brønne. November 2018.

A278 | 1280x1024 | 2018/11/01 15:52:47

Søragadå 13. Etasjeskiller/Brystningslist.220X

Figur 21. Skudeneshavn. Søragadå 13. Fargesnitt av de eldste malinglagene på brystningslista. De eldste malinglagene er mørk sandstein (Kun synlig på figur 22), grå (Rød pil), mørk grå (Grønn pil), mørk grå (Blå pil), mørk oker (Gul pil) og sandsteinsfarge (Sort pil). Over dette kan det registreres minst fire mørk gråsorte/sorte malinglag. Foto: J. Brønne. November 2018.

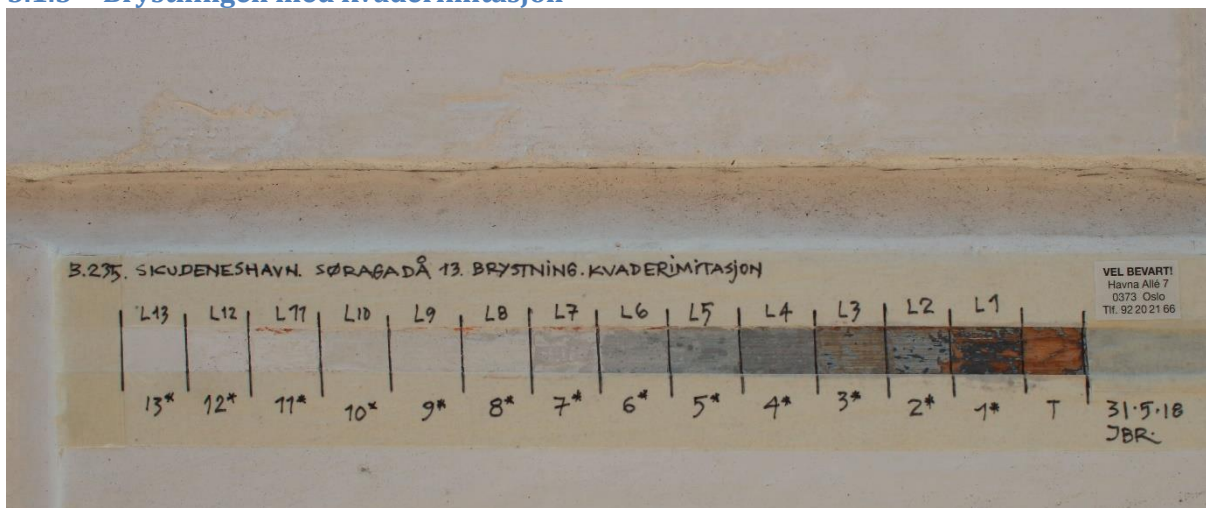
A266 | 1280x1024 | 2018/11/01 15:42:01

Søragadå 13. Etasjeskiller/Brystningslist. 65X

Figur 22. Skudeneshavn. Søragadå 13. Brystningslistas eldste malinglag fotografert fra undersiden. Eldste malinglag er et mørk sandsteinslag til høyre. Til venstre er malinglag 2, grå, merket med rød pil på figur 21. Foto: J. Brønne. November 2018.

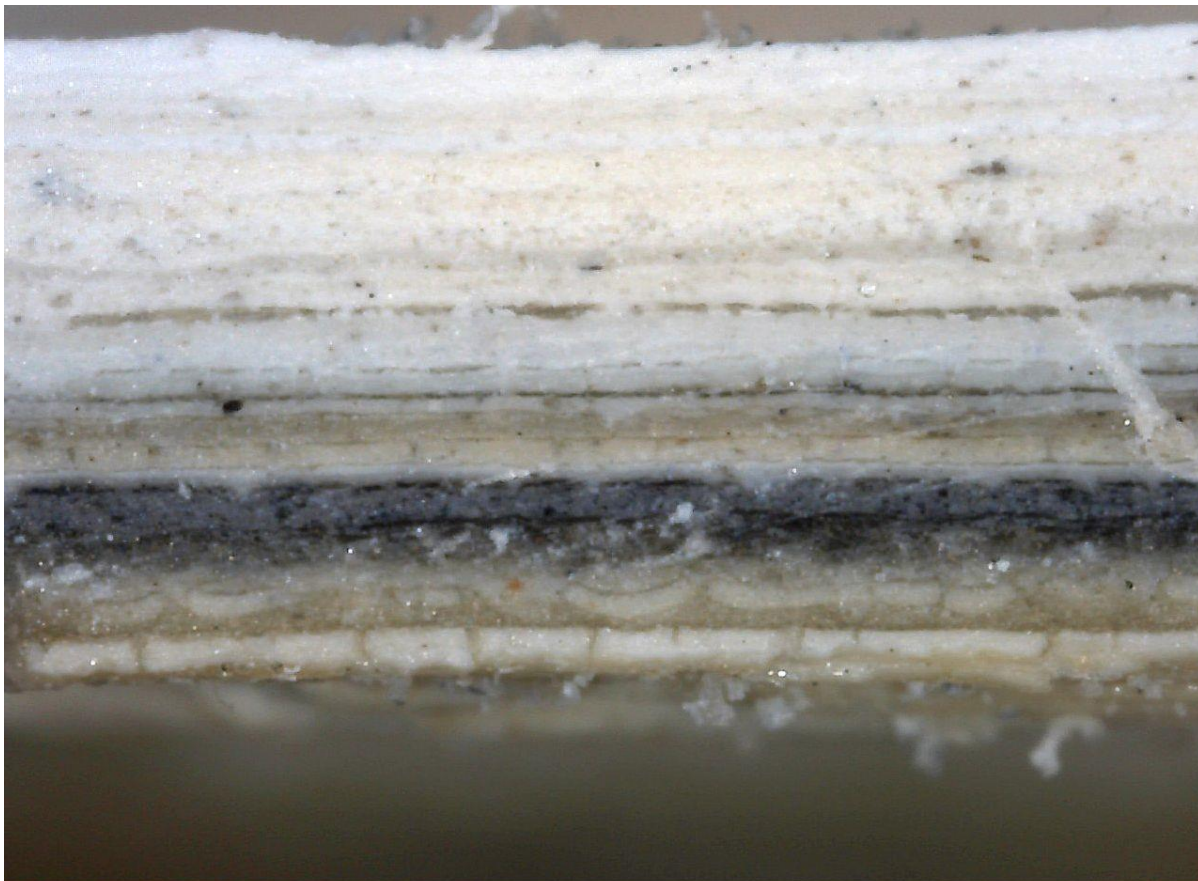
5.1.5 Brystningen med kvaderimitasjon

Figur 23. Skudeneshavn. Søragedå 13. Fargelagsavdekking på den kvaderimiterte brystningen. Foto: J. Brønne. Mai-juni 2018.

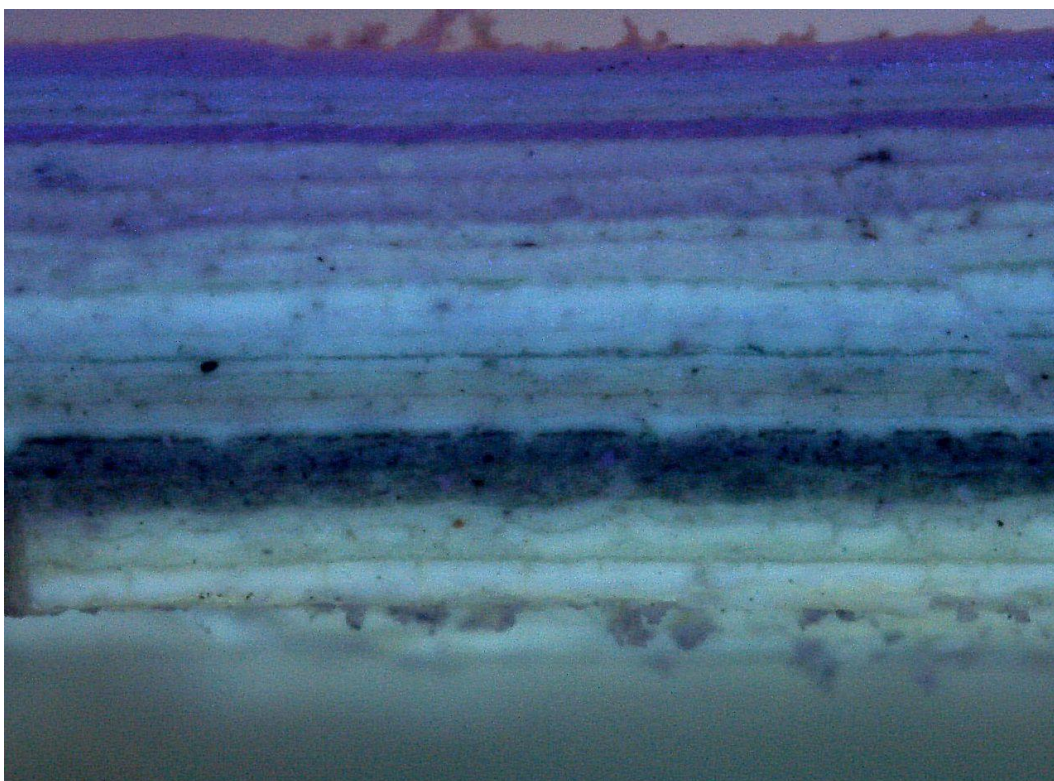
Fargelagsavdekking på brystningen

Avdekket Lag Nr:	Periode Nr:	Farge:	NCS S Kode:	Materialer:	Merknader:
Lag 13 *	L13	Hvit		Alkydøljemaling?	Dagens malinglag
Lag 12*	L12	Hvit		Alkydøljemaling?	
Lag 11*	L11	Hvit		Linoljemaling	
Lag 10 *	L10	Hvit		Linoljemaling	
Lag 9*	L9	Hvit		Linoljemaling	
Lag 8*	L8	Hvit		Linoljemaling	
Lag 7*	L7	Hvit		Linoljemaling	
Lag 6*	L6	Lys grå	2002-B	Linoljemaling	
Lag 5*	L5	Lys grå	2002-B	Linoljemaling	
Lag 4*	L4	Grå	2500-N	Linoljemaling	
Lag 3*	L3	Gul sandstein	2010-Y30R	Linoljemaling	
Lag 2*	L2	Lys grå	1502-B	Linoljemaling	
Lag 1*	L1	Mørk grå	6000-N	Linoljemaling	Eldste registrerte malinglag på brystningen
Tre		Lyst			Malt rett etter oppsetting

Søragadå 13.Brystning. 220X

Figur 24. Skudeneshavn. Søragadå 13. Fargesnitt av alle malinglagene på brystningen. Totalt er det mellom 19 og 21 malinglag på brystningen. Snittet viser at det minst er fire eldre, hvite malinglag og et mørk grått under det eldste, mørk grå malinglaget som ble registrert ved fargelagsavdekkingen. Over det mørke laget er det fire eller fem lys grå eller lyse sandsteinsfargelag. Foto: J. Brønne. November 2018.

Søragadå 13.Brystning. 220X

Figur 25. Skudeneshavn. Søragadå 13. Fargesnitt av alle malinglagene på brystningen. Fotografert i UV lys. De mørk grå malinglagene fluoriserer ikke. I de hvite lagene som ikke fluoriserer blått er pigmentet blyhvit. Foto: J. Brønne. November 2018.

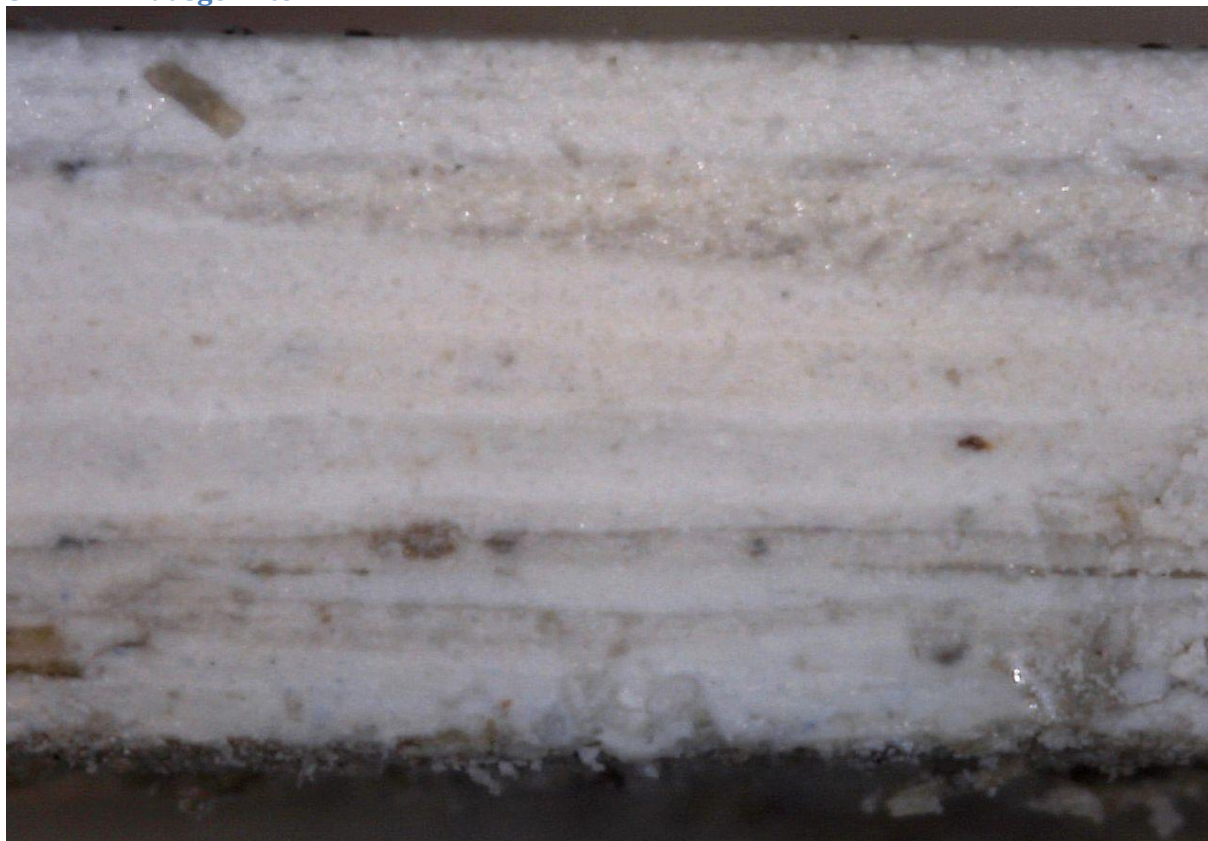
5.1.6 Vinduer

Søragadå 13.Vindu. Nordvegg.170X

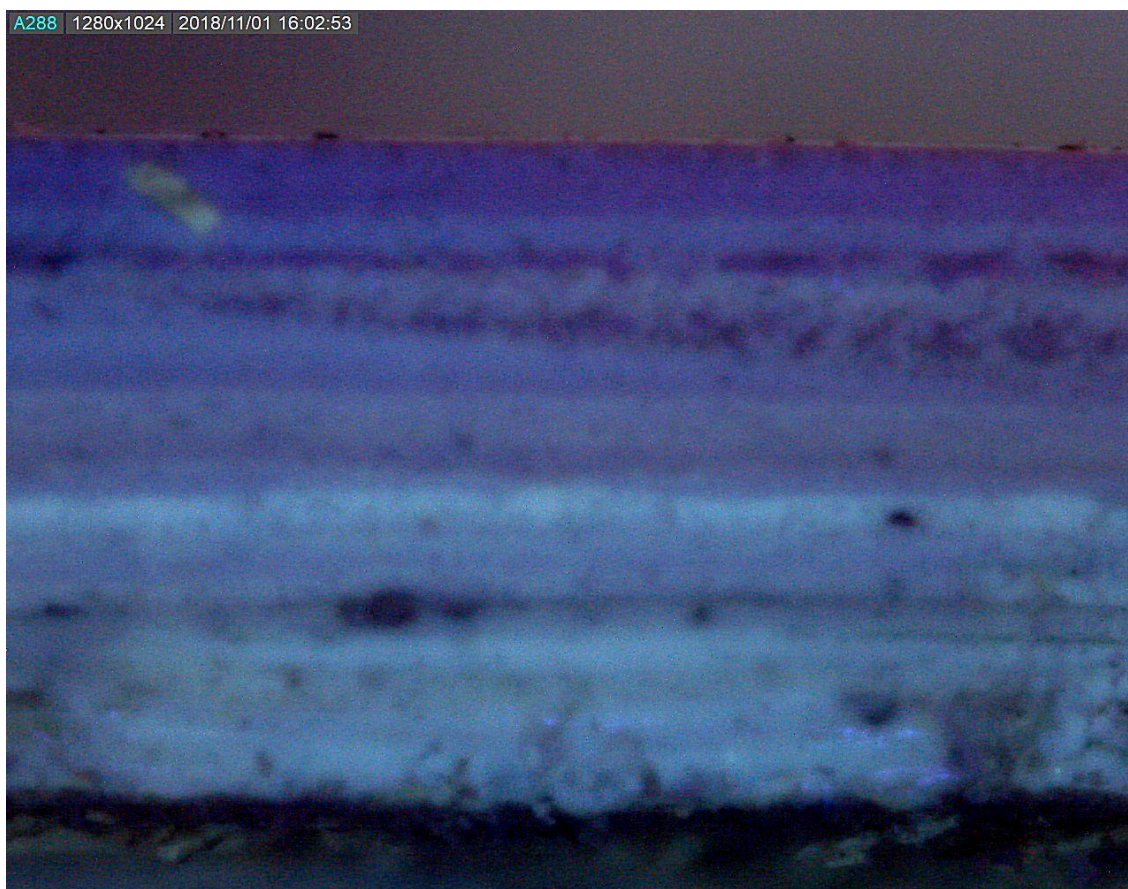
Figur 26. Skudeneshavn. Søragadå 13. Fargesnitt av alle malinglagene på vindu. Vinduene har også svært mange malinglag. Trolig like mange som panelet, brystningslista og brystningen. Det er et malinglag som har vært malt i mellomoker. (Rød pil) ellers er alle malinglag hvite. Det som ser ut som et sort lag, er en avskalling/sprekk mellom to malinglag. Foto: J. Brønne. November 2018.

5.1.7 Vindusgerikter

Søragadå 13.Vindusgerikt.240X

Figur 27. Skudeneshavn. Søragadå 13. Fargesnitt av alle malinglagene på vindusgeriktene. Alle malinglag er hvite. Foto: J. Brønne. November 2018.

Søragadå 13.Vindusgerikt.240X

Figur 28. Skudeneshavn. Søragadå 13. I de hvite lagene som ikke fluoriserer blått er pigmentet blyhvit. Foto: J. Brønne. November 2018.

5.1.8 Hoveddøra

Figur 29. Skudeneshavn. Søragadå 13. Hoveddøra. Døra er trolig den opprinnelige, med en meget flott klassisk omramming med kannelerte pilastre. Døra er ikke undersøkt, men med stor sannsynlighet følger døras fargehistorie malinglagene på dørromrammingen. Foto: J. Brønne. Mai-juni 2018

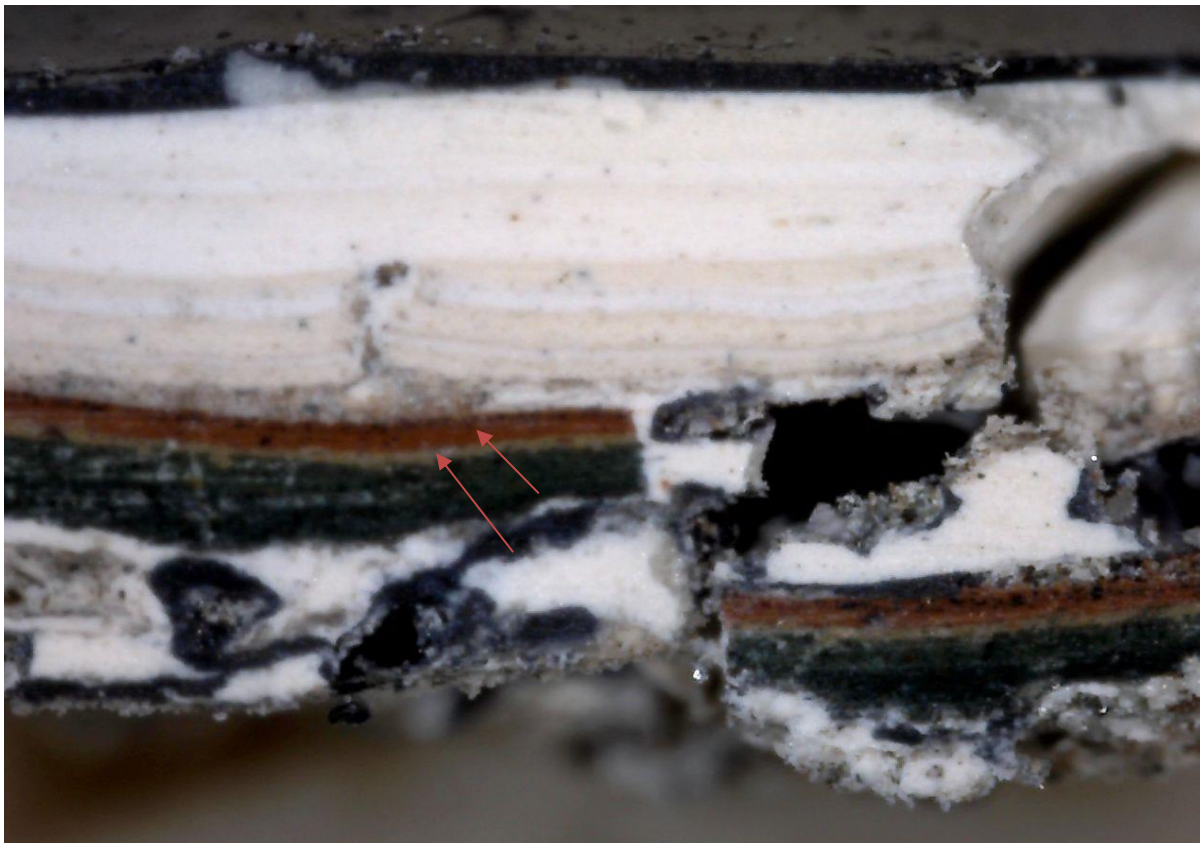
5.1.9 Døromrammingen hoveddør

Figur 30. Skudeneshavn. Søragedå 13. Fargelagsavdekking på dørgerikten. Geriktene har ved flere anledninger blitt skrappt kraftig ned, slik at det er svært vanskelig å utføre tilfredsstillende stratigrafiske fargelagsavdekkinger. Det er svært mange malinglag som mangler på avdekkingsprøven. Foto: J. Brønne. Mai-juni 2018.

Fargelagsavdekking på dørgeriktene

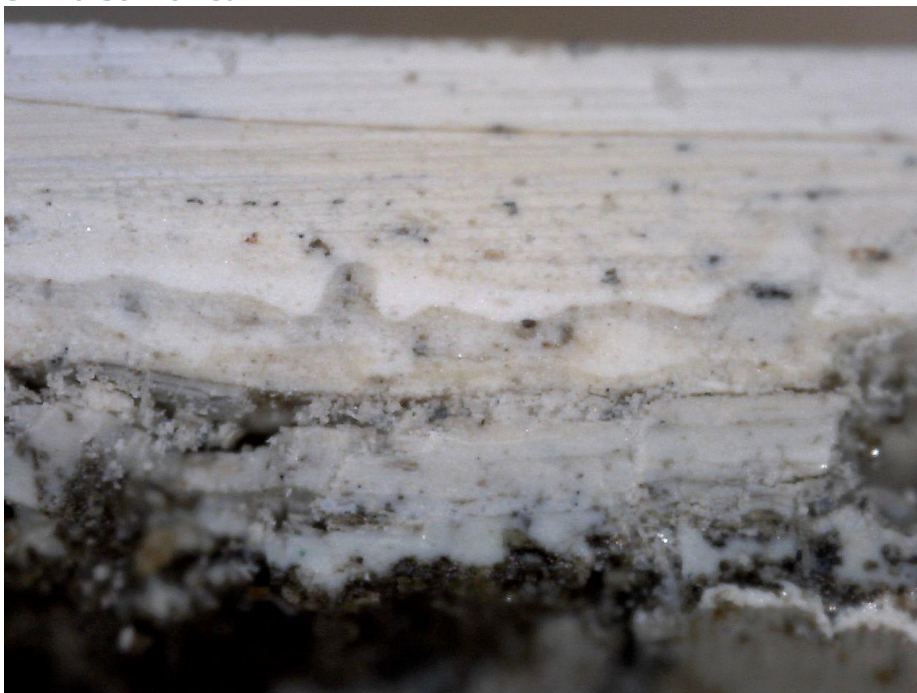
Avdekket Lag Nr:	Periode Nr:	Farge:	NCS S Kode:	Materialer:	Merknader:
Lag 7*	L5	Blå	8010-R90B	Alkydøljemaling	Dagens malinglag
Lag 6G		Blå	8010-R90B	Alkydøljemaling	Grunning
Lag 5*	L4	Blå	6010-B10G	Alkydøljemaling?	
Lag 4*	L3	Blå	5030-B10G	Linoljemaling	
Lag 3G		Blå	5030-B10G	Linoljemaling	Grunning
Lag 2*	L2	Hvit		Linoljemaling	
Lag 1*	L1	Grønn	7020-G30Y	Linoljemaling	Opprinnelig overflatebehandling
Tre		Lyst			Malt rett etter oppsetting

Søragedå 13.Portalen.170X

Figur 31. Skudeneshavn. Søragedå 13. Fargesnitt av malingslag på portalen. Alle malingslag er ikke med på snittet. Blant annet det grønne malingslaget som er registrert på fargelagsavdekkingen (Se figur 30) er ikke med på dette fargesnittet. De nederste sorte/mørk blå og hvite malingslagene er kraftig omrotet. De to lagene som er et tynt lyst sandsteinsfarget lag under et mørk oker lag er trolig et illusjonsmalingslag som imiterer mahogni. (Røde piler) Ingen av de hvite malingslagene ble registrert på fargelagsavdekkingen, og ingen av de blå lagene, bortsett fra det siste er registrert i fargesnittet. Foto: J. Brønne. November 2018.

5.1.10 Sokkellist

Søragedå 13.Sokkellist.220X

Figur 32. Skudeneshavn. Søragedå 13. Fargesnitt av noen malingslag på portalen. Alle malingslag er ikke med på snittet. De eldste malingslagene er meget nedbrutt og omrotet. Det er ikke mulig å avgjøre om de mørke lagene nederst i snittet er pigmenter eller skitt/forurensing. Mest sannsynlig har sokkellista fulgt malingslagene hjørnebordenes farger og fargesetting. Foto: J. Brønne. November 2018.

5.1.11 Søragedå 13. Konklusjon

På grunn av at bygningen ved flere tidligere oppmalinger har blitt skrappt ned, var det umulig å klare å gjennomføre gode fargelagsavdekkinger på bygningen. Punktundersøkelsene med feltmikroskop viste at antall malinglag varierte på alle bygningselementene på hele bygningen. Det ble derfor tatt ut mange materialprøver som er undersøkt i digitalt mikroskop med høyere forstørrelse hos Vel Bevert i Oslo.

Søragedå 13 har vært malt mist 19 ganger, trolig flere ganger siden bygningen ble oppført i 1853. Det betyr at huset er malt ca. hvert 8,5. år. Dette er mer enn dobbelt så ofte som gjennomsnitt på landsbasis for bygninger fra denne perioden.

- Panelet over brystningen har bortsett fra et lag med lys sandsteinsfarge, hele tiden vært hvit.
- Hjørnebordene har tre lag med ulike varianter med sandsteinsfarge. Det er ikke mulig å avgjøre om noen av disse lagene samsvarer med det lyse sandsteinslaget på panelet, men det er sannsynlig at det nyeste av disse lagene er samtidig med det lyse sandsteinslaget på panelet.
- Brystningslista har i mange omganger i de eldre malinglagene, trolig fram til århundreskiftet 1900 blitt malt i til dels kraftige kontrastfarger.
- Brystningen har som panelet i hovedsak vært hvitmalt, men det er diverse lag med kontrastfarger. Det mest karakteristiske er de to mørke grå malinglagene som må ha blitt malt i 1860-1870 åra. Etter dette kommer flere lys grå og lyse sandsteinsfargete lag. Trolig sammenfaller ett eller flere av disse med sandsteinsfargelagene på panelet og hjørnebordene.
- Sokkellista har vært hvitmalt på alle senere malinglag. Det er ikke mulig å si noe om fargene på de eldste malinglagene.
- Vinduene har hele tiden vært hvite, bortsett fra et mørk oker malinglag som trolig sammenfaller med de mørke kontrastfargene på brystningen.
- Vindusgeriktene har hele tiden vært malt hvite.
- Døromrammingen på hoveddøra har vært malt hvit og mørk gråsort/sort i de eldste malinglagene. Det er ikke mulig å avgjøre hvilken av disse fargene som er den opprinnelige.
- Det er også registrert to malinglag som trolig er illusjonsmalingslag som illuderer mahogni. Ellers har døromrammingen i lengre perioder vært hvit og mørk blå.
- Hoveddøra har i hovedsak trolig fulgt malinglagene og fargene på døromrammingen.

5.2 Søragedå 23. Matr. Nr. 126-127. «Reinertsenhuset». Oppført 1843, påbygget 1887.

«I 1843 hadde han (Mons Andreassen) bygget et våningshus til like ved det gamle. Det nye var også i en etasje men hadde ark»³...

Figur 33. Skudeneshavn. Søragedå 23 forrest til høyre i bildet. På grunn av kontrastene i sort/hvit fotografiet kan det være forskjellig farge på vinduene og panelet. Vindusgeriktene er utvilsomt malt i en kontrastfarge. De tre husene på venstre side av gata ser ut til å være malt på samme måte som nummer 23. Foto: Wilse. 1925. www.tidsmaskinen.

Figur 34. Skudeneshavn. Søragedå 23. Dette bildet er tatt samtidig med figur 33. Kontrastene er her helt tydelige, og hvis vi sammenlikner med huset på den andre siden av gata, som sannsynligvis er hvitt, er det stor sannsynlighet for at nr. 23 ikke er hvit. Foto: Wilse. 1925. www.tidsmaskinen

³ Fra: Grude, Egil Harald ed al. Red. 1975. Hus og innbyggere i gamle Skudeneshavn. Skudeneshavn. Side 84.

Figur 35. Skudeneshavn. Søragedå 23. Sett fra nordøst. Det kan se ut som det er en kontrast mellom fargene på panelet og vindusgeriktene. Foto: E. Langberg. 1930. www.tidsmaskinen

Figur 36. Skudeneshavn. Søragedå 23. Sett fra sydøst. Det ser ut til at huset da hadde blitt malt med hvit panel og vinduer, med en liten kontrast på vindusgeriktene. Se gavlvinduet. Foto: Ukjent. 1951. www.tidsmaskinen

Figur 37. Skudeneshavn. Søragedå 23. Det ser ut til at huset har hvit panel og vinduer, med en liten kontrast på vindusgeriktene. Se gavlvinduet. Foto: 1954. www.tidsmaskinen

Figur 38. Skudeneshavn. Søragedå 23. Foto: Oppi. År ukjent, trolig 1950-åra. Bildet er tatt etter figur 37, idet det har kommet et nytt gatelys, hengt opp i en wire. Nr. 23 er tydelig mer malingsslitt enn på figur 37. www.tidsmaskinen

Figur 39. Skudeneshavn. Søragadå 23 til høyre. Huset er nå ensfarget hvitmalt. Foto: Ukjent fotograf. 1991. www.tidsmaskinen

Figur 40. Skudeneshavn. Søragadå 23. Sett fra nord. Huset er nå ensfarget hvitmalt. Huset er kledd med et lektepanel med profilerte overligger. Enkelte panelbord er skiftet. Mange av vinduene er opprinnelige. Foto: j. Brønne. Mai-juni. 2018

Figur 41. Skudeneshavn. Søragedå 23. Sett fra sydøst. Huset er nå ensfarget hvitmalt. Den delen av huset som er synlig på bildet ble tilbygget i 1887. Foto: j. Brønne. Mai-juni. 2018

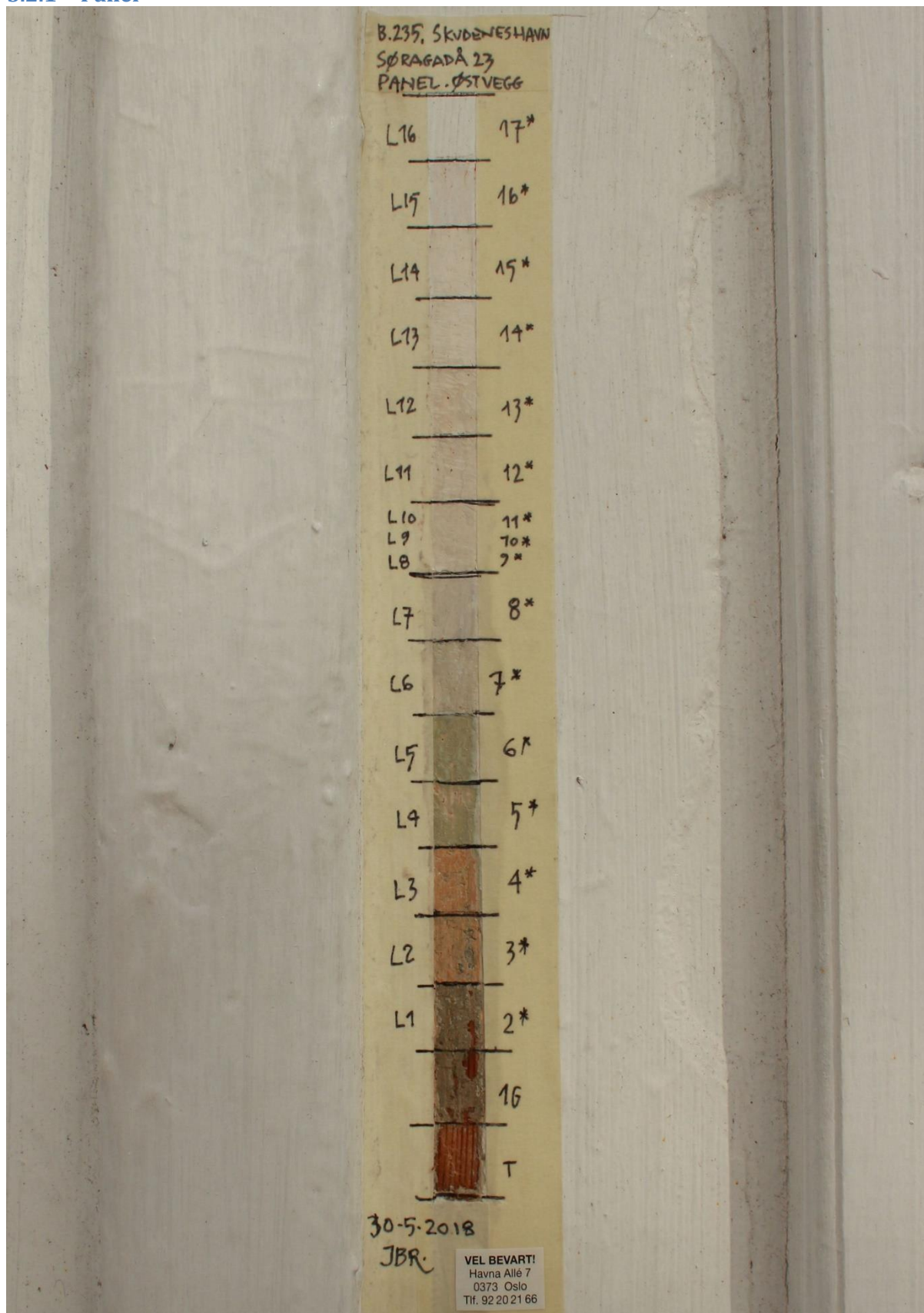
Figur 42. Skudeneshavn. Søragedå 23. Sett fra sydøst. Den nyeste delen av huset er hitenfor knekken i fasaden mot gata. Huset er nå ensfarget hvitmalt. Foto: j. Brønne. Mai-juni. 2018

Figur 43. Skudeneshavn. Søragedå 23. Sett fra nordøst. Gavlen er plassert sentralt på den eldste delen av huset. Huset er nå ensfarget hvitmalt. Foto: j. Brønne. Mai-juni. 2018

5.2.1 Resultat av fargeundersøkelsen

5.2.1 Panel

Figur 44. Skudeneshavn. Søragedå 23. Fargelagsavdekking på panelet. Overliggeren til høyre er ny. Foto: j. Brønne. Mai-juni. 2018

Fargelagsavdekking på panelet på den eldste delen fra 1843

Avdekket Lag Nr:	Periode Nr:	Farge:	NCS S Kode:	Materialer:	Merknader:
Lag 17*	L16	Hvit		Alkydøljemaling?	Dagens malinglag
Lag 16*	L15	Hvit		Alkydøljemaling?	
Lag 15*	L14	Hvit		Linoljemaling	
Lag 14*	L13	Hvit		Linoljemaling	
Lag 13 *	L12	Hvit		Linoljemaling	
Lag 12*	L11	Hvit		Linoljemaling	
Lag 11*	L10	Hvit		Linoljemaling	
Lag 10 *	L9	Hvit		Linoljemaling	
Lag 9*	L8	Hvit		Linoljemaling	
Lag 8*	L7	Hvit		Linoljemaling	
Lag 7*	L6	Hvit		Linoljemaling	
Lag 6*	L5	Blek grønn	2010-G60Y	Linoljemaling	
Lag 5*	L4	Blek grønn	2010-G60Y	Linoljemaling	
Lag 4*	L3	Blek oker	2020-Y30R/ 2020-Y40R	Linoljemaling	
Lag 3*	L2	Blek oker	2020-Y30R/ 2020-Y40R	Linoljemaling	
Lag 2*	L1	Grå	3005-G80Y/ 4005-G80Y	Linoljemaling	Opprinnelig malinglag
Lag 1G		Grå	3005-G80Y/ 4005-G80Y	Linoljemaling	
Tre		Lyst			Malt rett etter oppsetting

Påbygget mot sydøst ser ut til å ha kun hvite lag på panelet. Dette er usikkert, idet det kan være spor etter de blekgrønne lagene L4 og L5. Hvis vi sammenlikner antall hvite malinglag med de fotografiene som viser når panelet trolig ble malt hvit første gang, så ser det ut til at panelet på fasaden mot gata har blitt malt ca. hvert 8 år etter at fasadene ble hvite.

5.2.2 Hjørnebord

Det er bare hjørnebord på den nyeste delen mot gata. Alle malinglagene på hjørnebordene er hvite.

5.2.1 Vinduer

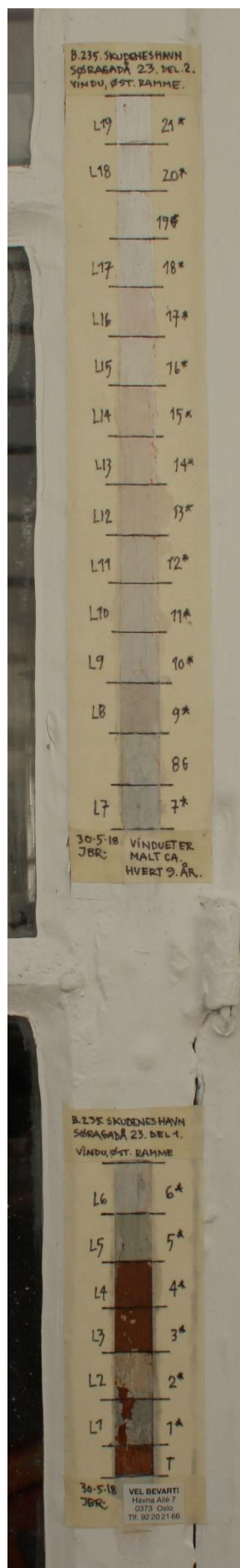
Figur 45. Skudeneshavn. Søragedå 23. Vindu i den eldste delen fra 1843. To-ramsvindu, med 2 x 4 glass i hver ramme. Begge rammene hengslet på midtposten, Øvre vindusgerikt er enten flyttet, eller sekundær, idet utsparingene for å kunne hekte av rammene ikke passer med rammene nedenfor. Foto: j. Brønne. Mai-juni. 2018

Figur 46. Skudeneshavn. Søragadå 23. Vindu i den nyere delen fra 1887. To-ramsvindu, med 2 x 3 glass i hver ramme. Opprinnelig har begge rammene vært hengslet på midtposten. Nå er venstre ramme fast, og ikke til å åpne. Opprinnelige vindugerikter. Foto: j. Brønne. Mai-juni. 2018

Figur 47. Skudeneshavn. Søragadå 23. Vindu i den nyere delen fra 1887. To-ramsvindu, med 2 x 3 glass i hver ramme. Begge rammene er hengslet på sidekarmene. Opprinnelige vindusgerikter. Foto: j. Brønne. Mai-juni. 2018

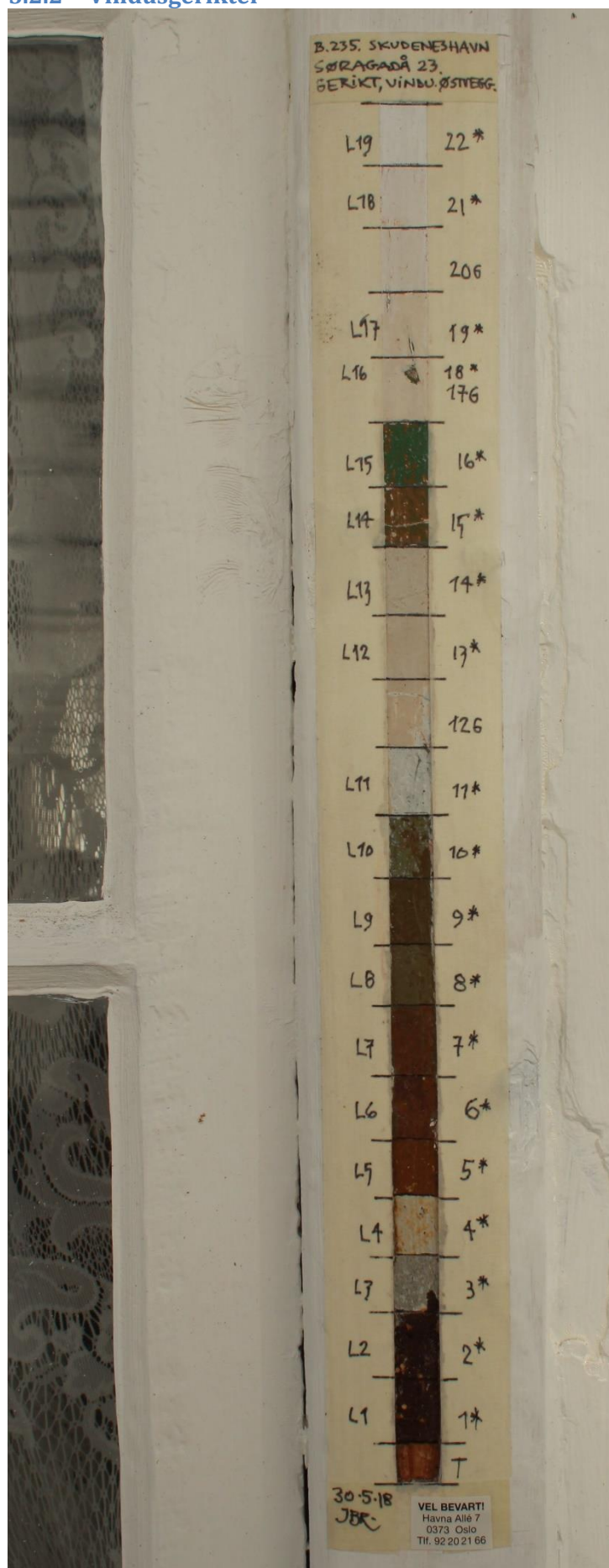
Figur 48. Skudeneshavn. Søragedå 23. Fargelagsavdekking på vindu fra 1843. Foto: J. Brænne. Mai-juni 2018.

Fargelagsavdekking på vindu i den eldste delen fra 1843

Avdekket Lag Nr:	Periode Nr:	Farge:	NCS S Kode:	Materialer:	Merknader:
Lag 21*	L19	Hvit		Alkydøljemaling?	Dagens malinglag
Lag 20*	L18	Hvit		Alkydøljemaling?	
Lag 19G		Hvit		Linoljemaling	Grunning
Lag 18*	L17	Hvit		Linoljemaling	
Lag 17*	L16	Hvit		Linoljemaling	
Lag 16*	L15	Hvit		Linoljemaling	
Lag 15*	L14	Hvit		Linoljemaling	
Lag 14*	L13	Hvit		Linoljemaling	
Lag 13 *	L12	Hvit		Linoljemaling	
Lag 12*	L11	Hvit		Linoljemaling	
Lag 11*	L10	Hvit		Linoljemaling	
Lag 10 *	L9	Hvit		Linoljemaling	
Lag 9*	L8	Hvit		Linoljemaling	
Lag 8G		Hvit		Linoljemaling	Grunning
Lag 7*	L7	Hvit		Linoljemaling	
Lag 6*	L6	Hvit		Linoljemaling	
Lag 5*	L5	Blek grønn	2010-G60Y	Linoljemaling	
Lag 4*	L4	Mørk oker	5030-Y30R/ 5020-Y30R	Linoljemaling	
Lag 3*	L3	Mørk oker	5030-Y30R/ 5020-Y30R		
Lag 2*	L2	Hvit		Linoljemaling	
Lag 1*	L1	Lys grå	2000-N	Linoljemaling	Opprinnelig malinglag
Tre		Mørkt			Stått en stund før oppsetting

Vinduene i den nye delen fra 1887, har som eldste malinglag lag 4*/L4.

5.2.2 Vindusgerikter

Figur 49. Skudeneshavn. Søragedå 23. Fargelagsavdekking på vindusgerikt i den eldste delen fra 1843. Foto. J. Brønne. Mai-Juni 2018.

Fargelagsavdekking på vindusgeriktene

Avdekket Lag Nr:	Periode Nr:	Farge:	NCS S Kode:	Materialer:	Merknader:
Lag 22*	L19	Hvit		Alkydøljemaling?	Dagens malinglag
Lag 21*	L18	Hvit		Alkydøljemaling?	
Lag 20G		Hvit			Grunning
Lag 19*	L17	Hvit			
Lag 18*	L16	Hvit			
Lag 17G		Hvit			Grunning
Lag 16*	L15	Grønn	5030-G/ 5030-G50Y		
Lag 15*	L14	Mørk oker	5030-Y10R		
Lag 14 *	L13	Hvit			
Lag 13*	L12	Hvit			
Lag 12G		Hvit		Linoljemaling	Grunning
Lag 11*	L11	Hvit		Linoljemaling	
Lag 10 *	L10	Grønn	4020-G70Y	Linoljemaling	
Lag 9*	L9	Olivenbrun	7020-Y	Linoljemaling	
Lag 8*	L8	Mørk oker/ olivengrønn	6030-G70Y/ 5030-G70Y	Linoljemaling	
Lag 7*	L7	Mørk oker	7020-Y30R	Linoljemaling	
Lag 6*	L6	Mørk oker	8010-Y30R	Linoljemaling	
Lag 5*	L5	Mørk oker	6030-Y30R	Linoljemaling	
Lag 4*	L4	Hvit		Linoljemaling	
Lag 3*	L3	Lys grå	2000-N	Linoljemaling	
Lag 2*	L2	Brunsort	8010-Y70R	Linoljemaling	
Lag 1*	L1	Brunsort	8010-Y70R	Linoljemaling	Opprinnelig malinglag
Tre		Lyst			Malt rett etter oppsetting

5.2.1 Dører

Hoveddøra er i dag malt grønn. Døra er nyere og har noen grønne malinglag.

Døra mot Søragedå er en nyere labankdør. Den har noen grønne malinglag.

5.3 Søragedå 23. Konklusjon

Huset har blitt malt ofte, ca. hvert 11. år, dette er oftere enn landsgjennomsnittet. Dette huset er et av husene i Skudeneshavn som har hatt en lengre periode med til dels kraftige farger og fargesetting. Trolig så lenge som opp mot 40 år med farger på hele huset.

- Panelet på bygningens hovedfasade har trolig fram til ca. 1950 hatt ulike farger. Deretter har panelet hele tiden vært hvit. Tilbygget mot sydøst kan hele tiden vært hvitmalt, men det er usikkert idet det kan være rester etter de blekgrønne lagene L4 og L5.
- Vinduene har måtte hatt kontrastfarger, trolig fram til 1870- 1880- åra. Deretter kun hvite malinglag.
- Vindusgeriktene har blitt malt med kontrastfarger i mange perioder, og hadde kontrastfarger helt fram til midten av 1900- tallet før de ble malt hvite.

Det er kun noen få av de eldste hvite malinglagene som inneholder blyhvit.

5.4 Søragedå 27. Matr. Nr. 117. «Apoteket». Oppført 1858.

«Det gamle våningshuset ble antagelig revet da han i 1858 oppførte det nåværende huset. Salve Haga var både skipsreder og handelsmann. I 1. etasje innredet han en krambod»⁴....

Figur 50. Skudeneshavn. Søragedå 27. Bygningen (Rød pil) har ark på taket og mørke vinduer. Bildet er datert 1927, men er med stor sannsynlighet eldre. Sammenlikn dette bildet med figur 52, som er datert 1920, hvor huset er ensfarget hvit? Hvis datering 1927 er korrekt, er de to bildene med datering 1920, figurene 52 og 53 feildatert, og skal da trolig være datert 1930? Foto. Ukjent. www.tidsmaskinen

Figur 51. Skudeneshavn. Søragedå 27, (Rød pil). Sveitserverandaen mot nordvest er revet, og erstattet med et tilbygg som fungerer som et vindfang og trapperom. Bildet er datert 1920, men dette er trolig en feildatering for 1930? Se figur 54. Foto. Ukjent. www.tidsmaskinen

⁴ Fra: Grude, Egil Harald ed al. Red. 1975. Hus og innbyggere i gamle Skudeneshavn. Skudeneshavn. Side 80.

Figur 52. Skudeneshavn. Søragedå 27. Huset til høyre i bildet. Det ser ut til at huset er ensfarget, uten kontrastfarger. Datert 1920, riktig datering er trolig 1930? Foto: Ukjent. www.tidsmaskinen

Figur 53. Skudeneshavn. Søragedå 27. Datert 1925. Dateringen kan være korrekt. Bortsett fra de store forretningsvinduerne i 1. etasje, har bygningen mørke vinduer, slik som på figur 51. En flott, sekundær sveitserveranda på langveggen står fremdeles på plass. Foto: Ukjent. www.tidsmaskinen

Figur 54. Skudeneshavn. Søragedå 27. Sett fra vest. Foto: J. Brønne. Mai-juni 2018.

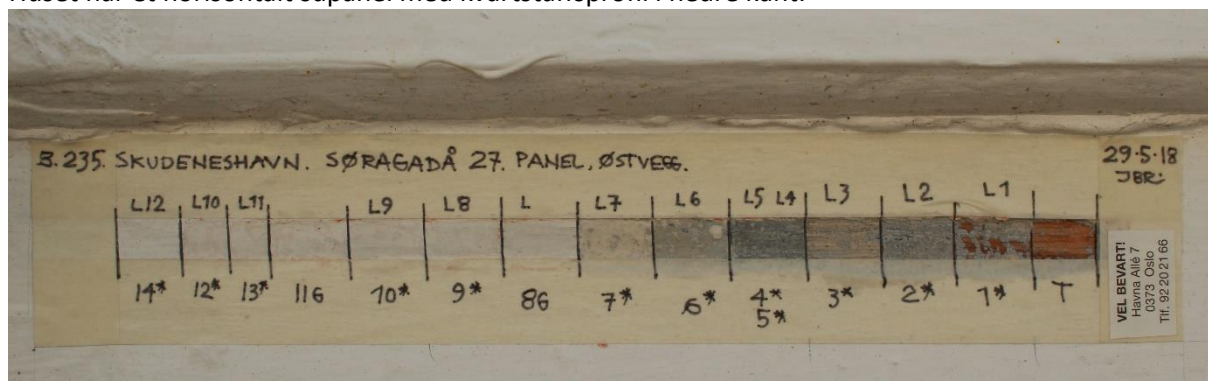

Figur 55. Skudeneshavn. Søragedå 27. Sett fra nordøst. Fasaden mot Søragedå. Vinduene i 2. og 3. etasje er de opprinnelige. Vinduene og døra i 1. etasje er fra siste del av 1800- åra. Foto: J. Brønne. Mai-juni 2018.

5.4.1 Resultat av fargeundersøkelsen

5.4.2 Panel

Huset har et horisontalt supanel med kvartstaffsprofil i nedre kant.

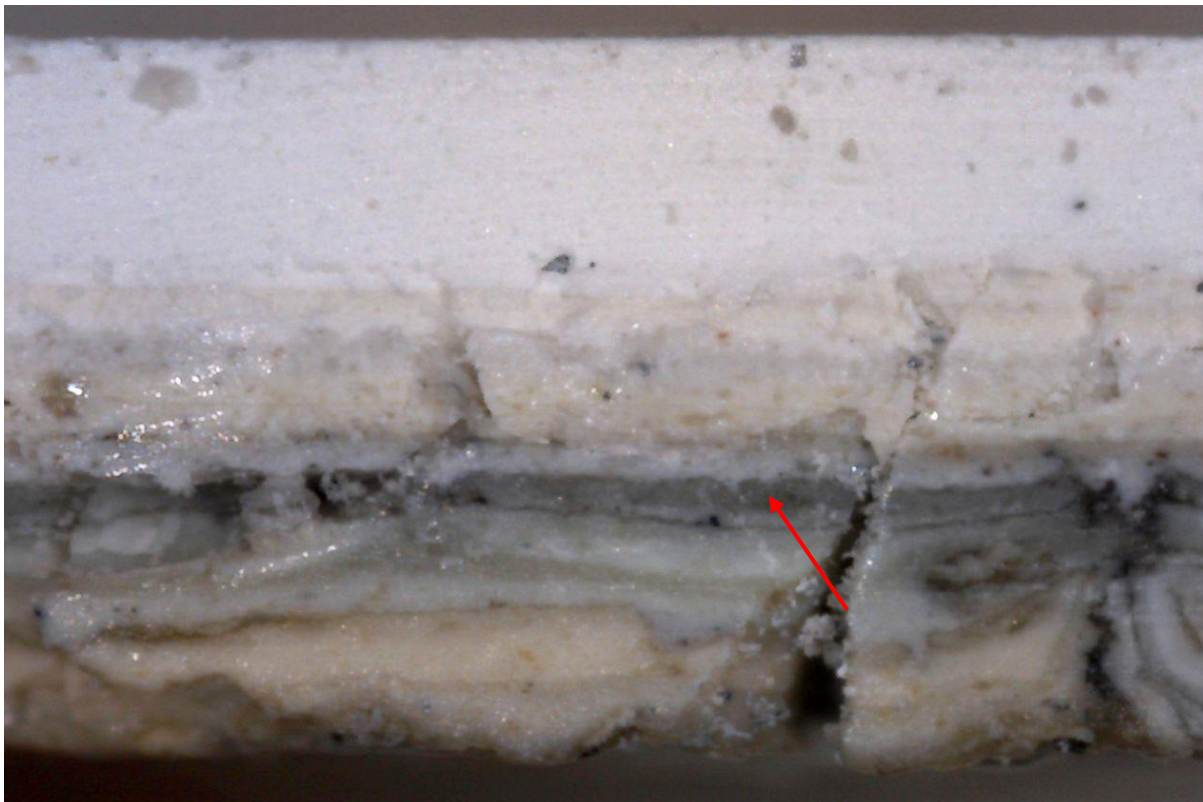

Figur 56. Skudeneshavn. Søragedå 27. Fargelagsavdekking på panelet. Foto: J. Brønne. Mai-juni 2018.

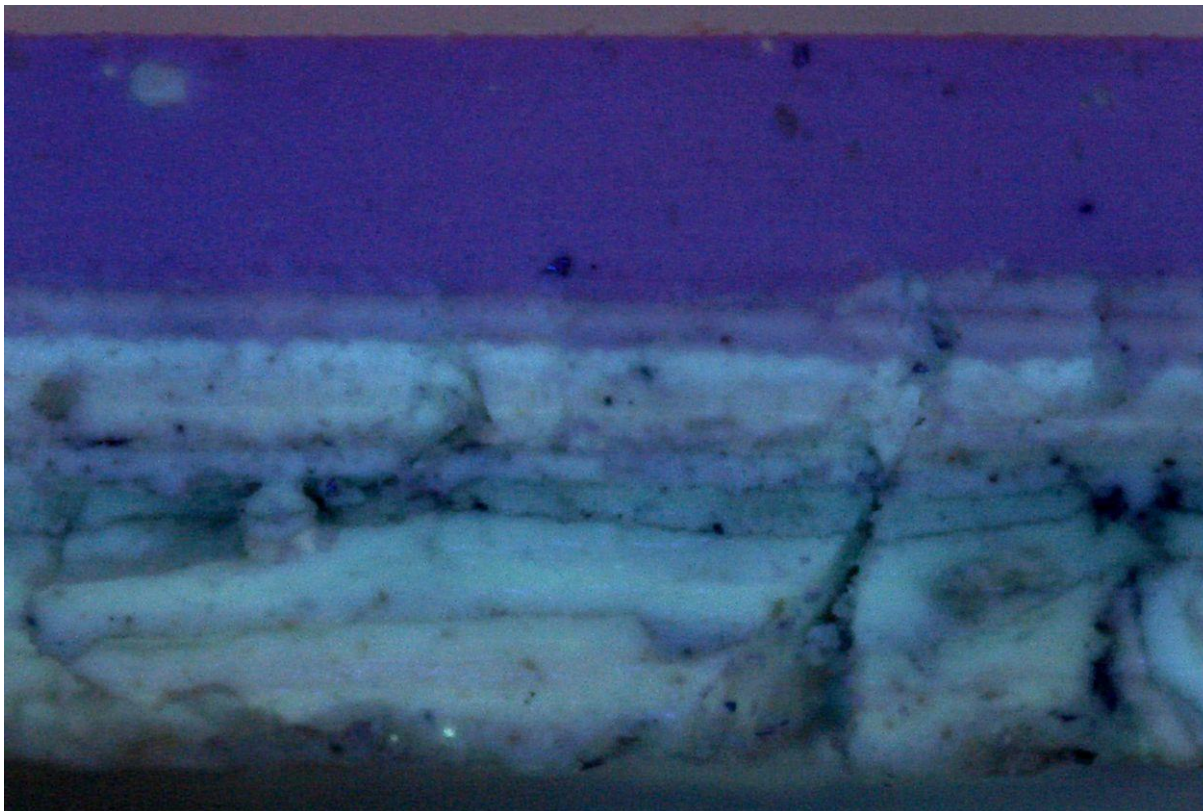
Fargelagsavdekking på panelet

Avdekket Lag Nr:	Periode Nr:	Farge:	NCS S Kode:	Materialer:	Merknader:
Lag 14*	L12	Hvit		Akrylmaling	Dagens malinglag
Lag 13*	L11	Hvit		Alkydøljemaling	
Lag 12*	L10	Hvit		Alkydøljemaling ?	
Lag 11G		Hvit		Linoljemaling	
Lag 10 *	L9	Hvit		Linoljemaling	
Lag 9*	L8	Hvit		Linoljemaling	
Lag 8G		Hvit		Linoljemaling	
Lag 7*	L7	Lys sandsteinsfarge	1005-Y50R	Linoljemaling	
Lag 6*	L6	Grå	2002-Y50R	Linoljemaling	
Lag 5*	L5	Grå	4000-N	Linoljemaling	
Lag 4*	L4	Grå	2000-N	Linoljemaling	
Lag 3*	L3	Lys sandsteinsfarge	1005-Y50R	Linoljemaling	
Lag 2*	L2	Grå	2500-N	Linoljemaling	
Lag 1*	L1	Grå	2500-N7 2000-N	Linoljemaling	Eldste avdekkete malinglag
Tre		Lyst			Malt rett etter oppsetting

Som de fleste husene i Skudeneshavn, har også overflatene på Søragedå 27 blitt kraftig nedskrapet ved flere anledninger i forbindelse med oppmalinger. Det innebærer at det i flere tilfeller er vanskelig å finne alle malinglag ved kun å utføre stratigrafiske fargelagsavdekkinger. Fargesnittene viser at huset har hatt to hvite lag før det første grå malinglaget ble påført.

Figur 57. Skudeneshavn. Søragadå 27. Fargesnitt av malinglagene på panelet. Nederst er treverket. De nederste malinglagene som fremstår som lys gule er misfarging av den hvite malingen på grunn av stort innhold av linolje. Fargesnittet viser at det er to hvite malinglag under det eldste grå malinglaget som ble funnet ved fargelagsavdekkingen. Det mørk grå malinglaget, L5, er lett å identifisere i snittet. (Rød pil) 230 X. Foto: J. Brønne. November 2018.

Figur 58. Skudeneshavn. Søragadå 27. Fargesnitt av malinglagene på panelet fotografert i UV lys. De malinglagene som ikke fluorescerer blått, inneholder blyhvitt. 230 X. Foto: J. Brønne. November 2018.

Søragadå 27. Panel.230X

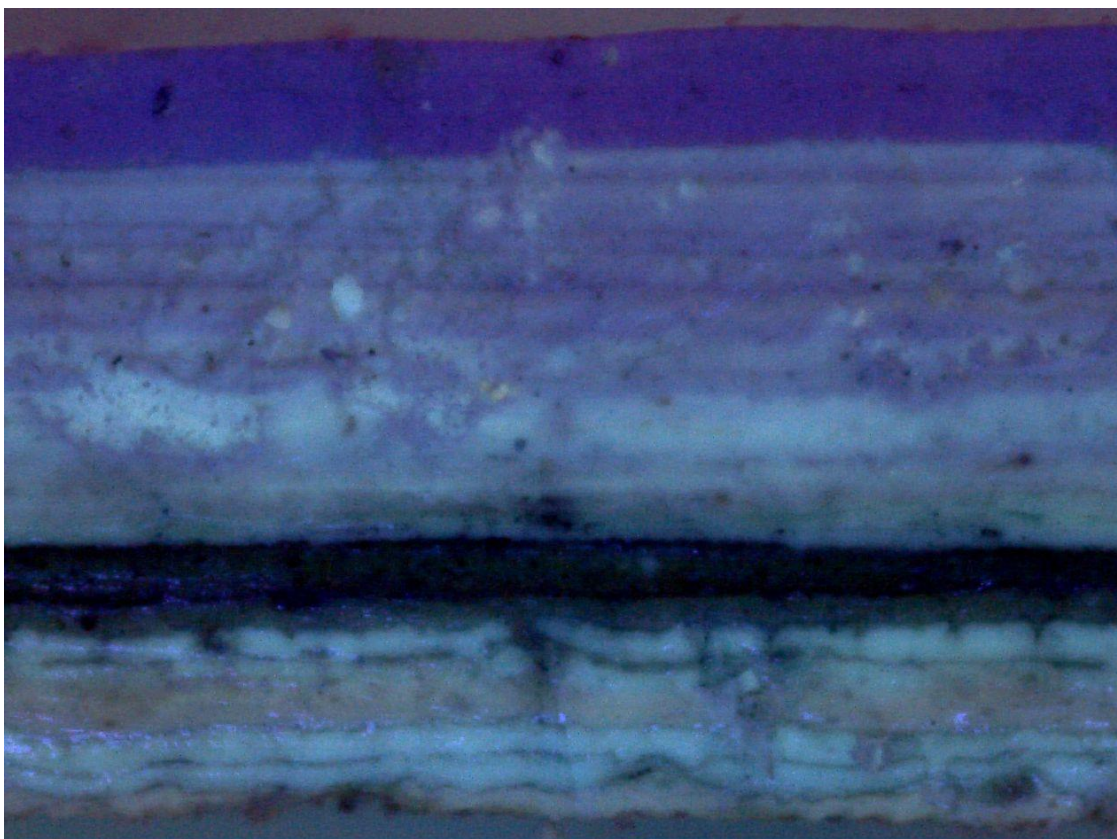
Figur 59. Skudeneshavn. Søragadå 27. Eldste malinglag fotografert fra undersiden som lå mot treverket. Prøven viser at eldste malinglag var hvit. Foto: J. Brønne. November 2018.

5.4.3 Hjørnebordene

Søragadå 27.Hjørnekaske.230X

Figur 60. Skudeneshavn. Søragadå 27. Fargesnitt av hjørnebordene. Snittet viser at hjørnebordene var malt som panelet i de eldste malinglagene. Da panelet ble mørk grått, ble hjørnebordene grønne, og etter dette to lag med mørk oker. Deretter fulgte hjørnebordene panelet, med kun hvite malinglag. Foto: J. Brønne. November 2018.

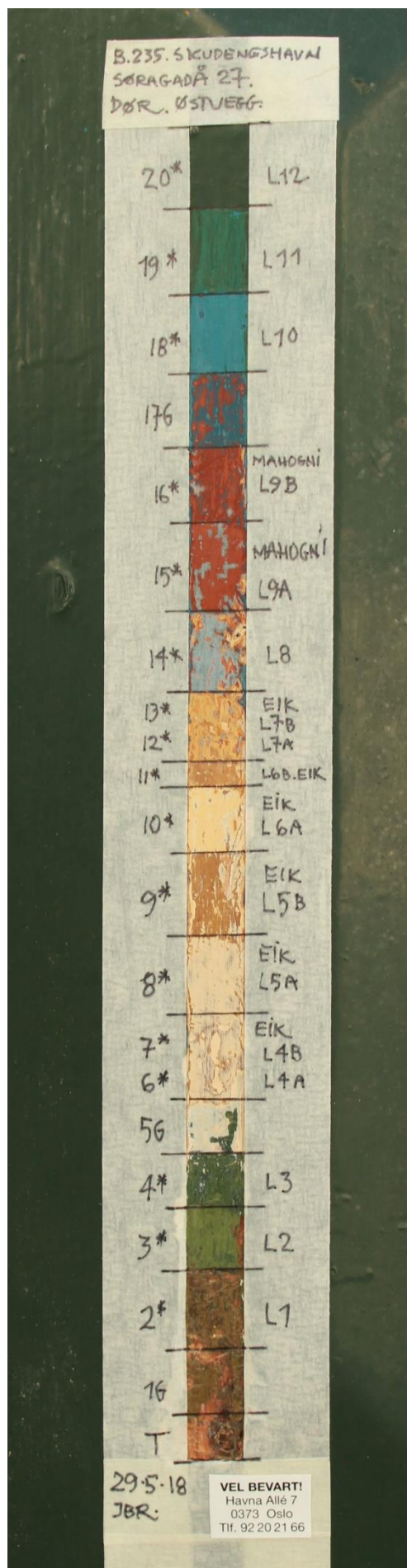
Søragadå 27.Hjørnekasse.230X

Figur 61 Skudeneshavn. Søragadå 27. Fargesnitt av hjørnebordene fotografert i UV lys. De hvite lagene som ikke fluoriserer blått eller lys blått inneholder blyhvit. Foto: J. Brønne. November 2018.

5.4.4 Dør

Figur 62. Skudeneshavn. Søragedå 27. Hoveddøra mot Søragedå i nordøstveggen. Døra er fra siste del av 1800- åra. Foto: J. Brønne. Mai-juni 2018.

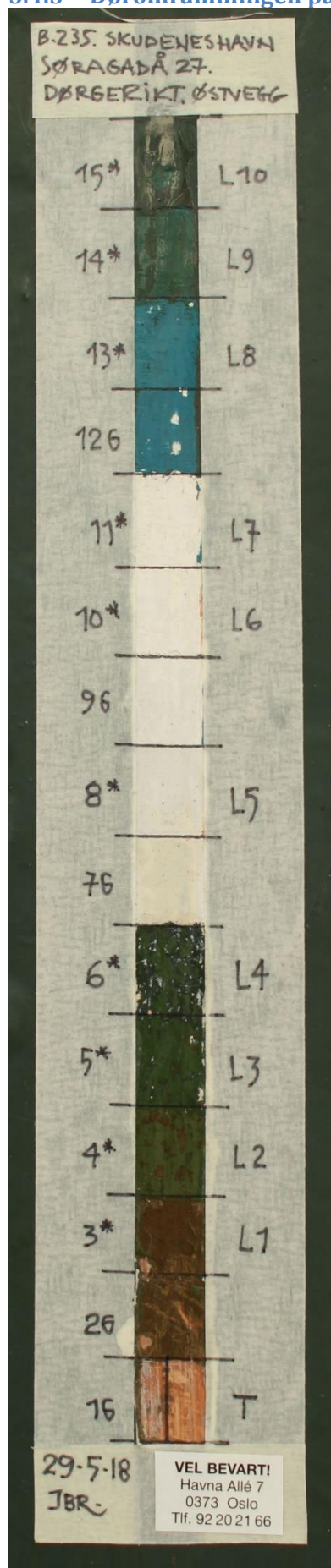

Figur 63. Skudeneshavn. Søragadå 27. Fargelagsavdekking på hoveddøra mot Søragadå i nordøstveggen.
Foto: J. Brønne. Mai-juni 2018.

Fargelagsavdekking på hoveddøra

Avdekket Lag Nr:	Periode Nr:	Farge:	NCS S Kode:	Materialer:	Merknader:
Lag 20*	L12	Mørk Grønn	8010-G30Y	Alkydøljemaling	Dagens malinglag
Lag 19*	L11	Mørk Grønn	7010-G10Y	Alkydøljemaling	
Lag 18*	L10	Blå	5030-B10G	Alkydøljemaling?	
Lag 17G		Blå	5030-B10G	Linoljemaling	
Lag 16*	L9B	Rødbrun	4550-Y70R	Linoljemaling	Lasur. Mahogni
Lag 15*	L9A	Terrakotta	5040-Y50R	Linoljemaling	Bunnfarge. Mahogni
Lag 14*	L8	Lys blå	3010-B10G	Linoljemaling	
Lag 13*	L7B	Mørk Oker	5030-Y40R	Linoljemaling	Lasur. Eik
Lag 12*	L7A	Gul Oker	2030-Y30R	Linoljemaling	Bunnfarge eik
Lag 11*	L6B	Beige	4020-Y30R/ 4020-Y20R	Linoljemaling	Lasur. Eik
Lag 10 *	L6A	Blek Gul Oker	1015-Y30R	Linoljemaling	Bunnfarge eik
Lag 9*	L5B	Beige	4020-Y30R/ 4020-Y20R	Linoljemaling	Lasur. Eik
Lag 8*	L5A	Blek Gul Oker	1015-Y30R	Linoljemaling	Bunnfarge eik
Lag 7*	L4B	Beige	4020-Y30R/ 4020-Y20R	Linoljemaling	Lasur. Eik
Lag 6*	L4A	Blek Gul Oker	1015-Y30R	Linoljemaling	Bunnfarge eik
Lag 5G		Lys gråblå		Linoljemaling	
Lag 4*	L3	Mørk Grønn	6030-G30Y/ 6030-G50Y	Linoljemaling	
Lag 3*	L2	Grønn	6020-G50Y	Linoljemaling	
Lag 2*	L1	Mørk Olivenbrun	Lysere enn 8010-G90Y	Linoljemaling	
Lag 1G		Mørk Olivenbrun	Lysere enn 8010-G90Y	Linoljemaling	Opprinnelig overflatebehandling
Tre		Lyst			Malt rett etter oppsetting

5.4.5 Døromrammingen på hoveddøra

Figur 64. Skudeneshavn. Søragedå 27. Fargelagsavdekking på døromrammingen på hoveddøra mot Søragedå i nordøstveggen. Foto: J. Brønne. Mai-juni 2018.

Fargelagsavdekking på dørromrammingen på hoveddøra

Avdekket Lag Nr:	Periode Nr:	Farge:	NCS S Kode:	Materialer:	Merknader:
Lag 15*	L10	Mørk Grønn	8010-G30Y	Alkydøljemaling	Dagens malinglag
Lag 14	L9	Mørk Grønn	7010-G10Y		
Lag 13*	L8	Blå	5030-B10G	Alkydøljemaling	
Lag 12G		Hvit		Linoljemaling	Grunning
Lag 11 *	L7	Hvit		Linoljemaling	
Lag 10 *	L6	Hvit		Linoljemaling	
Lag 9G		Hvit		Linoljemaling	Grunning
Lag 8*	L5	Hvit		Linoljemaling	
Lag 7G		Hvit		Linoljemaling	Grunning
Lag 6*	L4	Mørk grågrønn	8010-G70Y	Linoljemaling	
Lag 5*	L3	Mørk Grønn	6030-G30Y/ 6030-G50Y	Linoljemaling	Grunning
Lag 4*	L2	Grønn	6020-G50Y	Linoljemaling	
Lag 3*	L1	Mørk Olivenbrun	Lysere enn 8010-G90Y	Linoljemaling	Opprinnelig overflatebehandling
Lag 2G		Mørk Olivenbrun	Lysere enn 8010-G90Y	Linoljemaling	Grunning
Lag 1G		Lys gråhvit		Linoljemaling	Grunning
Tre		Lyst			Malt rett etter oppføring

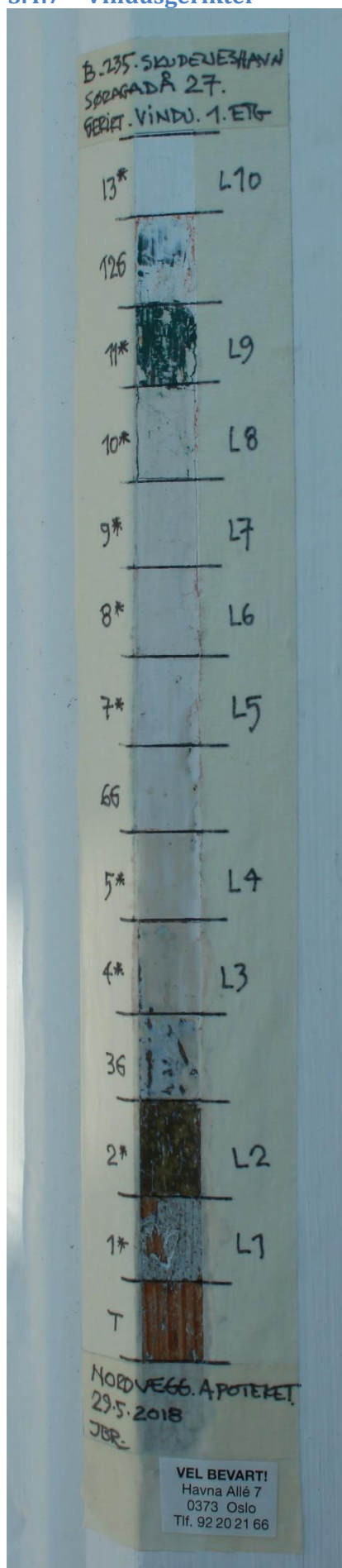
Fargene på dørromrammingen følger døra på de eldste og yngste lagene. Ingen av illusjonsmalingslagene er brukt på omrammingen.

5.4.6 Vinduer

De store forretningsvinduerne i 1. etasje har fulgt fargelagene på vindusgeriktene.

Vinduerne i 2. og 3. etasje var for høyt oppe til at det var mulig å utføre gode fargelagsavdekkinger.

5.4.7 Vindusgerikter

Figur 65. Skudeneshavn. Søragedå 27. Fargelagsavdekking på vindusgerikt. Foto: J. Brønne. Mai-juni 2018.

Fargelagsavdekking på vindusgeriktene

Avdekket Lag Nr:	Periode Nr:	Farge:	NCS S Kode:	Materialer:	Merknader:
Lag 13*	L10	Hvit		Alkydøljemaling	Dagens malinglag
Lag 12G		Hvit		Alkydøljemaling	
Lag 11 *	L9	Grønn	5540-B90G/ 5040-B90G	Alkydøljemaling?	
Lag 10 *	L8	Hvit		Linoljemaling	
Lag 9*	L7	Hvit		Linoljemaling	
Lag 8*	L6	Hvit		Linoljemaling	
Lag 7*	L5	Hvit		Linoljemaling	Grunning
Lag 6G		Hvit		Linoljemaling	
Lag 5*	L4	Hvit		Linoljemaling	Grunning
Lag 4*	L3	Hvit		Linoljemaling	
Lag 3G		Hvit		Linoljemaling	
Lag 2*	L2	Olivengrønn	7020-G70Y/ 7020-G50Y	Linoljemaling	
Lag 1*	L1	Lys Grå	1500-N	Linoljemaling	Opprinnelig overflatebehandling
Tre		Lyst			Malt rett etter oppføring

5.5 Søragedå 27. Konklusjon

Søragedå 27 er trolig malt ca. hvert 11,5 år, noe som er sammenfallende med det som er funnet på flere av de andre husene som er undersøkt.

- Panel. Huset har i lange perioder vært hvitmalt men i en periode trolig i 1870- og 1880- åra ble huset malt i grå og beige sandsteinsfarger. Steinimitasjonsfargene kan ha blitt introdusert på bygningen samtidig som de nye store vinduene og den nye hoveddøra blir satt inn.
- Hjørnebordene ser ut til å ha like mange malinglag som panelet. Det ser også ut til at når panelet males i steinillusionsfarger, så følger hjørnekassene panelet, bortsett fra i de to siste lagene før huset blir helt hvit, hvor hjørnebordene males i kontrastfarger.
- Vindusgeriktene og dørromrammingen har like mange malinglag, og færre lag enn panelet noe som tyder på at de er samtidige, og senere enn panelet.
- Hoveddøra har vært meget flott. På de eldste og yngste malinglagene hadde dør og omramming samme malinglag. Senere, i hele fem perioder har døra blitt malt i imitasjonsmalinger av edeltre, eik og mahogni.

Søragedå 27 har på grunn av farger og fargesetting i perioder vært et av byens staseligste hus. Det er i tillegg et av byens største hus, noe som må ha forsterket effekten av farger og fargesetting.

5.6 Søragedå 63. Matr. Nr. 85. Oppført 1822.

«Huset ble oppført som kombinert sjøhus og våningshus i 1822. 1. etasje var oppført i stenderverk, og var brukt til sildesalting. 2. etasje var oppført i tømmer, og var innredet til leiligheter, en på hver side av midtgangen som gikk tvers gjennom huset.⁵

Søragedå 63 er et av de eldste husene i byen, og skiller seg ut fra de fleste andre husene i byen. Huset er et gavlhus, dvs. et våningshus som ligger med gavlen rett mot sjøkanten, på samme måte som det var vanlig med sjøboder. Videre har huset en stor innredet ark mot vest. Både hovedtakflaten og takflaten på gavlen har svai ned mot røstet, det som vanligvis omtales som «Kinavipp». I tillegg har hjørnebordene på arken utskårne ornamenter. Alle disse elementene og detaljene finner vi på hus fra Bergen, fra noe eldre og samme periode som Søragedå 63.

Figur 66. Søragedå 63. Sett fra nord og Søragedå. Alle elementene som er beskrevet over, er synlig på bildet. Kun den tømrete 2. og 3. etasjen er synlig i bildet. Foto: Wilse. 1913. www.tidsmaskinen

⁵ Fra: Grude, Egil Harald ed al. Red. 1975. *Hus og innbyggere i gamle Skudeneshavn*. Skudeneshavn. Side 6.

Figur 67. Søragedå 63. Sett fra nord. Foto: J. Brønne. Mai-juni 2018.

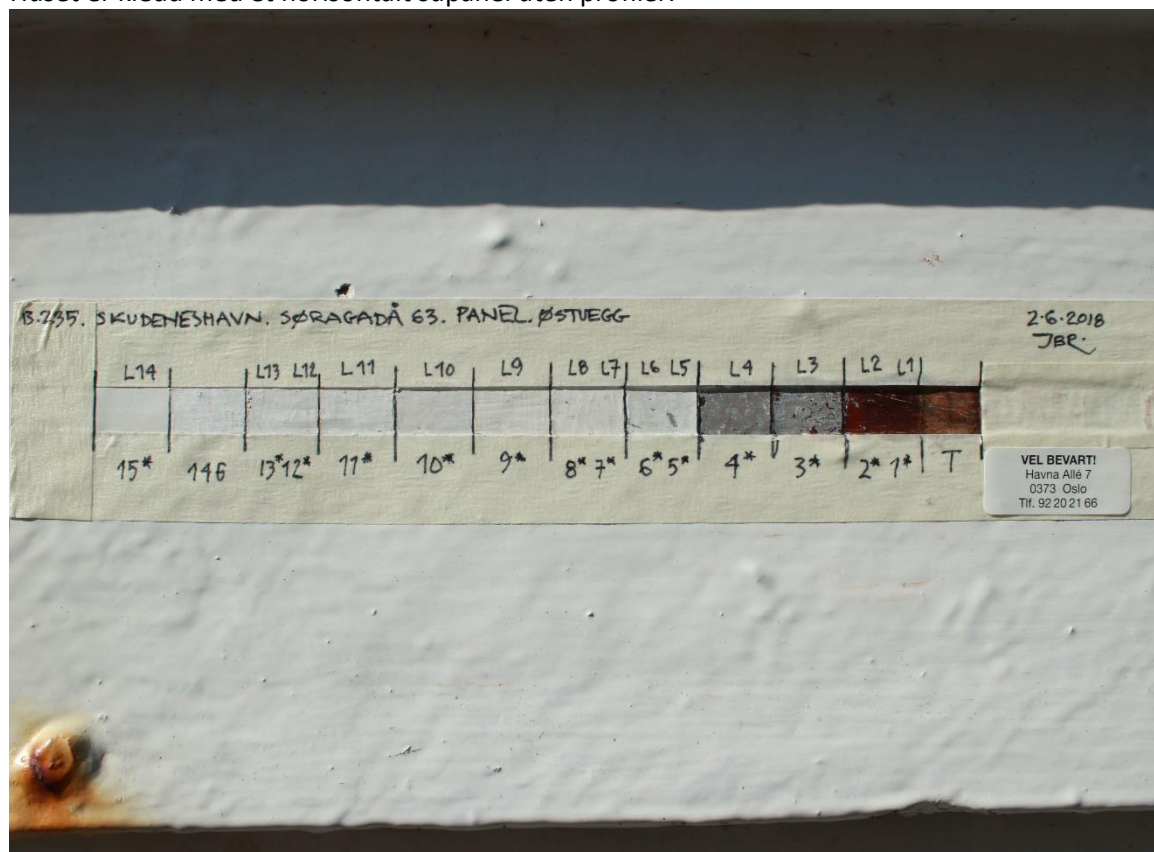

Figur 68. Søragedå 63. Sett fra nordøst, med inngangsdøra. Døra er noe nyere enn huset, og er trolig satt inn i perioden 1845 – 1860. Alle vinduene med omramninger er trolig opprinnelige. Foto: J. Brønne. Mai-juni 2018.

5.6.1 Resultat av fargeundersøkelsen

5.6.2 Panel

Huset er kledd med et horisontalt supanel uten profiler.

Figur 69. Søragadå 63. Fargelagsavdekking på panelet. Foto: J. Brønne. Mai-juni 2018.

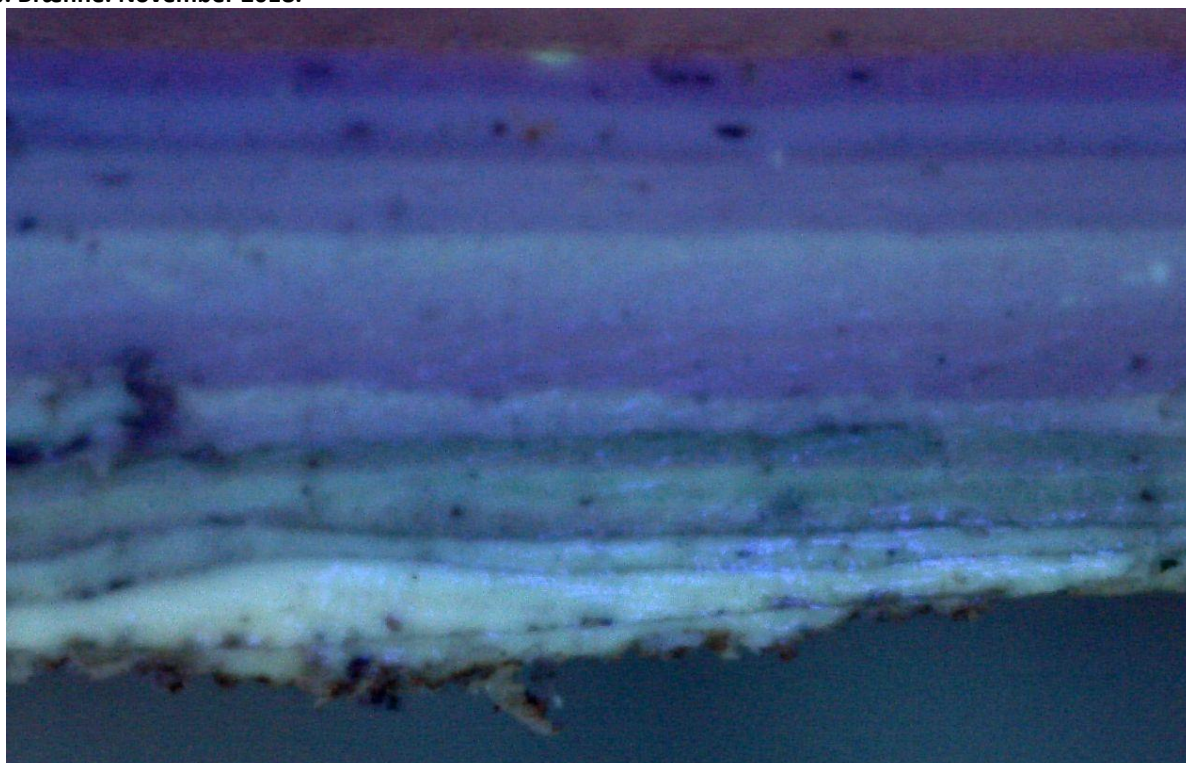
Fargelagsavdekking på panelet

Avdekket Lag Nr:	Periode Nr:	Farge:	NCS S Kode:	Materialer:	Merknader:
Lag 15*	L14	Hvit		Linoljemaling	Dagens malinglag
Lag 14G		Hvit		Linoljemaling	
Lag 13*	L13	Hvit		Linoljemaling	
Lag 12*	L12	Hvit		Linoljemaling	
Lag 11 *	L11	Hvit		Linoljemaling	
Lag 10 *	L10	Hvit		Linoljemaling	
Lag 9*	L9	Hvit		Linoljemaling	
Lag 8*	L8	Hvit		Linoljemaling	
Lag 7*	L7	Hvit		Linoljemaling	
Lag 6*	L6	Hvit		Linoljemaling	
Lag 5*	L5	Hvit		Linoljemaling	
Lag 4*	L4	Mørk Grå	5005-Y50R	Linoljemaling	
Lag 3*	L3	Lys grå	2500-N	Linoljemaling	
Lag 2*	L2	Mørk rød jernoksid	5040-Y90R	Linoljemaling	
Lag 1*	L1	Mørk rød jernoksid	5040-Y90R	Linoljemaling	Opprinnelig overflatebehandling
Tre		Mørkt, slitt			Stått en periode før maling

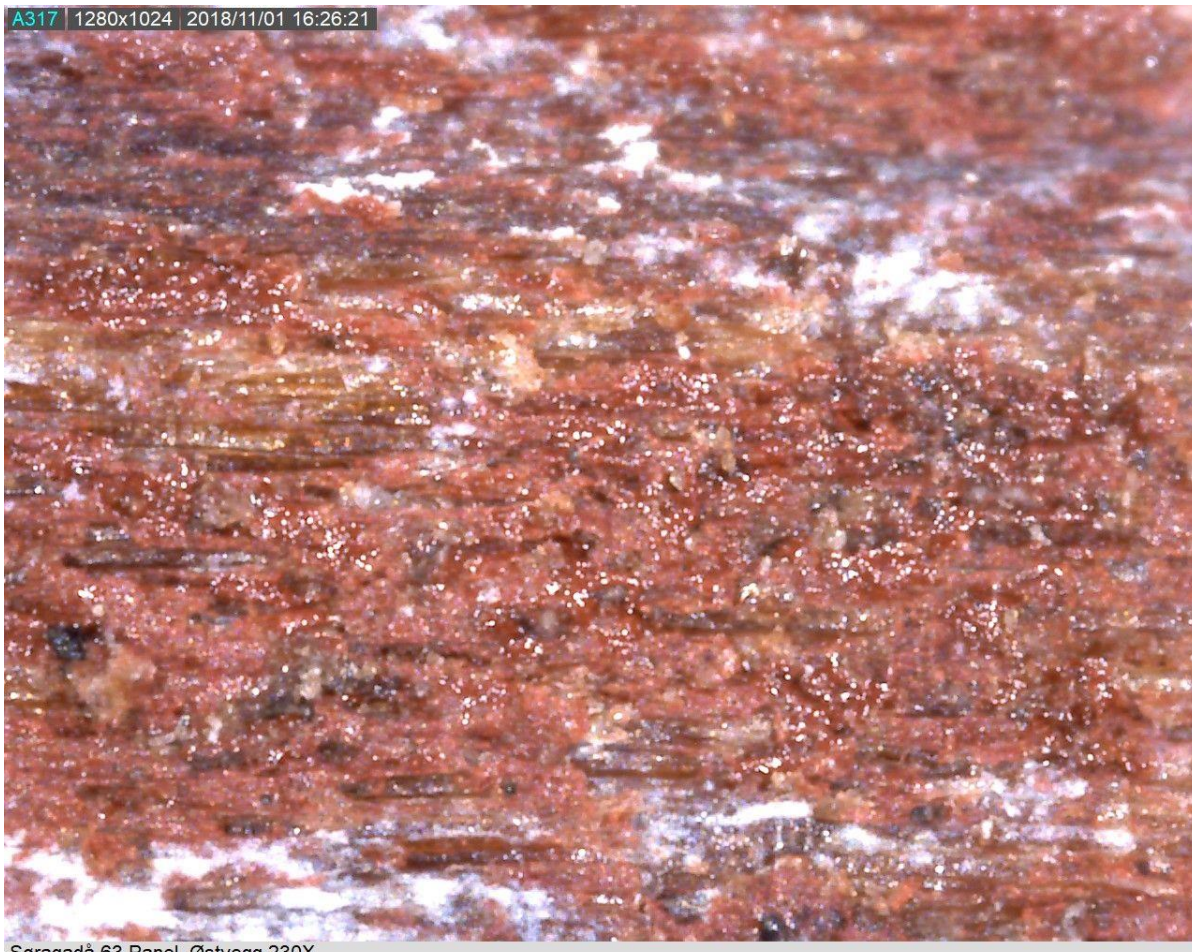
Søragadå 63.Panel. Østvegg.230X

Figur 70. Skudeneshavn. Søragadå 63. Fargesnitt av malinglagene på panelet. De to hvite lagene som ligger over de røde nederst i snittet (Røde piler), er to malinglag som har trengt ned i sprekker og krakeleringer i de grå malinglagene. Disse to lagene ligger kun noen få steder mellom de grå og røde lagene. (Se figur 72). Foto: J. Brønne. November 2018.

Søragadå 63.Panel. Østvegg.230X

Figur 71. Skudeneshavn. Søragadå 63. Samme fargesnitt som figur 70, men her fotografert i UV lys. Mange av malinglagene er bedre synlig i fluoriserende lys. De lagene som ikke fluoriserer blått inneholder blyhvit. Foto: J. Brønne. November 2018.

Søragadå 63.Panel. Østvegg.230X

Figur 72. Skudeneshavn. Søragadå 63. Fargelagene på panelet fotografert fra undersiden, med det opprinnelige, røde malinglaget som ligger mot panelet. Rester av fibre i treverket er synlig. De hvite flekkene er de partiene hvor overliggende hvite malinglag har trengt ned og under de røde malinglagene. Foto: J. Brønne. November 2018.

5.6.3 Vinduer

Figur 73. Skudeneshavn. Holmen 14. . Dobbelvindu i nordøstveggen, øst for døra i 2. etasje. To-ramsvinduer med tre glass i hver ramme. Rammene har overfals, dvs. at de har en profil som gjør at de ligger utenpå karmen, og ikke flukter med karmens yterside. Vinduet til venstre har to fastrammer, og er ikke til å åpne. Vinduet til høyre har venstre ramme hengslet på midtposten og høyre ramme er fast. Foto: J. Brønne. Mai-juni 2018.

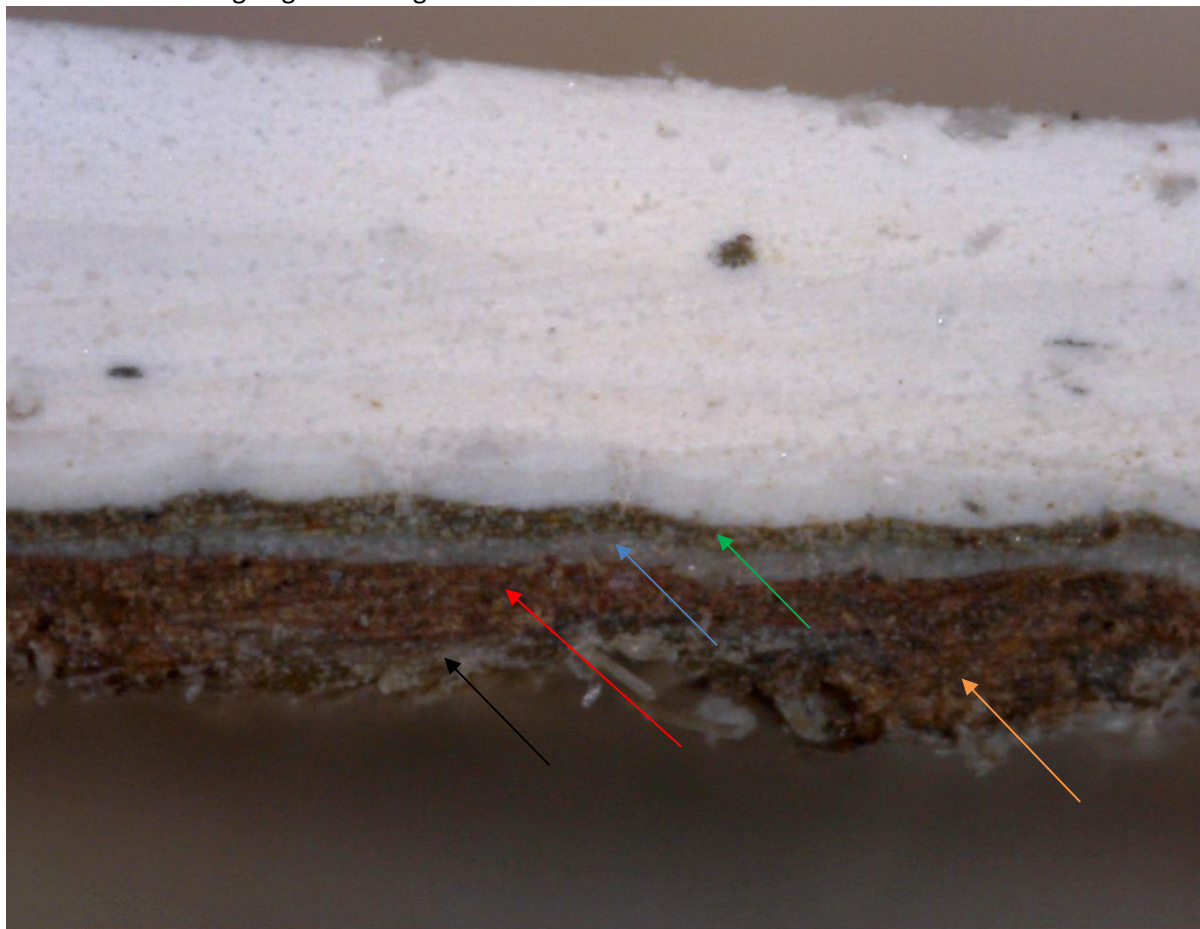

Figur 74. Skudeneshavn. Søragadå 63. Ett-rams fastvindu øst for døra. Vinduet gir lys til gangen innenfor.
Foto: J. Brønne. Mai-juni 2018.

Fargelagsundersøkelse av vinduene.
Alle malinglag på vinduene er hvite.

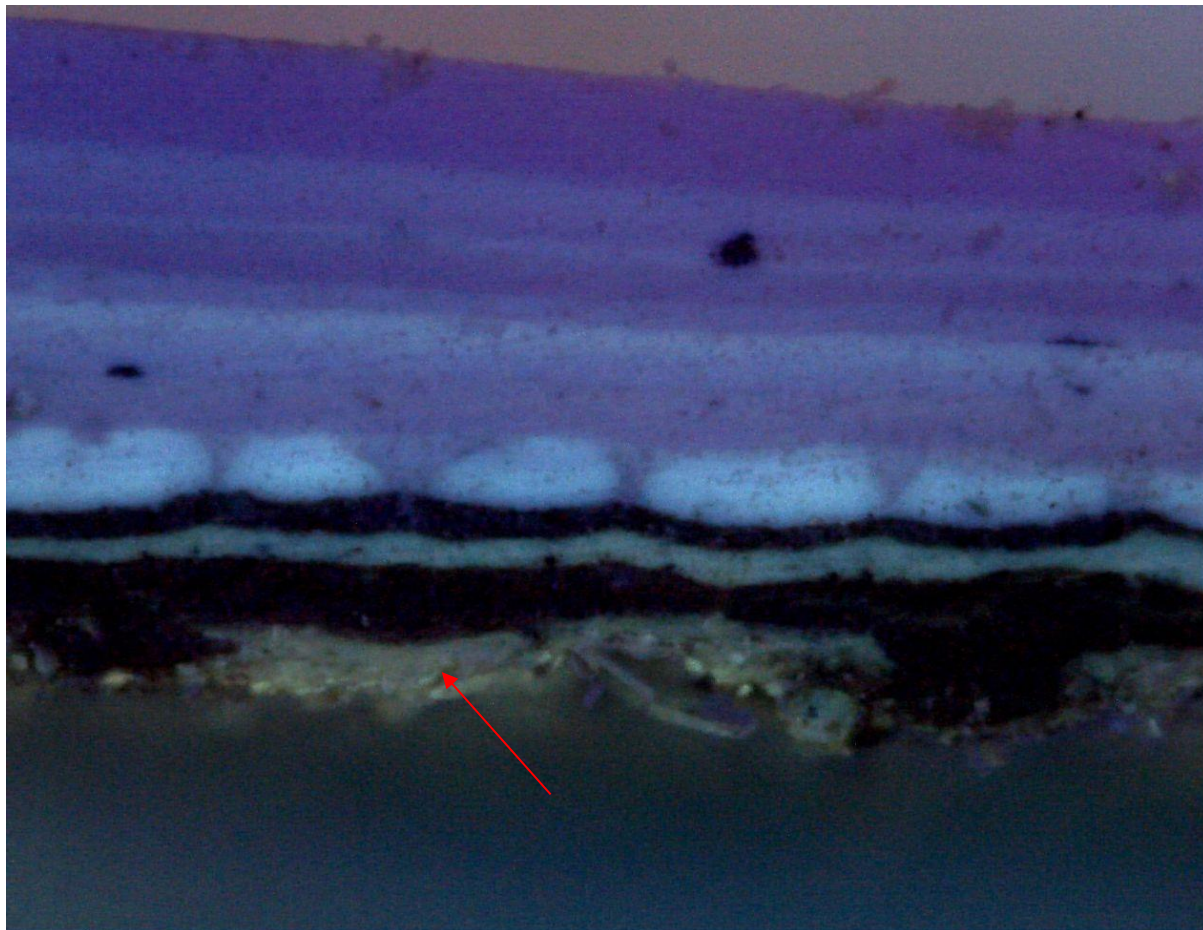
5.6.4 Vindusgerikter

Vindusgeriktene er så malingsslitt, og tidligere skader og nedskrapinger gjorde det umulig å utføre tilfredsstillende fargelagsavdekkinger.

Søragadå 63. Gerikt Vindu. Østvegg. 230X

Figur 75. Søragadå 63. Fargesnitt av malinglagene på vindusgerikt. Nederst sees rester av treverket. (Sort pil) Deretter følger et lag mellomoker/gul oker (Gul pil) så kommer et lag med rød jernoksid. (Rød pil) Deretter et lag med grå, (Blå pil) så et lag med grågrønn, (Grønn pil) og så 8-9 hvite malinglag. Foto: J. Brønne. November 2018.

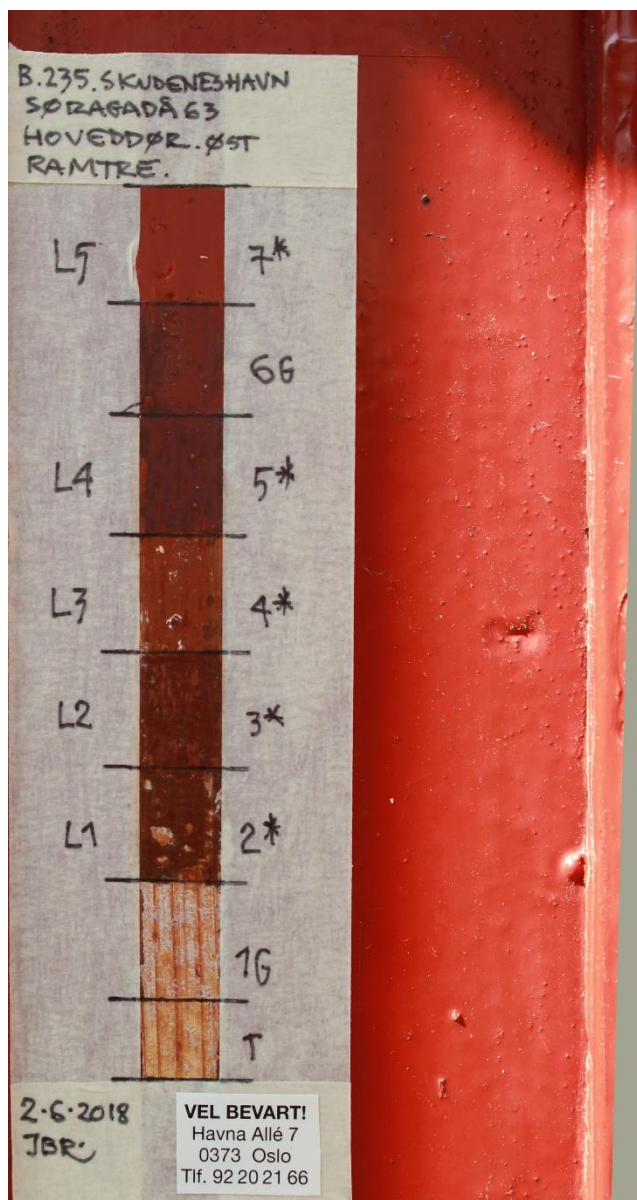
Søragadå 63. Gerikt Vindu. Østvegg. 230X

Figur 76. Søragadå 63. Fargesnitt av malinglagene på vindusgerikt, fotografert i UV lys. De lyse partiene nederst er rester av treverket. (Rød pil). Det hvite malinglaget som ikke fluoriserer, men som ligger som klumper ved siden av hverandre, er et malinglag med blyhvit, som har stått eksponert for sollys, vær og vind svært lenge, og har blitt meget nedbrutt og krakelert. Vi kan se hvordan det overliggende hvite malinglaget har trengt ned i opp- og avskallingene i det nedbrutte malinglaget. Foto: J. Brønne. November 2018.

5.6.5 Dør

Figur 77. Skudeneshavn. Søragedå 63. Hoveddøra mot Søragedå. To- fløyet innadslående dør. Opprinnelige glass og ornamenter i øverste fyllinger. Døra er noe nyere enn huset, og er trolig satt inn i perioden 1845 – 1860. Døromrammingen er samtidig med døra. Foto: J. Brønne. Mai-juni 2018.

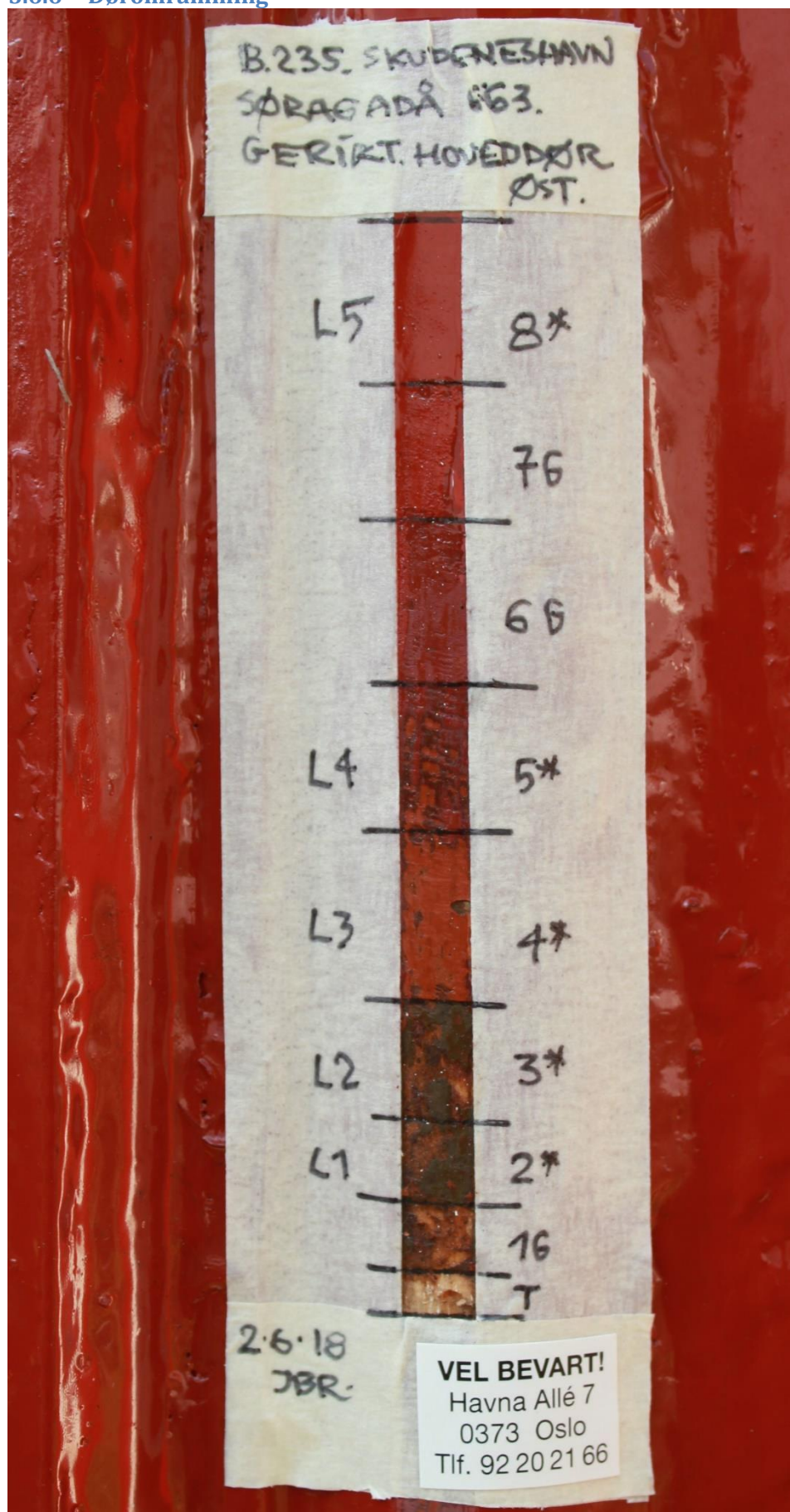

Figur 78. Skudeneshavn. Søragedå 63. Fargelagsavdekking på hoveddøra mot Søragedå. Foto: J. Brønne. Mai-juni 2018.

Fargelagsavdekking på døra

Avdekket Lag Nr:	Periode Nr:	Farge:	NCS S Kode:	Materialer:	Merknader:
Lag 7*	L5	Rød jernoksid	3560-Y70R/ 4550-Y70R	Linoljemaling	Dagens malinglag
Lag 6G		Rød jernoksid	6030-Y80R	Linoljemaling	Grunning
Lag 5*	L4	Dodenkopf	Lysere enn: 6030-R	Linoljemaling	
Lag 4*	L3	Mørk Gul oker	Brunere enn: 4550-Y50R	Linoljemaling	
Lag 3*	L2	Mørk oker	7020-Y50R	Linoljemaling	
Lag 2*	L1	Mørk oker	7020-Y70R	Linoljemaling	Opprinnelig overflatebehandling
Lag 1G		Lys gråhvit		Linoljemaling	Grunning
Tre		Lyst			Malt rett etter oppsetting

5.6.6 Døromramming

Figur 79. Skudeneshavn. Søragedå 63. Fargelagsavdekking på døromrammingen. Kraftig profilert senempire listverk. Foto: J. Brønne. Mai-juni 2018.

Fargelagsavdekking på døromrammingen

Avdekket Lag Nr:	Periode Nr:	Farge:	NCS S Kode:	Materialer:	Merknader:
Lag 8*	L5	Rød jernoksid	3560-Y70R/ 4550-Y70R	Linoljemaling	Dagens malinglag
Lag 7G		Rød jernoksid	6030-Y80R	Linoljemaling	Grunning
Lag 6G		Rød jernoksid	6030-Y80R	Linoljemaling	Grunning
Lag 5*	L4	Dodenkopf	Lysere enn: 6030-R	Linoljemaling	
Lag 4*	L3	Mørk Gul oker	Brunere enn: 4550-Y50R	Linoljemaling	
Lag 3*	L2	Mørk grønn	6530-G50Y	Linoljemaling	
Lag 2*	L1	Mørk grønn	6530-G50Y	Linoljemaling	Opprinnelig overflatebehandling
Lag 1G		Mørk grønn	6530-G50Y	Linoljemaling	Grunning
Tre		Lyst			Malt rett etter oppsetting

5.7 Søragedå 63. Konklusjon

Det var ikke mulig å komme til for å få undersøkt gavlfasaden mot sjøen og fasaden mot Søragedå 61 på bygningen da undersøkelsene ble foretatt. Fasaden mot Søragedå har blitt malt hvert 14 år. Dette er sjeldnere enn gjennomsnittet. Huset tydeligvis har stått uten tilsyn og vedlikehold i flere perioder både tidligere og i en lengre periode fram til i dag. (Se figur 76)

- Panel. Den undersøkte fasaden var opprinnelig husets «bakside», ettersom det meste av viktig trafikk kom sjøveien. Huset ligger dessuten meget synlig plassert i innseilingen til havnen. Det er stor sannsynlighet for at de to andre synlige fasadene opprinnelig var hvitmalt eller malt i steinimiterende farger. Fasaden som er undersøkt var opprinnelig malt rød jernoksid i to omganger, før den ble malt i steinimiterende farger i to omganger. Ettersom prisen på rød jernoksid i perioden var 7-10 ganger rimeligere enn blyhvitt, var det mange som sparte penger på å male «baksiden» på husene med rimelige pigmenter, rød jernoksid og gul oker. Når bygningen er ferdig istandsatt, er det absolutt å anbefale å male huset med riktig farge på sjøsidene og rød jernoksid mot Søragedå.
- Vinduer. Undersøkelsen viser at huset alltid har hatt hvite vinduer.
- Vindusgerikter. Vindusgeriktene har kontrastfarger på de eldste malinglagene.
- Dør og døromrammingen er nyere enn resten av huset, og har derfor færre malinglag. Malinglagene på dør og døromramming er nesten sammenfallende i alle malinglag. De eldste, mørk grønne malinglagene på er motefarge i samtiden, og skal illudere anløpt bronse.

5.8 Holmen 14. Matr. Nr. 133. Oppført 1846.

«På tomten sto antagelig Petersens fjøs som ble revet da Lars Olsen bygget i 1846. I følge takst fra 1847 ble huset bygget med midtgang tvers gjennom huset i 1. etasje, med to doble dører, stue og sengekammer og kjøkken på sørsiden og stue, sengekammer og spiskammer på nordsiden»....⁶

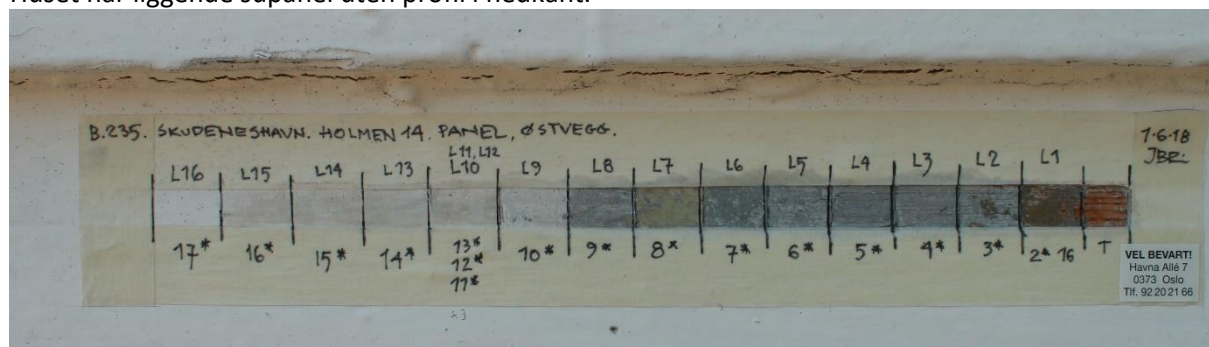

Figur 80. Skudeneshavn. Holmen 14. Hovedfasaden mot nordøst. Fasaden har alle bygningselementene bevart. Bakfasaden mot sydvest er for en stor del fornyet. Foto: J. Brønne. Mai-juni 2018.

5.8.1 Resultat av fargeundersøkelsen

5.8.2 Panel

Huset har liggende supanel uten profil i nedkant.

Figur 81. Skudeneshavn. Holmen 14. Fargelagsavdekking på panelet. Foto: J. Brønne. Mai- juni 2018.

⁶ Fra: Grude, Egil Harald ed al. Red. 1975. *Hus og innbyggere i gamle Skudeneshavn*. Skudeneshavn. Side 89.

Fargelagsavdekking på panel

Flere malinglag mangler i avdekkingen på grunn av at panelet i flere omganger er skrappt ned.
(Se figur 82)

Avdekket Lag Nr:	Periode Nr:	Farge:	NCS S Kode:	Materialer:	Merknader:
Lag 17*	L16	Hvit		Alkydøljemaling?	Dagens malinglag
Lag 16*	L15	Hvit		Alkydøljemaling?	
Lag 15*	L14	Hvit		Linoljemaling	
Lag 14*	L13	Hvit		Linoljemaling	
Lag 13*	L12	Hvit		Linoljemaling	
Lag 12*	L11	Hvit		Linoljemaling	
Lag 11 *	L10	Hvit		Linoljemaling	
Lag 10 *	L9	Hvit		Linoljemaling	
Lag 9*	L8	Grå	2000-N/2500-N	Linoljemaling	
Lag 8*	L7	Blekgrønn	2020-Y	Linoljemaling	Kan opprinnelig være hvit, gulnet på grunn av stort innhold av linolje
Lag 7*	L6	Grå	3000-N	Linoljemaling	
Lag 6*	L5	Lys grå	1500-N/2000-N	Linoljemaling	Trolig opprinnelig blyhvit, nå omdannet
Lag 5*	L4	Grå	3000-N	Linoljemaling	
Lag 4*	L3	Grå	2500-N	Linoljemaling	Trolig opprinnelig blyhvit, nå omdannet
Lag 3*	L2	Hvit		Linoljemaling	
Lag 2*	L1	Lys sandstein	2005-Y50R	Linoljemaling	Opprinnelig overflatebehandling
Lag 1G		Lys gråhvit		Linoljemaling	
Tre		Lyst			Malt rett etter oppsetting

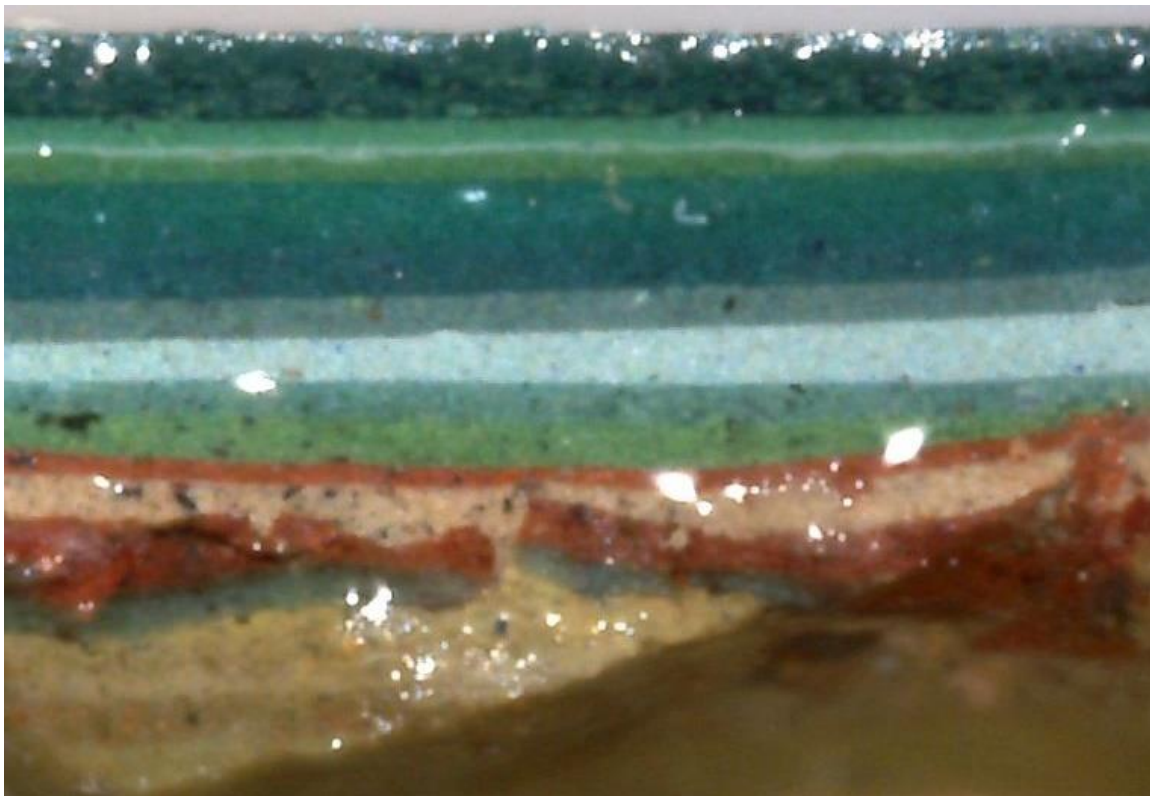
Figur 82. Skudeneshavn. Holmen 14. Fargesnitt av malinglagene på panelet. Nederst sees det lyse sandsteinslaget. Over dette er det mange lag som dels er helt hvite, dels er grå. Noen av de grå lagene ser ut til å være pigmentert, noe som er en bevisst brekking av den hvite fargen for å få en grå sandsteinsfarge. Det vil kreve nye analyser og vesentlig større forstørrelse for å få klarhet i hvilke malinglag som er pigmentert.
Foto: J. Brønne. November 2018.

5.8.3 Dører

Hoveddøra er opprinnelig. To- fløyet innadslående med to kvadratiske fyllinger i nedre del og store glass i stående formater i øvre del. Kraftig portal, med profilert listverk og pilastre med svungne, utsveifete fronter.

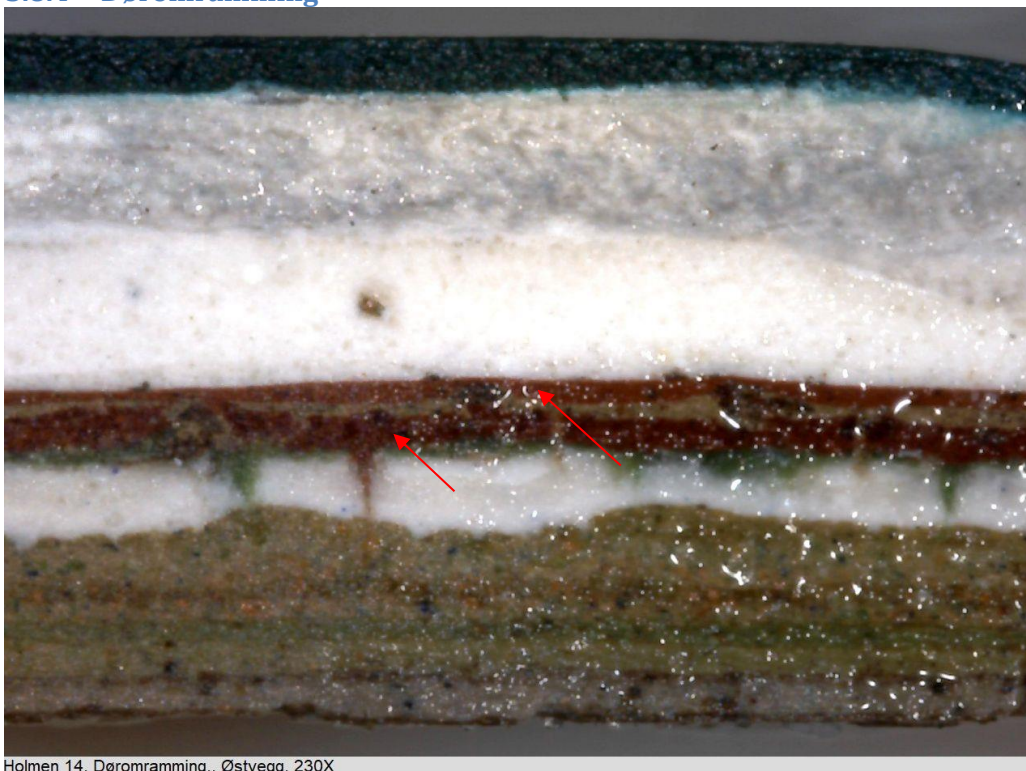

Figur 83. Skudeneshavn. Holmen 14. Hoveddøra mot nordøst og hagen. Foto: J. Brønne. Mai-juni 2018.

Figur 84. Skudeneshavn. Holmen 14. Fargesnitt av malinglagene på hoveddøra mot nordøst. Alle malinglagene ser ut til å være bevart. Totalt, minst 16 malinglag. Nederst tre eller fire lag med ulike sandsteinsfarger. Deretter et lag grågrønn, før det første laget med rødbrun som kan være et lag som er en enkel illusjonsmaling av mahogni. De neste to lagene ser ut til å være en illusjonsmaling av mahogni, med en lys sandsteins undermaling og på dette grunningslaget en tynn lasur med rødbrun. Deretter ti lag med grønne og lys blå maling. Foto: J. Brønne. November 2018.

5.8.4 Døromramming

Holmen 14. Døromramming. Østvegg. 230X

Figur 85. Skudeneshavn. Holmen 14. Fargesnitt av malinglagene på døromrammingen. Malinglagene på døromrammingen viser kun samsvar med døra på de to lagene som illuderer mahogni, (Røde piler) og dagens malinglag. Eldste malinglag er mørk grå med flere lag med olivengrønne malinglag som kan være lag som illuderer bronse. Foto: J. Brønne. November 2018.

5.8.5 Vinduer

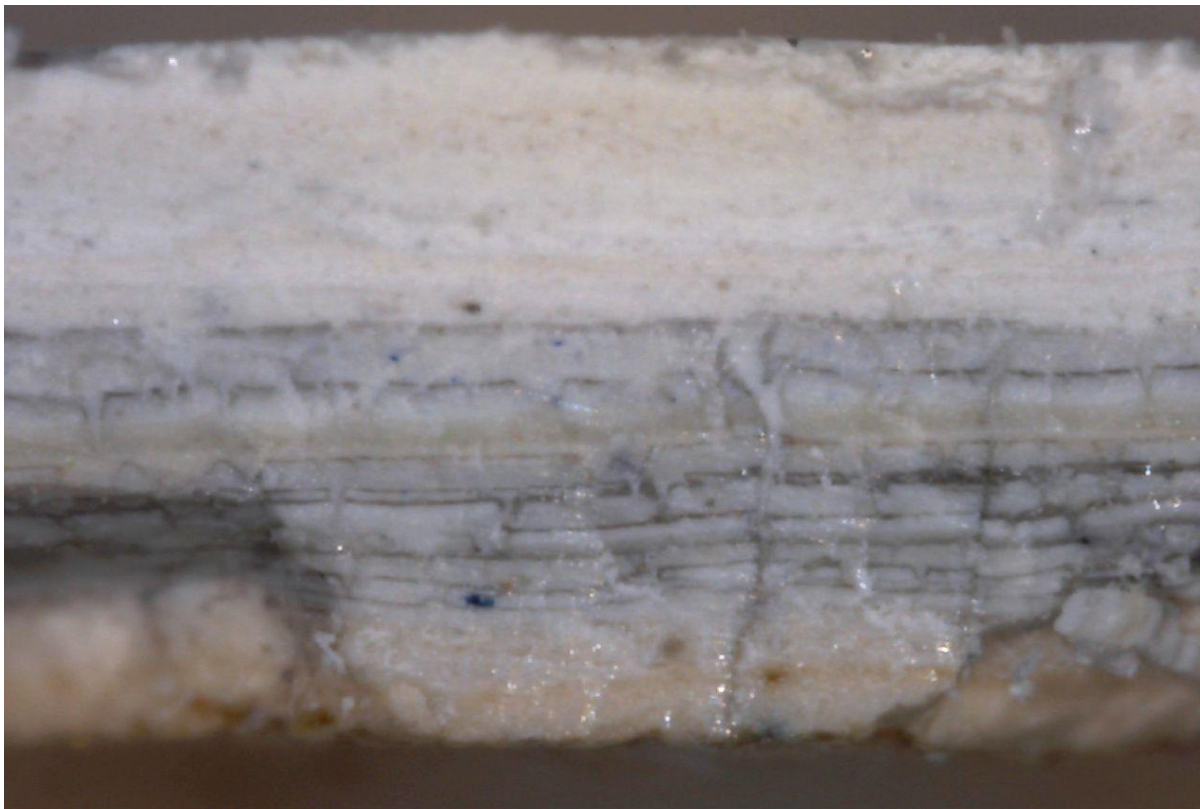
I hovedfasaden er vinduene to- rams med 2x4 glass i hver ramme og med overfals. Det betyr at rammene har en profil som gjør at rammene ligger utenpå karmene. Opprinnelig var vinduene hengslet på midtposten.

Figur 86. Skudeneshavn. Holmen 14. Vinduet på høyre side av døra i 1. etasje. Begge rammene er hengslet på midtposten. Vindusgeriktene er opprinnelige, med negativ kannelering på sidegeriktene og spor i overgerikten som gjør det mulig å hekte av rammene. Foto: J. Brønne. Mai-juni 2018.

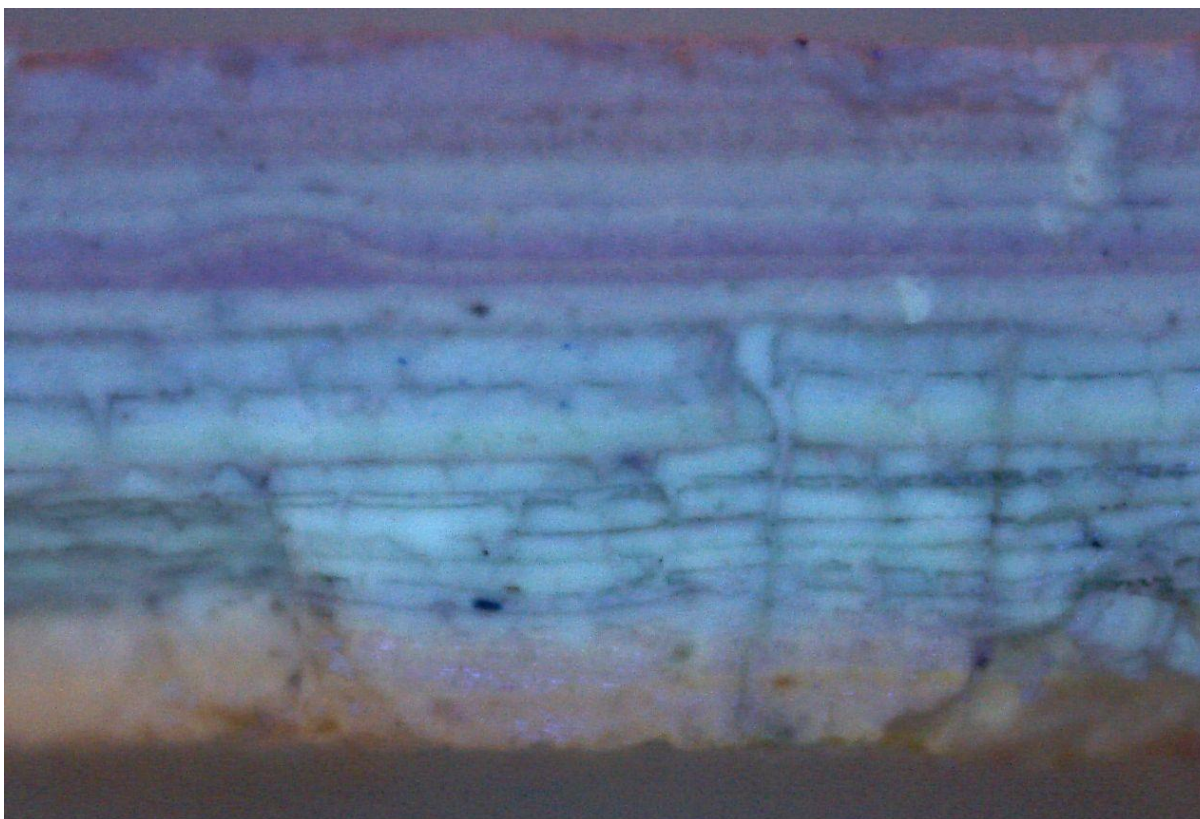

Figur 87. Skudeneshavn. Holmen 14. Vinduet på venstre side av døra i 1. etasje. Begge rammene var opprinnelig hengslet på midtposten. Vindusgeriktene er opprinnelige, med negativ kannelering på sidegeriktene og sekundære forhugninger for å feste hengslene etter flytting. Sporene i overgerikten viser at rammene er hengslet om til fester på sidekarmene, med nye utsparinger som gjør det mulig å hekte av rammene. Foto: J. Brønne. Mai-juni 2018.

Holmen 14. Vindu, nord. Østvegg. 230X

Figur 88. Skudeneshavn. Holmen 14. Fargesnitt av malinglagene på vindu. Det ser ut til at både opprinnelig malinglag og de følgende lagene på vinduene i stor grad er sammenfallende med eldste og påfølgende malinglag på panelet. (Se figur 82) Foto: J. Brønne. November 2018.

Holmen 14. Vindu, nord. Østvegg. 230X

Figur 89. Skudeneshavn. Holmen 14. Samme fargesnitt som figur 88, her fotografert i UV lys. De nederste malinglagene som ikke fluoriserer blåfiolett inneholder blyhvit. Foto: J. Brønne. November 2018.

5.8.6 Vindusgerikter

Vindusgeriktene på hovedfasaden er opprinnelige.

Figur 90. Holmen 14. Fargelagsavdekking på vindusgerikt. Foto: J. Brønne. Mai-juni 2018.

Fargelagsavdekking på vindusgeriktene.

På grunn av tidligere nedskraping mangler avdekkingsprøven noen av de eldste malinglagene.
(Se figur 91)

Avdekket Lag Nr:	Periode Nr:	Farge:	NCS S Kode:	Materialer:	Merknader:
Lag 15*	L15	Hvit		Alkydøljemaling	Dagens malinglag
Lag 14*	L14	Hvit		Linoljemaling	
Lag 13*	L13	Hvit		Linoljemaling	
Lag 12*	L12	Hvit		Linoljemaling	
Lag 11 *	L11	Hvit		Linoljemaling	
Lag 10 *	L10	Hvit		Linoljemaling	
Lag 9*	L9	Hvit		Linoljemaling	
Lag 8*	L8	Hvit		Linoljemaling	
Lag 7*	L7	Grå	2500-N	Linoljemaling	
Lag 6*	L6	Grønn	5020-G70Y	Linoljemaling	
Lag 5*	L5	Grønn	5020-G70Y	Linoljemaling	
Lag 4*	L4	Mellomoker	4010-Y30R	Linoljemaling	
Lag 3*	L3	Mørk oker	7020-Y10R	Linoljemaling	
Lag 2*	L2	Lys sandsteinsfarge	2005-Y50R	Linoljemaling	Opprinnelig overflatebehandling?
Lag 1*	L1	Hvit		Linoljemaling	Opprinnelig overflatebehandling? Kan være et grunningslag
Tre		Mørkt			Stått en stund før maling

Holmen 14. Gerikt vindu Østvegg. 230X

Figur 91. Skudeneshavn. Holmen 14. Det nederste hvite malinglaget er trolig en grunningslag. Det neste malinglaget er en lyst sandsteinsfarge, tilsvarende eldste lag på panelet og vinduene. De videre lagene har for det meste sammenfall med lagene som ble funnet ved fargelagsavdekkingen. Foto: J. Brønne. November 2018.

5.8.7 Holmen 14. Konklusjon

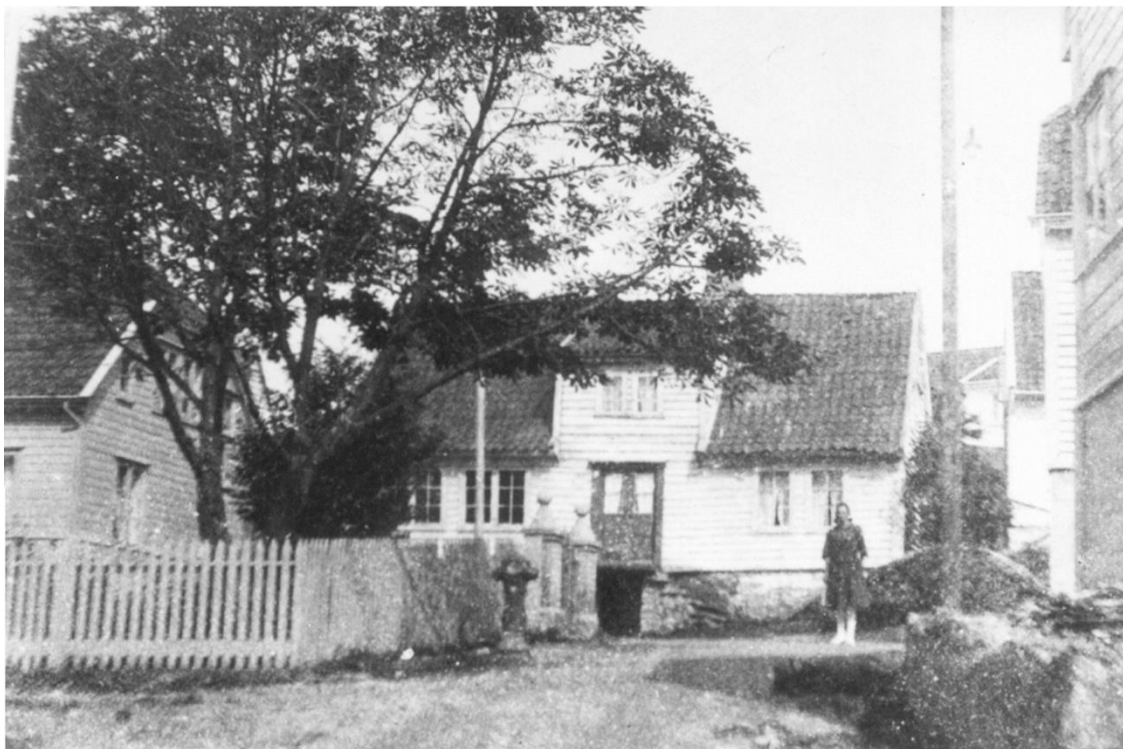
Det ser ut til at panelet har blitt malt ca. 20 ganger. Det innebærer at huset har blitt malt ca. hvert 9. år, noe som er hyppigere enn gjennomsnittet på de husene som er undersøkt i Skudeneshavn.

- Panel. Eldste malinglag er lyst sandsteinsfarget. Over dette er det mange lag som dels er helt hvite, dels er grå. Noen av de grå lagene ser ut til å være pigmentert, noe som er en bevisst brekking av den hvite fargen for å få en grå sandsteinsfarge. Omtrent ved århundreskiftet 1900 ser det ut til at panelet ble malt hvit, noe som har fortsatt fram til i dag.
- Dør. Døra har hele tide blitt malt i kraftige kontrastfarger til panelet. Nederst er det flere lag med sandsteinsfarger, før den i to omganger blir malt i mahogniillusjon. Deretter er det en rekke lag med grønne og lys blå malinglag.
- Døromramming. Nederste malinglag er en grå sandsteinsfarge. Deretter et hvit lag, før det er to lag som sammenfaller med de to lagene på døra med mahogniillusjon. Deretter er det kun hvite malinglag.
- Vinduer. Malinglagene på vinduene ser ut til i stor grad å være sammenfallende med malinglagene på panelet. Eldste malinglag på vinduene er som på panelet en lys sandsteinsfarge.
- Vindusomramming. Eldste malinglag på vindusgeriktene ser ut til å være sammenfallende med eldste malinglag på panel og vinduer. Deretter følger seks eller syv malinglag i til dels kraftige kontrastfarger, før vindusgeriktene blir hvite, trolig rundt århundreskiftet 1900.

Holmen 14 var opprinnelig ensfarget i en lys sandsteinsfarge, med un dørbildet i en mørkere sandsteinsfarge som kontrast. Deretter ble huset i mange år malt hvit og gråhvitt med til dels kraftige kontrastfarger på dør og listverk, før huset igjen ble malt ensfarget hvit, med kraftige kontrastfarger kun på dørbildet.

5.9 Veibellsbakken 5. Matr. Nr. 167. Bygget ca. 1850 1857.

«Huset er antagelig oppført av handelsborger og skipsreder Thorbjørn Olsen. Han fikk feste seddel på tomten i 1856. Huset var da allerede oppført. Etter byggemåten antar en at det er oppført i 1850-årene. Eldste takst er fra 1868.»⁷

Figur 92. Skudeneshavn. Veibellsbakken 5 til venstre. Det ser ut som panelet ikke er helt hvit, og at de øvrige fasadeelementene er i samme farge som panelet. Det er at dette er malinglag L12 på figur 100. Foto. 1920. Ukjent. www.tidsmaskinen

Figur 93. Skudeneshavn. Veibellsbakken 5 til venstre. Det ser ut som panelet er hvit. Det er kraftige kontrastfarger på vinduer og vindusgerikter. (Se figur 111) Foto. 1936. Ukjent fotograf. www.tidsmaskinen

⁷ Fra: Grude, Egil Harald ed al. Red. 1975. *Hus og innbyggere i gamle Skudeneshavn*. Skudeneshavn. Side 108.

Figur 94. Skudeneshavn. Veibellsbakken 5. 1963. Huset var da helt hvit. (Rød pil). Foto. Ukjent.
www.tidsmaskinen

Figur 95. Skudeneshavn. Veibellsbakken 5. Hovedfasaden mot nordøst. Dette huset har brystning i illusjonspanel utført som lange glatte kvaderstein lagt i forbandt. Dørramming, vinduer og vindusgerikter er opprinnelige. Foto: J. Brønne. Mai–juni 2018.

Figur 96. Skudeneshavn. Veibellsbakken 5. Sett fra syd. Vinduene i 2. etasje er hengslet på sidekarm, noe som tilsier at de ikke er opprinnelige. Foto: J. Brønne. Mai–juni 2018.

Figur 97. Skudeneshavn. Veibellsbakken 5. Sett fra syd. Foto: J. Brønne. Mai-juni 2018.

Figur 98. Skudeneshavn. Veibellsbakken 5. Sett fra sydvest. Arken er sekundær, trolig fra 1970- åra. Tilpassingen er pent utført. Foto: J. Brønne. Mai-juni 2018.

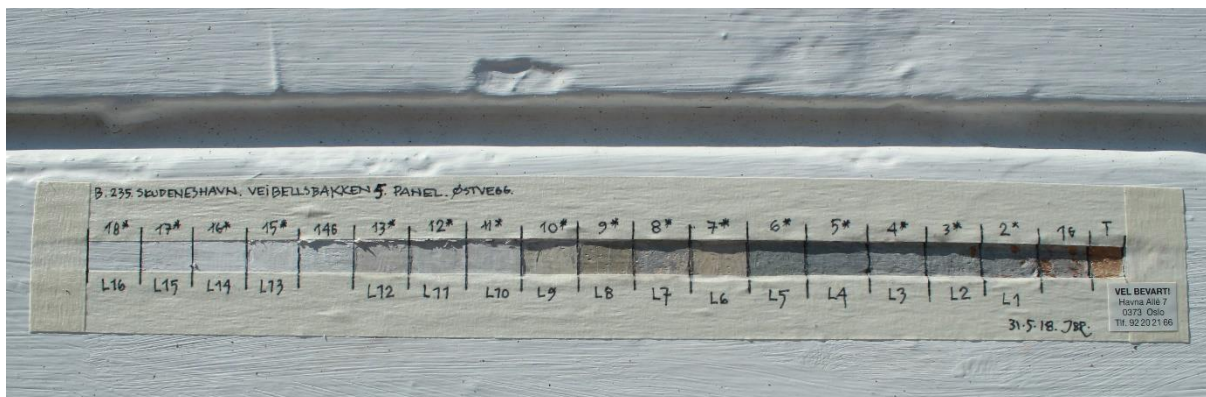
5.9.1 Resultatet av fargeundersøkelsen

5.9.2 Panel

Over brystningen er huset panelt med et liggende skyggepanel.

Figur 99. Skudeneshavn. Veibellsbakken 5. Hovedfasaden mot nordøst. Huset har liggende skyggepanel, brystningslist og brystning i illusjonspanel utført som lange glatte kvaderstein lagt i forbandt. Foto: J. Brønne. Mai–juni 2018.

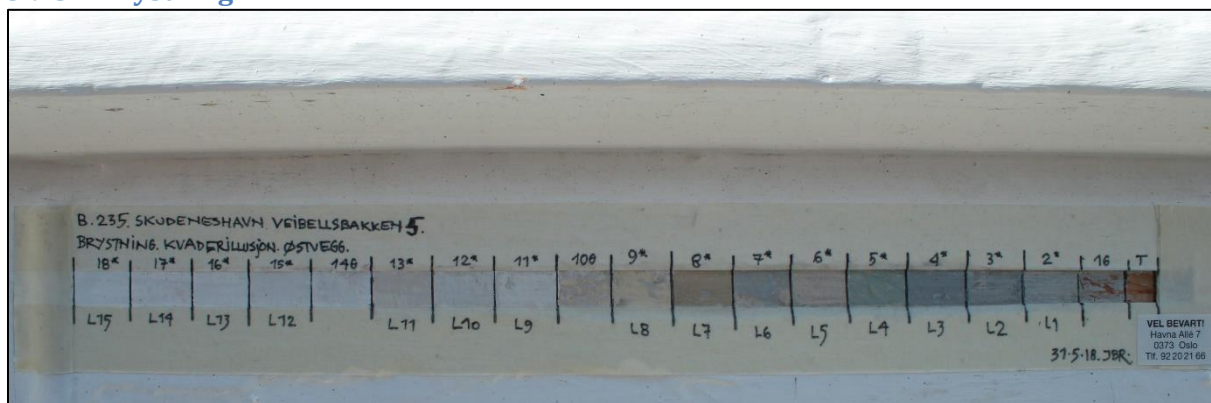

Figur 100. Skudeneshavn. Veibellsbakken 5. Fargelagsavdekking på panelet. Foto: J. Brønne. Mai-juni 2018.

Fargelagsavdekking på panelet

Avdekket Lag Nr:	Periode Nr:	Farge:	NCS S Kode:	Materialer:	Merknader:
Lag 18*	L16	Hvit		Akrylmaling?	Dagens malinglag
Lag 17*	L15	Hvit		Alkydøljemaling	
Lag 16*	L14	Hvit		Alkydøljemaling?	
Lag 15*	L13	Hvit		Linoljemaling	
Lag 14G		Hvit		Linoljemaling	Grunning
Lag 13*	L12	Lys beige	Litt varmere enn 1002-Y50R	Linoljemaling	
Lag 12*	L11	Hvit		Linoljemaling	
Lag 11 *	L10	Hvit		Linoljemaling	
Lag 10 *	L9	Blek Gul	1005-Y20R	Linoljemaling	
Lag 9*	L8	Lys sandstein	3005-Y20R	Linoljemaling	
Lag 8*	L7	Lys gråblå	Litt blåere enn 2502-B	Linoljemaling	
Lag 7*	L6	Blek gul	1005-Y50R/ 1005-Y80R	Linoljemaling	
Lag 6*	L5	Lys grågrønn	2005-G50Y	Linoljemaling	
Lag 5*	L4	Grå	2005-R50B/ 3005-R50B	Linoljemaling	
Lag 4*	L3	Lys grå	2000-N/ 1500-N	Linoljemaling	
Lag 3*	L2	Lys grå	1500-N	Linoljemaling	
Lag 2*	L1	Lys grå	1500-N	Linoljemaling	Opprinnelig overflatebehandling
Lag 1G		Gråhvit	1502-B	Linoljemaling	Grunning
Tre		Lyst			Malt rett etter oppsetting

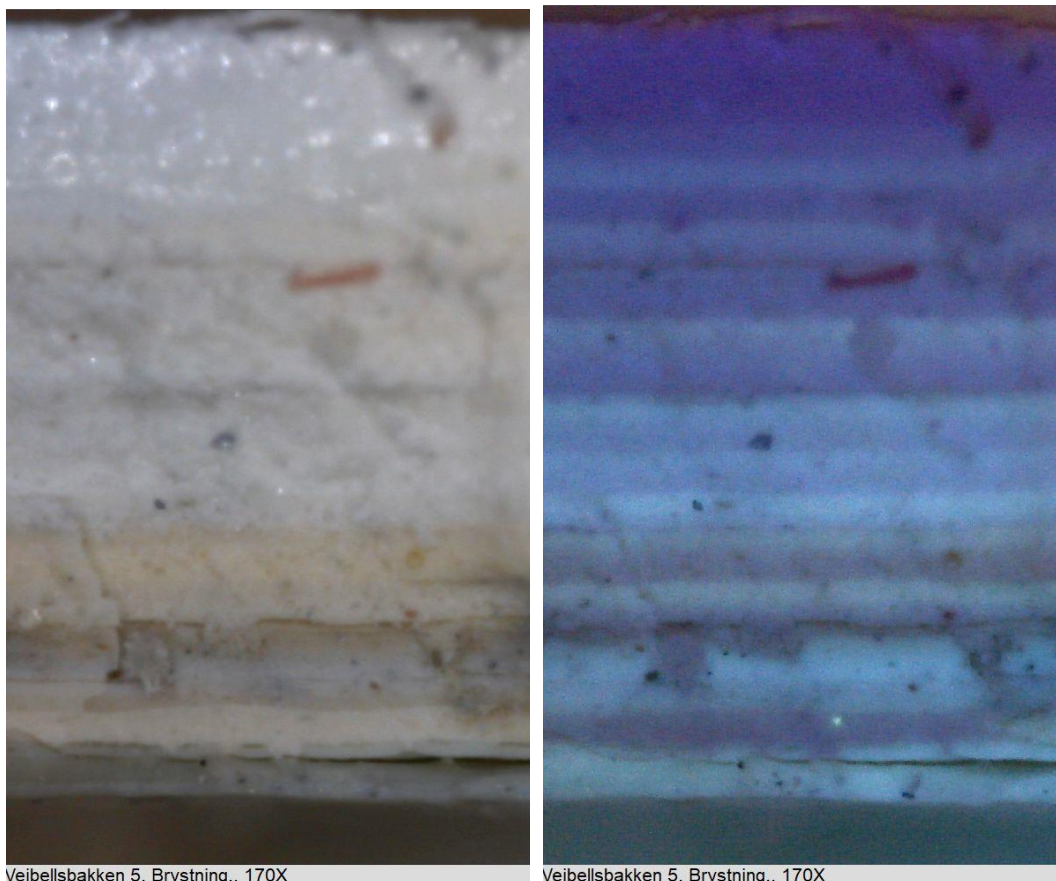
5.9.3 Brystning

Figur 101. Skudeneshavn. Veibellsbakken 5. Fargelagsavdekking på brystningen. Foto: J. Brønne. Mai-juni 2018.

Fargelagsavdekking på brystningen

Avdekket Lag Nr:	Periode Nr:	Farge:	NCS S Kode:	Materialer:	Merknader:
Lag 18*	L15	Hvit		Akrylmaling?	
Lag 17*	L14	Hvit		Alkydøljemaling	Dagens malinglag
Lag 16*	L13	Hvit		Alkydøljemaling?	
Lag 15*	L12	Hvit		Linoljemaling	
Lag 14G		Lys beige		Linoljemaling	Grunning
Lag 13*	L11			Linoljemaling	
Lag 12*	L10	Lys beige	Litt varmere enn 1002-Y50R	Linoljemaling	
Lag 11 *	L9	Hvit		Linoljemaling	
Lag 10G		Lys gråbeige		Linoljemaling	Grunning
Lag 9*	L8	Blek Gul	1005-Y20R	Linoljemaling	
Lag 8*	L7	Lys sandstein	3005-Y20R	Linoljemaling	
Lag 7*	L6	Lys gråblå	Litt blåere enn 2502-B	Linoljemaling	
Lag 6*	L5	Blek gul	1005-Y50R/ 1005-Y80R	Linoljemaling	
Lag 5*	L4	Lys grågrønn	2005-G50Y	Linoljemaling	
Lag 4*	L3	Grå	2005-R50B/ 3005-R50B	Linoljemaling	
Lag 3*	L2	Lys grå	1500-N	Linoljemaling	
Lag 2*	L1	Lys grå	1500-N	Linoljemaling	Opprinnelig overflatebehandling
Lag 1G		Gråhvit	1502-B	Linoljemaling	Grunning
Tre		Lyst			Malt rett etter oppsetting

Veibellsbakken 5. Brystning.. 170X

Veibellsbakken 5. Brystning.. 170X

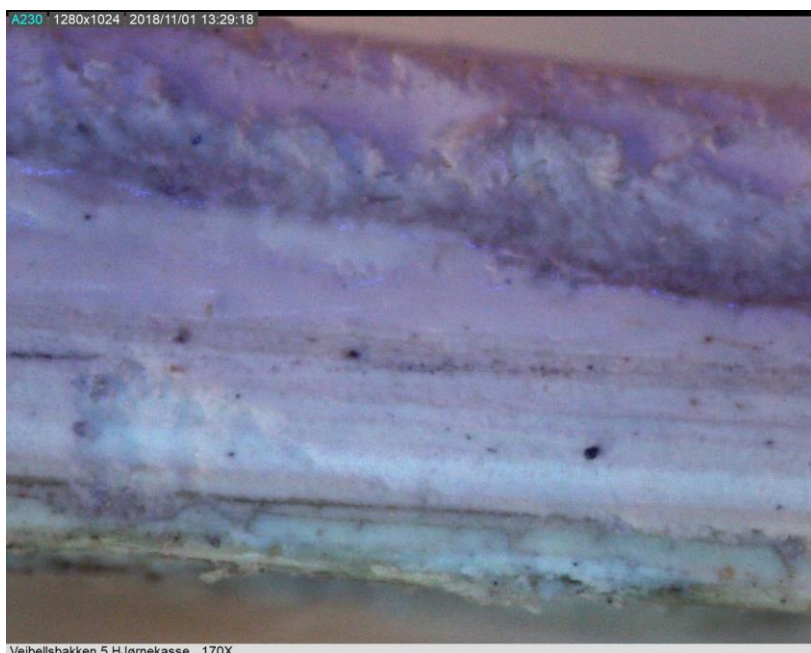
Figur 102. Skudeneshavn. Veibellsbakken 5. Fargesnitt av malinglagene på brystningen. Vanlig pålys til venstre og UV lys til høyre. De eldste malinglagene kan gjenkjennes fra fargelagsavdekkingen, mens det lys beige malinglaget på lag L10 ikke kan identifiseres i fargesnittet. Foto: J. Brønne. November 2018.

5.9.4 Hjørnebord

Veibellsbakken 5.Hjørnekaske.. 170X

Figur 103. Skudeneshavn. Veibellsbakken 5. Fargesnitt av malinglagene på hjørnebordene. Det er mulig at eldste malinglag er sandsteinsfarget, ellers er det kun hvite malinglag i fargesnittet. Det er færre malinglag på hjørnebordene enn på panelet og brystningen, noe som kan tyde på at denne er skrapet ned i forbindelse med flere oppmalinger. Foto: J. Brønne. November 2018.

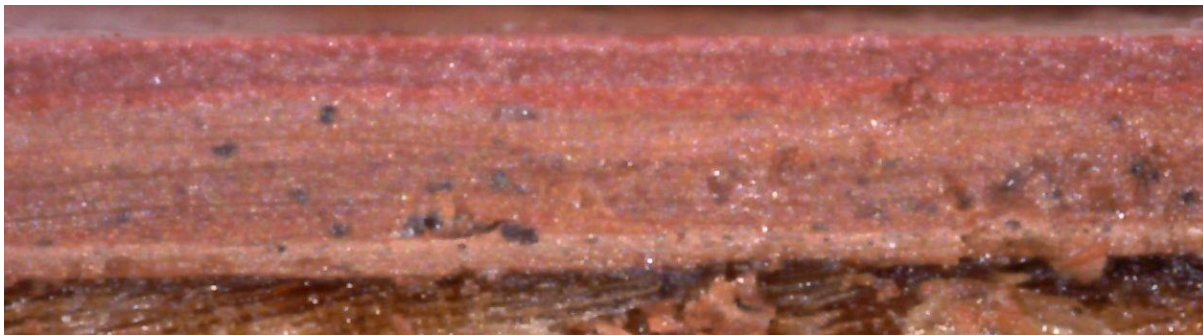

Figur 104. Skudeneshavn. Veibellsbakken 5. Samme fargesnitt som figur 103, her fotografert i UV lys. Det er kun noen få av de nederste malinglagene som ikke fluoriserer og viser tegn på blyhvit. Foto: J. Brønne. November 2018.

5.9.5 Hoveddør nordøst

Figur 105. Skudeneshavn. Veibellsbakken 5. Hoveddøra mot nordøst med omramming. Døra er sekundær, trolig fra tiden etter siste verdenskrig. Omrammingen er opprinnelig, med kraftig profilert bekroning og pilastre med konkave kanneleringer. Døra har et vakkert, forseggjort overlysvindu, noe som ikke er vanlig i Skudeneshavn. Foto: J. Brønne. Mai-juni 2018.

Figur 106. Skudeneshavn. Veibellsbakken 5. Fargesnitt av malinglagene på døra. Totalt seks malinglag, alle malinglagene er enten terrakotta eller rød jernoksid. Døra har syv færre malinglag enn døromrammingene, noe som viser at den er vesentlig nyere enn omrammingen. Foto: J. Brønne. November 2018.

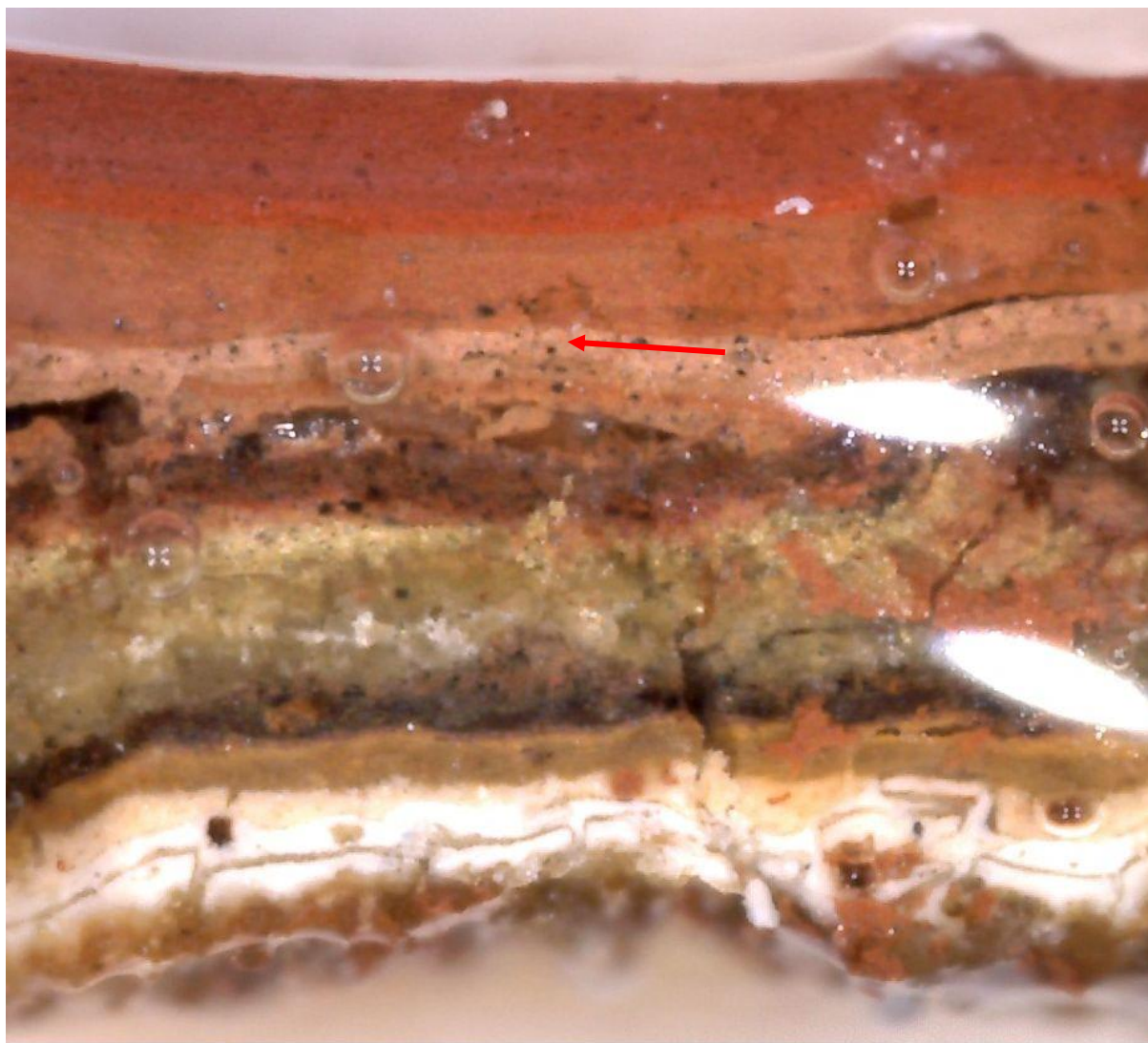
5.9.6 Døromramming

A216 | 1280x1024 | 2018/11/01 13:16:46

Veibellsbakken 5. Døromramming.. 170X

Figur 107. Skudeneshavn. Veibellsbakken 5. Fargesnitt av malinglagene på døromrammingen. De øverste malinglagene fra den røde pila og oppover samsvarer med malinglagene på døra. Foto: J. Brønne. November 2018.

Veibellsbakken 5. Døromramming.. 170X

Figur 108. Skudeneshavn. Veibellsbakken 5. Fargesnitt av malinglagene på døromrammingen. De øverste malinglagene fra den røde pila og oppover samsvarer med malinglagene på døra. Nederst er det rester av treverket og en oljegrunding. Over dette er det to hvite malinglag, det nederste er opprinnelig maling. Deretter følger fem lag med ulike sandsteinsfarger. Foto: J. Brønne. November 2018.

5.9.7 Vindu

Figur 109. Skudeneshavn. Veibellsbakken 5. Østvinduet i hovedfasaden. Alle vinduene i 1. etasje bortsett fra et på nørddøstfasaden er to-ramsvinduer hengslet på midtposten. Geriktene har ikke utsparinger for å kunne hekte av vinduene, likevel mener undertegnede at alle geriktene er opprinnelige. Brystningslista danner undergerikt på vinduene. Foto: J. Brønne. Mai-juni 2018.

Figur 110. Skudeneshavn. Veibellsbakken 5. Vinduet øst for hoveddøra i hovedfasaden. Alle vinduene i 1. etasje bortsett fra et på nørdestfasaden er to-ramsvinduer hengslet på midtposten. Geriktene har ikke utsparinger for å kunne hekte av vinduene, likevel mener undertegnede at alle geriktene er opprinnelige. Brystningslista danner undergerikt på vinduene. Foto: J. Brønne. Mai–juni 2018.

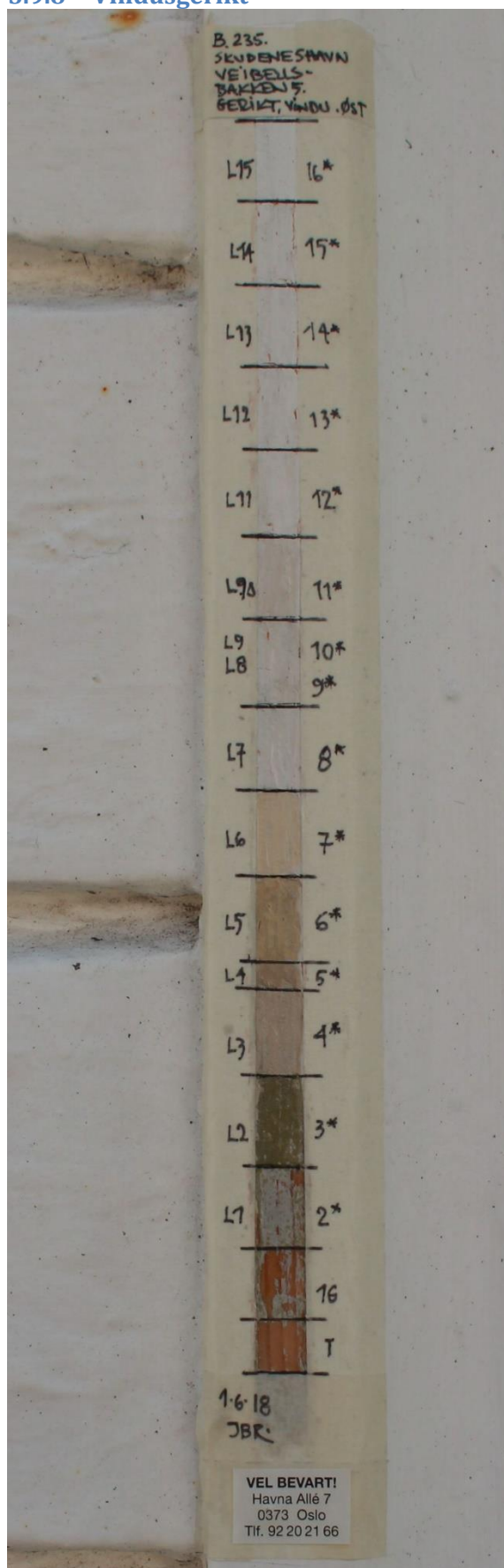
Veibellsbakken 5. Vindu.. 220X

Figur 111. Skudeneshavn. Veibellsbakken 5. Fargesnitt av malinglagene på vindu. Bortsett fra et malinglag i mørk gul oker, to grå lag over dette og et helt mørkt gråsort malinglag er alle malinglagene hvite. Dagens malinglag øverst er påført meget tykt, og er seigt. Dette er trolig en moderne akrylmaling. Det gråsorte malinglaget er det vi ser på figur 93, i 1936, da Kronprins Olav og Kronprinsesse Märtha besøkte Skudeneshavn. Foto: J. Brønne. November 2018.

Figur 112. Skudeneshavn. Veibellsbakken 5. De hvite malinglagene fram til 1936 som ikke fluoriserer blått inneholder blyhvit. Foto: J. Brønne. November 2018.

5.9.8 Vindusgerikt

Figur 113. Skudeneshavn. Veibellsbakken 5. Fargelagsavdekking på vindugerikten. Det helt mørke malinglaget fra 1936, var i forbindelse med en eller flere tidligere oppmalinger skrappt bort på det stedet hvor avdekkingen ble utført, og er ikke med på fargetrappen. (Se også figurene 93 og 111) Foto: J. Brønne. Mai-juni 2018.

Fargelagsavdekking på vindusgeriktene.

På grunn av tidligere nedskraping mangler avdekkingsprøven noen av de eldste malinglagene.
(Se figur 113)

Avdekket Lag Nr:	Periode Nr:	Farge:	NCS S Kode:	Materialer:	Merknader:
Lag 16*	L15	Hvit		Akrylmaling?	Dagens malinglag
Lag 15*	L14	Hvit		Alkydoljemaling	
Lag 14*	L13	Hvit		Alkydoljemaling?	
Lag 13*	L12	Hvit		Linoljemaling	
Lag 12*	L11	Hvit		Linoljemaling	
Lag 11 *	L10	Hvit		Linoljemaling	
Lag 10 *	L9	Hvit		Linoljemaling	
Lag 9*	L8	Hvit		Linoljemaling	
Lag 8*	L7	Hvit		Linoljemaling	
Lag 7*	L6	Blek gul	0507-Y40R	Linoljemaling	
Lag 6*	L5	Gul sandstein	1010-Y20R	Linoljemaling	
Lag 5*	L4	Lys sandstein	2010-Y30R/ 2010-Y40R	Linoljemaling	
Lag 4*	L3	Lys sandstein	1505-Y50R	Linoljemaling	
Lag 3*	L2	Blek olivengrønn	4020-G70Y	Linoljemaling	
Lag 2*	L1	Lys Gråblå	1502-B	Linoljemaling	Opprinnelig overflatebehandling
Lag 1G		Lys Gråblå	1502-B	Linoljemaling	Grunning
Tre		Lyst			Malt rett etter oppsetting

5.9.9 Konklusjon. Veibellsbakken 5.

Veibellsbakken 5 har blitt malt minst 16 ganger. Det betyr at huset har blitt malt ca. hvert 10. år, noe som er litt oftere enn de fleste husene i Skudeneshavn.

- Panel. De eldste malinglagene på panelet er preget av bleke og lyse kalk- og sandsteinsfarger. Litt ut på 1900- tallet ble panelet malt hvit, noe det med en unntakelse har blitt malt hel fram til i dag.
- Brystningen. Malinglagene på brystningen følger nesten fullstendig malinglagene på panelet. Stikkprøver med feltmikroskopet tydet på at brystningslistens malinglag fulgte brystningens malinglag.
- Hjørnebordene. Undersøkelsen har kun registrert hvite malinglag på hjørnebordene. Det er registrert færre malinglag på hjørnebordene enn på panel og brystning. Dette kan være en indikasjon på at flere malinglag er fjernet ved skraping ved tidligere oppmalinger.
- Døra. Døra er sekundær, og følger dørromrammingens malinglag i de senere malinglagene. Alle malinglagene på døra er enten terrakotta eller rød jernoksid.
- Dørromrammingen. Denne er opprinnelig og var opprinnelig hvitmalt. Senere ble den i flere omganger malt i ulike sandsteinsvarianter, før terrakotta og røde jernoksidlag har blitt brukt i de senere malinglagene.
- Vinduer. Vinduene har bortsett fra to malinglag alltid vært hvite.
- Vindusgerikter. De eldste malinglagene viser variasjon i kontrastfarger til panelfargene. Senere er det kun hvite malinglag.

Veibellsbakken 5 skiller seg fra Søragedå 13, som er det andre huset med kvaderimitasjon på brystningen som er undersøkt. På Veibellsbakken 5 er det i nesten alle malinglag ingen forskjell på fargene på panelet, brystningslista og brystningen. På Søragedå 13 er det på flere malinglag skille mellom fargene på brystning, brystningslist og panel.

6 Holmen 9. Matr. 136. «Badeanstalten». Bygget 1843.

Figur 114. Skudeneshavn. «Badeanstalten». Sett fra syd. 1929. Foto: Ukjent. www.tidsmaskinen

6.1.1 Resultat av fargeundersøkelsen.

6.1.2 Panel

Ved forrige undersøkelse ble undertegnede bedt av Kommuneantikvar/tømrer Lars Tveit, Karmøy kommune, om å ta med et supanelbord hjem til Oslo for å fargeundersøke dette. Dette ble utført i juni 2018, og returnert til eieren ved undersøkelsene i 2018.

Figur 115. Skudeneshavn. «Badeanstalten». Fargelagsavdekking på panelbord. Foto: J. Brønne. Juni 2018.
Fargelagsavdekking på panelet

Avdekket Lag Nr:	Periode Nr:	Farge:	NCS S Kode:	Materialer:	Merknader:
Lag 11 *	L10	Gul oker	3050-Y30Y/ 3040-Y20Y	Alkydøljemaling	Dagens malinglag
Lag 10 *	L9	Hvit		Linoljemaling	
Lag 9*	L8	Hvit		Linoljemaling	
Lag 8*	L7	Hvit		Linoljemaling	
Lag 7*	L6	Hvit		Linoljemaling	
Lag 6*	L5	Hvit		Linoljemaling	
Lag 5*	L4	Lys grå	2500-N/ 2000-N	Linoljemaling	
Lag 4*	L3	Lys grå	2500-N/ 2000-N	Linoljemaling	
Lag 3*	L2	Lys grå	2500-N/ 2000-N	Linoljemaling	
Lag 2*	L1	Hvit		Linoljemaling	Opprinnelig overflatebehandling. Svært nedbrutt
Lag 1G		Hvit		Linoljemaling	Grunning. Svært nedbrutt
Tre		Lyst			Malt rett etter oppsetting

6.2 Holmen 16. Matr. Nr. 131. G.57/B.75. Oppført 1818/1845.

Våningshus med hosliggende langenøst er i pantobligasjon av 1827 beskrevet som oppført i 1818, sannsynligvis for Jonas Kirsebom Pedersen. Mens våningshuset praktisk talt har stått uendret fra 1850- årene til i dag, ble sidebygningene sterkt ombygget og påbygget i 1899 til 2 etasjer J.C. Hemsens⁸ som fikk handelsrett i Skudeneshavn i 1845, lot huset taksere i 1856 etter ombyggingen. Huset beskrives da med krambod med full innredning, kontor» ...⁹

Figur 116. Skudeneshavn. Holmen 16. Kramboden. Inngangsdøra fra nordvest. Døra er ny, og har bare det nåværende malinglaget. Foto J. Brønne. Juni 2018.

⁸ Ny eier etter Pedersen.

⁹ Fra: Grude, Egil Harald ed al. Red. 1975. *Hus og innbyggere i gamle Skudeneshavn*. Skudeneshavn. Side 87.

Figur 117. Skudeneshavn. Holmen 16. Kramboden. Kundeområdet sett fra hoveddøra. Selv om diskfrontene har forskjellig utseende, er de opprinnelige og samtidige. Foto J. Brønne. Juni 2018.

Figur 118. Skudeneshavn. Holmen 16. Kramboden. Sydvesthjørnet. Alle bakveggene i hyller og skap utgjøres av veggene. Bakveggene følger panelets fargelag. Foto J. Brænne. Juni 2018.

Figur 119. Skudeneshavn. Holmen 16. Kramboden. Døra inn til kontoret. Foto J. Brønne. Juni 2018.

Figur 120. Skudeneshavn. Holmen 16. Kramboden. Sett mot syd. Til venstre er døra til «Tannlegen». Foto J. Brønne. Juni 2018.

Figur 121. Skudeneshavn. Holmen 16. Kramboden. Døra til tannlegen. Foto J. Brønne. Juni 2018.

Figur 122. Skudeneshavn. Holmen 16. Kramboden. Sett mot sydøst. Døra til «Tannlegen» i bakgrunnen. Foto J. Brønne. Juni 2018.

Figur 123. Skudeneshavn. Holmen 16. Kramboden. Sett mot øst. Døra til «Tannlegen» til høyre. Foto J. Brønne. Juni 2018.

Figur 124. Skudeneshavn. Holmen 16 Kramboden. «Bak» disken sett mot nord og inngangsdøra. Foto J. Brønne. Juni 2018.

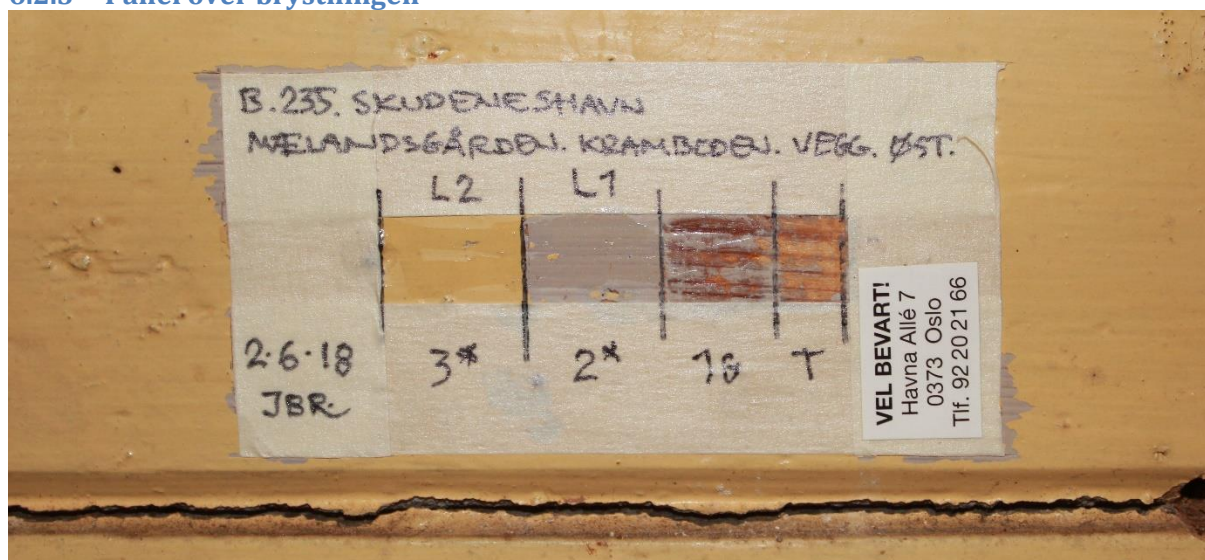
6.2.1 Resultat av fargeundersøkelsen

6.2.2 Himling, taklister, stussbrett og takbjelker

Fargelagsavdekking på himling, taklister, stussbrett og takbjelker

Avdekket Lag Nr:	Periode Nr:	Farge:	NCS S Kode:	Materialer:	Merknader:
Lag 2*	L2	Hvit		Linoljemaling	Dagens malinglag
Lag 1*	L1	Hvit		Linoljemaling	Opprinnelig overflatebehandling
Tre		Lyst			Malt rett etter oppsetting

6.2.3 Panel over brystningen

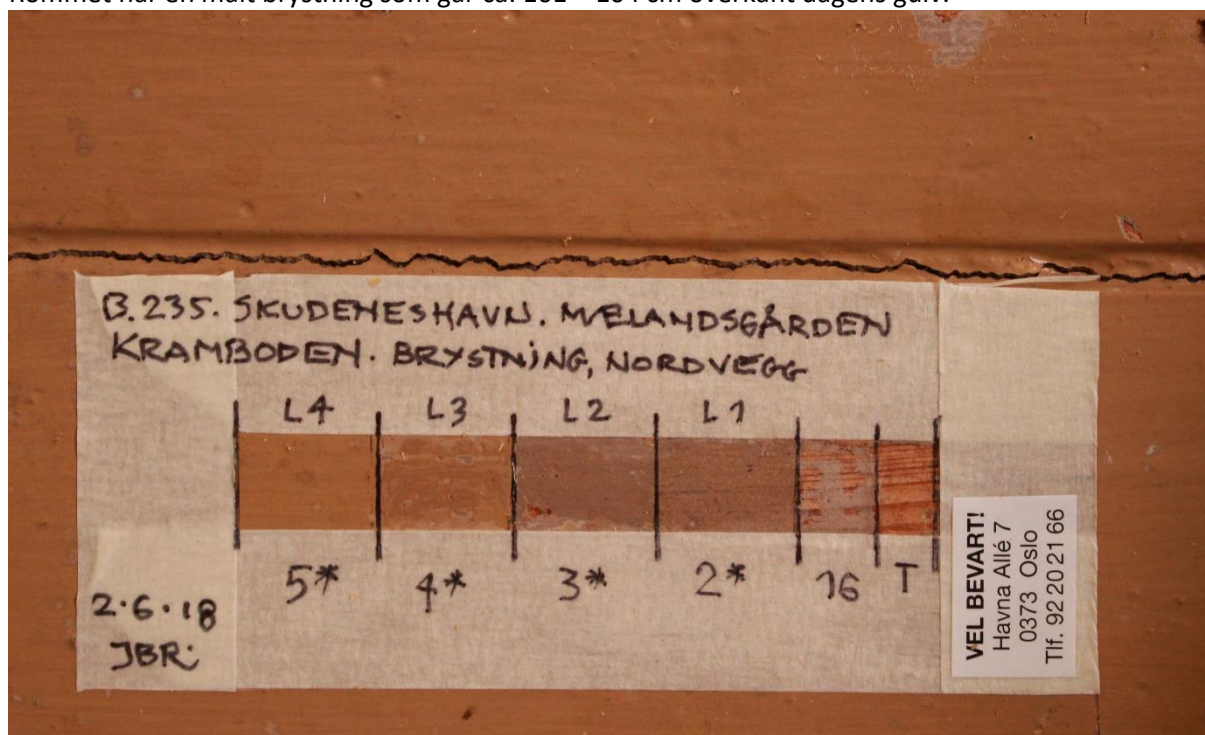
Figur 125. Skudeneshavn. Holmen 16. Kramboden. Fargelagsavdekking på panelet. Foto: J. Brønne. Juni 2018.

Fargelagsavdekking på panelet over brystningen

Avdekket Lag Nr:	Periode Nr:	Farge:	NCS S Kode:	Materialer:	Merknader:
Lag 3*	L2	Gul	1020-Y10R/ 2030-Y10R	Linoljemaling	Dagens malinglag
Lag 2*	L1	Blågrå	3005-R20B	Linoljemaling	Opprinnelig overflatebehandling
Lag 1G		Blågrå	3005-R20B	Linoljemaling	Grunning
Tre		Lyst			Malt rett etter oppsetting

6.2.4 Brystning

Rommet har en malt brystning som går ca. 101 – 104 cm overkant dagens gulv.

Figur 126. Skudeneshavn. Holmen 16. Kramboden. Fargelagsavdekking på brystningen. Foto: J. Brønne. Juni 2018.

Fargelagsavdekking på brystningen

Avdekket Lag Nr:	Periode Nr:	Farge:	NCS S Kode:	Materialer:	Merknader:
Lag5*	L4	Terrakotta	3020-Y10R/ 4020-Y10R	Linoljemaling	Dagens malinglag
Lag 4*	L3	Terrakotta	4020-Y20R	Linoljemaling	
Lag 3*	L2	Mørk Blågrå	4005-Y50R	Linoljemaling	
Lag 2*	L1	Mørk Blågrå	4005-Y50R	Linoljemaling	Opprinnelig overflatebehandling
Lag 1G		Lys gråhvit		Linoljemaling	Grunning
Tre		Lyst			Malt rett etter oppsetting

6.2.5 All innredning nedenfor benkeplatene, inklusive skuffer, hyller osv.**Fargelagsavdekking på all innredning nedenfor benkeplatene, inklusive skuffer, hyller osv.**

Avdekket Lag Nr:	Periode Nr:	Farge:	NCS S Kode:	Materialer:	Merknader:
Lag 2*	L2	Terrakotta	3020-Y10R/ 4020-Y10R	Linoljemaling	Dagens malinglag
Lag 1*	L1	Mørk Blågrå	4005-Y50R	Linoljemaling	Opprinnelig overflatebehandling
Tre		Lyst			Malt rett etter oppsetting

6.2.6 Hyllefronter med pilastrer**Fargelagsavdekking på hyllefronter med pilastrer.**

Avdekket Lag Nr:	Periode Nr:	Farge:	NCS S Kode:	Materialer:	Merknader:
Lag 3*	L2B	Brent Sienna		Linoljemaling	Dagens malinglag. Lasur
Lag 2*	L2A	Beigehvit	1002-Y50R	Linoljemaling	Dagens malinglag. Undermaling
Lag 1*	L1	Lys grå	2500-N	Linoljemaling	Opprinnelig overflatebehandling
Tre		Lyst			Malt rett etter oppsetting

6.2.7 Front på diskene som går nord/syd og øst/vest**Fargelagsavdekking på fronten på diskene som går nord/syd og øst/vest**

Avdekket Lag Nr:	Periode Nr:	Farge:	NCS S Kode:	Materialer:	Merknader:
Lag 2*	L2	Terrakotta	3020-Y10R/ 4020-Y10R	Linoljemaling	Dagens malinglag
Lag 1*	L1	Mørk Blågrå	4005-Y50R	Linoljemaling	Opprinnelig overflatebehandling
Tre		Lyst			Malt rett etter oppsetting

6.2.8 Diskplaten nord/syd

Figur 127. Skudeneshavn. Holmen 16. Kramboden. Fargelagsavdekking på diskplate nord/syd. Foto: J. Brønne. Juni 2018.

Fargelagsavdekking på diskplaten som går nord/syd

Avdekket Lag Nr:	Periode Nr:	Farge:	NCS S Kode:	Materialer:	Merknader:
Lag5*	L3B	Mellomoker	5030-Y30R	Linoljemaling	Dagens malinglag. Lasur. Eikeådring
Lag 4*	L3A	Gulhvit	0205-Y	Linoljemaling	Dagens malinglag. Bunnfarge. Eikeådring
Lag 3*	L2B	Brent Sienna	4005-Y50R	Linoljemaling	Lasur. Mahogniådring
Lag 2*	L2A	Beigehvit	1002-Y50R	Linoljemaling	Bunnfarge. Mahogniådring
Lag 1*	L1	Grå	2500-N	Linoljemaling	Opprinnelig overflatebehandling
Tre		Mørkt			Trolig stått umalt og i bruk i en periode

6.2.9 Diskplaten øst/vest

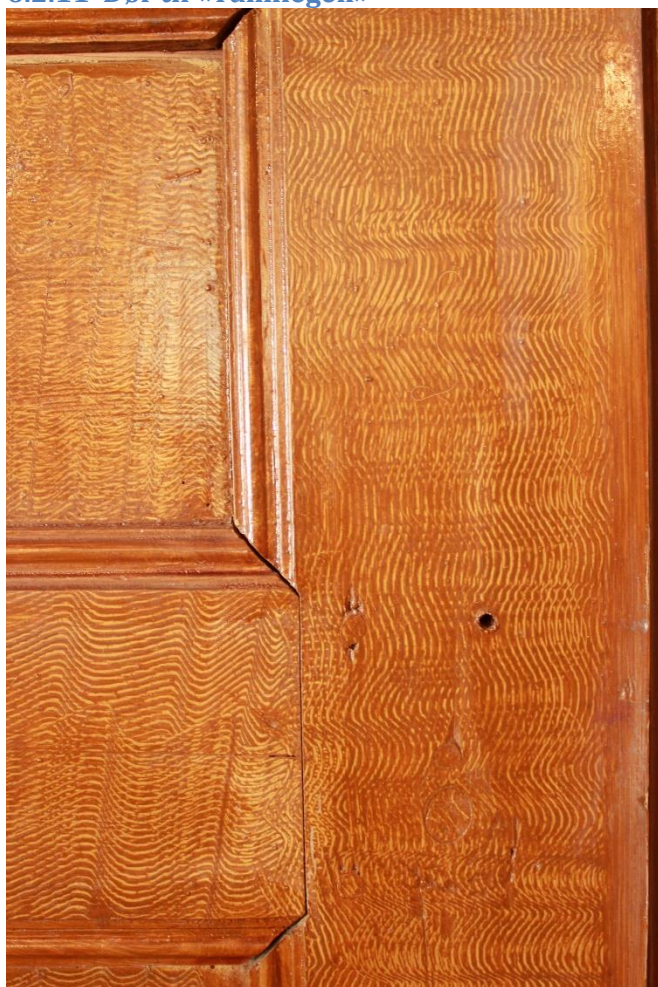
Dette er en nyere diskplate, gjenbruk.
Enkelte spor av mahogniådring.

6.2.10 Dør til kontoret med gerikter

Fargelagsavdekking på dør til kontoret med gerikter.

Avdekket Lag Nr:	Periode Nr:	Farge:	NCS S Kode:	Materialer:	Merknader:
Lag 3*	L2B	Brent Sienna		Linoljemaling	Dagens malinglag. Lasur
Lag 2*	L2A	Beigehvit	1002-Y50R	Linoljemaling	Dagens malinglag. Undermaling
Lag 1*	L1	Lys grå	2500-N	Linoljemaling	Opprinnelig overflatebehandling
Tre		Lyst			Malt rett etter oppsetting

6.2.11 Dør til «Tannlegen»

Figur 128. Skudeneshavn. Holmen 16. Kramboden. Detalj av ådringen på døra til «Tannlegen». Foto: J. Brønne. Juni 2018.

Fargelagsavdekking på døra til tannlegen

Avdekket Lag Nr:	Periode Nr:	Farge:	NCS S Kode:	Materialer:	Merknader:
Lag 5*	L3B	Mellomoker	5030-Y30R	Linoljemaling	Dagens malinglag. Lasur. Eikeådring
Lag 4*	L3A	Gulhvit	0205-Y	Linoljemaling	Dagens malinglag. Bunnfarge. Eikeådring
Lag 3*	L2B	Brent Sienna	4005-Y50R	Linoljemaling	Lasur. Mahogniådring
Lag 2*	L2A	Beigehvit	1002-Y50R	Linoljemaling	Bunnfarge. Mahogniådring
Lag 1*	L1	Grå	2500-N	Linoljemaling	Opprinnelig overflatebehandling
Tre		Mørkt			Trolig stått umalt og i bruk i en periode

6.2.12 Vinduer og vindusgerikter

Figur 129. Skudeneshavn. Holmen 16. Kramboden. Fargelagsavdekking på vindusgerikten. Foto: J. Brønne. Juni 2018.

Fargelagsavdekking på vinduer og vindusgerikter

Avdekket Lag Nr:	Periode Nr:	Farge:	NCS S Kode:	Materialer:	Merknader:
Lag 3*	L3	Hvit		Linoljemaling	Dagens malinglag
Lag 2*	L2	Hvit		Linoljemaling	
Lag 1*	L1	Hvit		Linoljemaling	Opprinnelig overflatebehandling
Tre		Lyst			Malt rett etter oppsetting

6.2.13 Fotlister og gulv

Fargelagsavdekking på fotlister og gulv

Avdekket Lag Nr:	Periode Nr:	Farge:	NCS S Kode:	Materialer:	Merknader:
Lag 2*	L2	Mørk oker	7020-Y20R	Linoljemaling	Dagens malinglag
Lag 1*	L1	Mørk grå	6000-N	Linoljemaling	Opprinnelig overflatebehandling
Tre		Lyst			Malt rett etter oppsetting

6.2.14 Periodetabell, kramboden

Resultatet av undersøkelsen summeres opp i en periodetabell. Hver periode representerer en oppussing og/eller en endring av rommet.

Tabellen kan leses på to måter.

- Lest vertikalt vil hver kolonne illustrere hvordan alle de undersøkte elementene i rommet så ut i den gitte perioden.
- Lest horisontalt illustreres hvordan det enkelte bygningselementet har sett ut fra det del eldste registrerte perioden og frem til dagens utseende.
- For at periodetabellen skal bli lesbar, er kun de viktigste endringene og periodene tatt med i oversikten. Dette fordi enkelte bygningselementer er malt flere ganger enn andre. De periodene som er tatt med i tabellen er de store endringene i rommet.

Tre innføringer i tabellene skal forstås på følgende måte:

1. **Ingen kunnskaper.** Dette innebærer at gjennom arkivalia, eller de farge- og bygningssarkeologiske undersøkelsene ikke har frembrakt opplysninger som kan beskrive det aktuelle bygningselementet for den aktuelle perioden.
2. → Når et felt er markert med en pil, betyr det at det aktuelle bygningselementet ikke er endret siden forrige periode. Vanligvis innebærer det at overflatebehandlingen blir stående gjennom en eller flere perioder. Det kan også markere at informasjonen, **Ingen kunnskaper**, gjentas i en eller flere perioder for det aktuelle bygningselementet.
3. **Ingen, eller blankt felt.** Betyr at det aktuelle bygningselementet enten ikke er satt inn i rommet ennå, eller at det er fjernet fra rommet.

Periodetabell Kramboden

Perioder	1 1856	2 1880-1890	3 1900-1910	4 1930-1950	5 Trolig 1970-1990
Himling	Hvit linoljemaling	→	Hvit linoljemaling	→	→
Taklist	Hvit linoljemaling	→	Hvit linoljemaling	→	→
Takbjelker	Hvit linoljemaling	→	Hvit linoljemaling	→	→
Vegger	Blågrå 3005-R20B Linoljemaling	→	Gul 1020-Y10R/ 2030-Y10R Linoljemaling	→	→
Brystning	Mørk Blågrå 4005-Y50R Linoljemaling	Mørk Blågrå 4005-Y50R Linoljemaling	Terrakotta 4020-Y20R Linoljemaling	Terrakotta 3020-Y10R/ 4020-Y10R Linoljemaling	→
Dør Utgangsdør					Mørk oker og hvit Fargene ikke kodet
Dør og gerikter Kontordør	Lys grå 2500-N Linoljemaling	→	2.Brent Sienna Linoljemaling 1.Beigehvit 1002-Y50R Linoljemaling	→	→
Dør og gerikter «Tannlegen»	Grå 2500-N Linoljemaling	2.Mellomoker 5030-Y30R Linoljemaling 1.Gulhvit 0205-Y Linoljemaling	2.Brent Sienna 4005-Y50R Linoljemaling 1.Beigehvit 1002-Y50R Linoljemaling	→	→
Dørgerikter Utgangsdør					Mørk oker Fargen ikke kodet
Vinduer og	Hvit linoljemaling	Hvit linoljemaling	→	→	Hvit linoljemaling
Vindusgerikter	Hvit linoljemaling	Hvit linoljemaling	→	→	Hvit linoljemaling
All innredning nedenfor benkeplatene, inklusive skuffer, hyller osv.	Mørk Blågrå 4005-Y50R Linoljemaling	→	→	Terrakotta 3020-Y10R/ 4020-Y10R Linoljemaling	→
Hyllefronter med pilastrer	Lys grå 2500-N Linoljemaling	→	2.Brent Sienna Linoljemaling 1.Beigehvit 1002-Y50R Linoljemaling	→	→
Diskfronter	Grå 2500-N Linoljemaling	2.Mellomoker 5030-Y30R Linoljemaling 1.Gulhvit 0205-Y Linoljemaling	2.Brent Sienna 4005-Y50R Linoljemaling 1.Beigehvit 1002-Y50R Linoljemaling	→	→
Diskplate Nord/syd	Grå 2500-N Linoljemaling	2.Mellomoker 5030-Y30R Linoljemaling 1.Gulhvit 0205-Y Linoljemaling	2.Brent Sienna 4005-Y50R Linoljemaling 1.Beigehvit 1002-Y50R Linoljemaling	→	→
Fotlister	Mørk grå 6000-N Linoljemaling	→	→	→	Mørk oker 7020-Y20R Linoljemaling
Gulv	Mørk grå 6000-N Linoljemaling	→	→	→	Mørk oker 7020-Y20R Linoljemaling

6.2.15 Holmen 16. Kramboden. Konklusjon

Kramboden i Holmen 16, «Mælandsgården» er meget godt bevart. Det ser ut til at hele den opprinnelige innredningen fra før 1856 er på plass, bortsett fra den ene diskplaten som er skiftet ut. Noen få elementer i interiøret er malt 3 ganger etter at det ble innredet, mens største delen av interiøret har bare blitt malt en gang etter at det sto ferdig.

På grunnlag av farger og fargesettingen i den første større overmalingen, med blant annet eikeådring og bruk av laserende pigmenter (Brent Sienna) på i dører og deler av innredningen, er trolig oppmalingen utført i perioden 1900- 1910.

Det er etter undertegnedes mening viktig at det ikke gjøres forsøk på å male opp eller tilbakeføre interiøret til opprinnelig utseende. Slik interiøret står i dag, er det et sjeldent godt eksempel på en mer enn 100 år gammel krambod, modernisert i tidens smak rett etter forrige århundreskifte.

7 Kilder

7.1 Arkivalia

- Brønne, Jon. 2016. *B.235. Skudeneshavn. Farge- og bygningsarkeologisk undersøkelser av eksteriøret på åtte bygninger*. Vel Bevart. 27.11.2016. 120 s. ill.
- Brønne, Jon. 2018. *Skudeneshavn. Parken. Paviljongen. Fargeundersøkelse*. Vel Bevart. 17.10.2018. 16.s. ill.

7.2 Litteratur

- Grude, Egil Harald ed al. Red. 1975. *Hus og innbyggere i gamle Skudeneshavn*. Skudeneshavn.

7.3 Muntlige opplysninger

- Opplysninger fra:
- Kommuneantikvar Ane Steingilda Alvestad, Karmøy kommune.
- Museumskonservator Ørjan Iversen, Karmøy kommune.
- Tidl. Kommuneantikvar/tømrer Lars Tveit, Karmøy kommune.

Oslo 15.11.2018

Jon Brønne
Malerikonservator
Vel Bevart!

8 Vedlegg

Vel Bevert!

Oslo. 15. nov. 2018

Jon Brønne.

Malerikonservator NKF-N/ professor emeritus.

Rådgiving i bygningsvern. Farge- og bygningsarkeologiske undersøkelser.

Praktisk malerarbeid

Rengjøring

Ved all ut- og innvendig maling, uansett om det er skader i malingfilmen eller ikke, er forarbeidet det viktigste for et holdbart resultat. Ved vanlig nedbryting av malingfilmen, uten tegn til skader, børstes all løs maling av med stålborste. Om nødvendig brukes også malerskrape. Huset vaskes grundig med spesialvaskemidler for dette formålet eller sterkt salmiakkvann. Følg bruksanvisningen på emballasjen nøye. Bruk beskyttelsesbriller og hansker. Skyll godt med rent vann etterpå, men uten å spyle. Sett på en spreder og dusj veggflatene ovenfra og ned med meget svak dusj samtidig som løs skitt vaskes av med en svamp. Pass på at det ikke dusjes unødig inn bak panelet. Høytrykksspyler må ikke brukes.

Partier av maling eller treverk som er angrepet av sverte sopp (soppen framtrer som små sorte prikker), vaskes med «Sopp og algevask». Følg bruksanvisningen på emballasjen nøye.

Etter forarbeid og rengjøring er det viktig at treverket får tørke skikkelig før ny maling påføres.

Fjerning av løs- og skadet maling

Vær oppmerksom på at flere av de eldre malinglagene inneholder blyhvit. Støvet fra blyhvit er svært giftig. Det betyr at de som utfører arbeidene med malingfjerning, må ha godkjente støvmasker med filtre, og i tillegg god beskyttelse på hender og foran øynene. Etter skrapearbeid er det også viktig med skikkelig vask av hender og ansikt før det spises og drikkes.

Skraping.

Den beste og vanligste metoden for å fjerne gammel skadet maling. I de fleste tilfellene er en grundig skraping godt nok for videre malerarbeid. Bruk gode to-hånds malerskraper til arbeider på panel og mindre skraper til arbeider på gerikter, profiler, dører osv. Hold alltid skrapen flatt og skrap *med* vedretningen.

Dersom en bruker spissen på skrapen, er det vanskelig å unngå skader og riper i treet som aldri kan fjernes.

Vær meget forsiktig når en skraper profilerte detaljer som gerikter, panel, dører og vinduer. Ved å bruke for grov redskap og for mye krefter, ødelegges fort vakkert snekkerarbeid. Det er kun løs maling som skal fjernes ved skrapingen. Husk at gammel maling som sitter igjen på treverket, gir god beskyttelse og er med på å forlenge treet levetid.

Luting (kaustisk soda).

Frarådes på det sterkeste i forbindelse med vanlig forarbeid. Kan benyttes hvis all maling må fjernes, og er da et billig alternativ til dyre kjemiske malingfjernere. Lut/vann-blandingen blandes med utrørt tapetklistre. Dette gir lutblandingen en grøtaktig konsistens. Blandingen kan også påføres vertikale flater og gir gode muligheter til å kontrollere virkningen. Bruk beskyttelsesutstyr! Vær forsiktig ved bruk av lut. Lut vil alltid bryte ned og skade den ytterste overflaten i treet. Treverket må aldri skrubbes fordi de fører til oppflising. Her gjøres det feil både når maling fjernes med lut og med kjemiske malingfjernere. Etter lutbehandling er det svært viktig at overflaten nøytraliseres fullstendig med hjelp av eddiksyre.

Kjemiske malingfjernere.

Frarådes på det sterkeste i forbindelse med vanlig oppmaling. Hvis all maling må fjernes, kan det benyttes. Der det er brukt akryl- eller lateksmaling, kan det være eneste alternativ. Må all maling fjernes, bør det utføres av et firma som har erfaring og gir garanti på arbeidet. Be om referanser. Vær ekstra oppmerksom på to viktige aspekter: For det første skal overflatene etter behandling se ut som de gjorde før. Høvlet panel skal fremdeles se høvlet ut. For det annet må alle rester av malingfjernere eller lut vaskes godt av. Kjemikaliene må være nøytralisert før ny maling påføres. Ellers kan de bli aktivisert av fukt, og den nye malingen løsner.

Malingfjernere basert på organiske løsemidler.

Velegnet til mindre arbeider, f.eks. dører og listverk,

Avbrenning med blåselampe eller åpen flamme.

Må ikke forekomme! Det er dessuten forbudt i henhold til brannforskriftene.

Varmluftblåser.

Meget brannfarlig. Utvikler sterk varme, 150 °C–350 °C. Ikke tillatt å bruke innendørs. Egner seg godt til løse bygningsdeler, som dører og listverk. Bør brukes med stor forsiktighet på vinduer, idet glasset lett sprekker pga. varmen. Vær spesielt forsiktig i overgangen mellom listverk og vegger. Den tørre dyttestryen som er brukt her er ofte tilsatt tretjære. Både dyttestry og tretjære er ytterst brannfarlige.

Sliping med drill og roterende eller oscillerende slipeskive.

Må ikke forekomme! Det ødelegger overflaten, og gir treverket et uakseptabelt utseende.

Sandblåsing.

Må ikke forekomme! Selv særdeles forsiktig sandblåsing ødelegger fullstendig overflaten i treet. Treet får en kunstig aldring og et uakseptabelt utseende.

Høytrykksspyling med vann.

Frarådes! Vannet treffer treet med så stor kraft at trestrukturen kan bli revet opp. Vann trenger lett inn, f.eks. bak panelet, gjennom vindusforinger og inn i huset. Isolasjon, treverk, innvendige dekorasjoner, tapeter og maling kan lett få fuktskader.

Infrarød varme.

De seneste årene er det utviklet et system som bløtgjør malingen ved hjelp av infrarød varme fra varmerør. (Speedheater) Malingen blir da lett å fjerne ved skraping. Metoden er under stadig utvikling, og er et godt alternativ til fjerning med løsemidler og luting.

NB! Vær oppmerksom på brannfaren ved bruk av Speedheater eller varmluft. Bruk aldri disse metodene der det er åpninger eller sprekker ned til underliggende treverk eller i sprekker rundt vindus- eller dørgerikter hvor det kan være dyttestry.

For å ha best mulig kontroll i forhold til evt. ulmebrann, skal alt arbeid med bruk av varme til malingfjerning skal være avsluttet minst en time før arbeidene på huset avsluttes for dagen.

Godkjent brannvernutstyr skal alltid være i nærheten.

Gamle hus skal ikke se nye ut! Det er ikke noe mål å fjerne malingen for å få glatte og «pene» overflater.

Valg av maling

Vi anbefaler at det benyttes ren linoljemaling, alkydforsterket linoljemaling eller ren alkydmaling på eldre hus. På fredede eller verneverdige hus og kirker brukes ren linoljemaling.

En grunnregel er at vi velger samme malingstype som huset har fra før.

Har huset utelukkende vært malt med linoljemaling, benyttes linoljemaling igjen.

Er huset først malt med linoljemaling, og siden alkydmaling, kan man bruke både ren linoljemaling og alkydmaling.

Hvis huset har ett eller flere lag med alkydmaling, kan det brukes ren linoljemaling eller alkydmaling.

Hvis huset har flere typer maling, f.eks. akrylmaling eller dekkbeis over linolje- eller alkydmaling, er det problematisk å velge malingstype. Trolig oppnås best resultat ved å bruke ren linoljemaling i tynne strøk. Den har evnen til å trenge gjennom plastmalingene og bite seg fast i underlaget. Fabrikanten og forhandleren er meget forsiktige med å gi garantier på overflatebehandling som gjøres over «plastmalingsprodukter». Det er viktig at vi velger en malingstype som vi lett kan kontrollere.

Velg en arbeidsmetode som ikke krever en blanding av flere malingstyper. Vent med å male til sjiktet av «plast» eller akrylmaling er så nedbrutt at behovet for fornying er åpenbar.

Hvis vi er usikre på valg av metode og maling, bør vi male deler av en vegg og la den stå et år for å vurdere resultatet.

Ikke velg nye «superprodukter» som ikke kan vise til gode referanser etter mange års bruk. Be alltid om datablad for den malingen du velger. Kontroller bindemidlet, at tørrstoffinnholdet er så høyt som mulig og at løsemiddelkonsentrasjonen er så lav som mulig.

Påføring.

Alt malerarbeid på treverk og jern skal utføres med pensel. Med pensel vil malingen bli arbeidet godt inn i underliggende maling og treverk. Påføring med rull eller sprøyte gir dårlig vedheft, malingen blir påført alt for tykt og metodene gir en overflatetekstur som er fremmed på eldre hus.

Alle kvister og kvistutfall påføres to tynne strøk med spritbasert kvistlakk/politur. Dette må utføres spesielt nøye de stedene hvor det er benyttet infrarød varme eller varmluft for å fjerne maling.

Bare flekker grunnes. Grunningsstrøket påføres enten meget tynt med ren maling eller følg produsentens anvisninger nøye. Hvis det ikke er oppgitt noen anvisninger fra produsenten, kan om nødvendig grunningsstrøket tynnes, enten med White spirit eller ren terpentin ca. 10 %. Deretter påføres to tynne strøk med ufortynnet maling. Det skal være god tørk mellom malinglagene.

Linoljemalingen skal arbeides godt inn i underlaget med penselen. De delene av huset som males, dekkes med presenninger som festes i stillasene, takrenner eller gesimser, slik at det ikke kommer direkte sollys eller regn på malingfilmen under påføring eller i tørkeprosessen. La presenningen henge på plass 4-5 dager etter at malingen er tørr.

Viktig ved bruk av linolje og alkydoljemalinger

Malingen skal være mager (inneholde lite olje) i bunnstrøket og bli fetere (større oljeinnhold) for hvert lag som påføres. Det er svært viktig at alt utvendig malerarbeid som utføres med linolje eller alkyd som bindemiddel bygges opp med magre lag i bunnen, og med mer olje i hvert lag som videre påføres.

Det må aldri påføres et grunningsstrøk med ren olje eller med fet oljeblandet maling for å mette opp treverket før første malinglag, hverken på nytt eller gammelt trevirke!

Treverket må heller ikke kunstig varmes opp til mer enn normaltemperaturer før påføring av maling.

Fra slutten av 1800-åra og fram til ca. 1950 var det dessverre vanlig å grunne treverket før maling med rå eller kokt linolje, tilsatt litt oker farge - «okre huset». Dette har resultert i en mengde skader i form av krakelering, avskalling og «koking» i påfølgende malinglag.

Maling på eldre maling

Det er viktig at det ikke males for ofte. Det må ikke males på overflater som ikke er nedbrutt. Vent med å male til overflaten viser tegn på at det er behov for rebehandling.

Det må alltid grunnes på steder med bart treverk. Grunningsstrøket kan påføres ufortynnet eller tynnes med ca. 7-10% white-spirit. Det første strøket skal da påføres så tynt, og arbeides så godt inn i treverket at malingen fremstår som en farget vask på overflaten. Etter tørk i 2-3 døgn kan det males ett eller to tynne strøk med linoljemaling. Dette er mye bedre enn ett tykt strøk. La malingen tørke skikkelig mellom hvert strøk, minimum 36 timer. Men vent ikke for lenge med påfølgende strøk, maksimum 10-12 dager.

Mal ikke:

- I fuktig vær
- Etter en lang fuktighetsperiode
- Før mai måned
- I direkte sollys

- Når temperaturen er lavere enn 8–10 °C
- Fuktinnholdet i treverket må ikke overstige 15 % når malingen påføres. De fleste større malerfirmaer har fuktighetsmålere for tre. (Protimeter) Fuktighetsmålere kan også kjøpes hos større byggevarehus og verktøyforhandlere. (Biltema, Clas Ohlson)

Mal når:

- Nytt virke har tørket i 3–5 uker.
- Tidligere malte flater har hatt 3–4 dagers tørketid etter vask.
- Fuktigheten i treet er lavere enn 15 %.
- Overflaten ligger i skygge, eller det er overskyet.
- Solen har passert, slik at veggen ikke oppvarmes etter at malingen er påført.
- Temperaturen er over 5–6 °C, også om natten.

Maling på nytt trevirke

Det er viktig at nytt panel ikke males før treverket har fått tørke skikkelig ut. Males treverket før det er tørt, er en nesten garantert at malingen løsner og flasser av. Malingfilmen stenger fuktigheten inne i treet, og når fuktigheten fordamper, sprenges malingen. Det oppstår avskalling, avflassing og sprekke-dannelser. Nytt trevirke bør derfor utsettes for vær og vind så lenge at det minimum har hatt en tørkeperiode på 5–6 uker.

Dersom det benyttes linoljemaling, bør tørt trevirke som er meget sugende, grunnes med ett eller to meget tynne strøk. Grunningsstrøket kan påføres ufortynnet eller tynnes med ca. 7-10% white-spirit. Det første strøket skal da påføres så tynt, og arbeides så godt inn i treverket at malingen fremstår som en farget vask på overflaten. Den linoljemalingen som skal brukes til lag to påføres ufortynnet eller tynnes 3-4%. Tynningsgraden avhenger av hvor mye malingen tåler å tynnes før den renner av penselen, og ikke kan påføres uten å søle maling. Etter tørk i 2–3 døgn kan det males ett eller to tynne strøk med linoljemaling. Ved bruk av alkydoljemaling, må en følge produsentens anvisning nøye.

Tildekking

Det er meget fornuftig å dekke de flatene som er malt med presenninger. Fest presenningene i stillaset, vindskiene eller i takrennene. La presenningene henge fritt, og godt ut fra de malte veggene. Fest dem i nedkant nede ved bakken. Presenningene skal beskytte både mot nedbør og direkte sollys. La presenningene henge ca. en uke etter at malingen er tørr.

Innvendig.

Linoljemaling kan meget godt benyttes innvendig. Malingen tilsettes da max 2% sikkativ (tørremiddel) pr. volum. Sikkativ tilsettes for å korte med tørketiden, og fåes kjøpt i større fargehandlere og i butikker med kunstnerartikler.

Litteratur, maling

- Brønne, Jon. 1998. *Farger og Stil*. Fortidsminneforeningen/ Riksantikvaren. Oslo, 2007
- Brønne, Jon. *Dekorasjonsmaling*. Oslo
- Drange, T., Aanensen, H. O. og Brønne J. 2011. *Gamle trehus; reparasjon og vedlikehold*. Oslo, 3. utg.
- Gundersen, Asbjørn og Kjernsmo, Dag. 1972. *Malerarbeid*. Oslo
- Johansson, Kjell. 1975. *Tekno's Måleri, material – teknik – farglära*. Teknografiska Institutttet, Stockholm
- Kjellberg, Henrik. 1986. *Byggnadsmåleri med traditionella färgtyper*. Riksantikvarieämbetet, Stockholm,
- Paulsson, Gregor. 1934. *Måleri*. Stockholm

Havna Allé 7
0373 Oslo. Norge
Tel. + 47 92 20 21 66
e-post. jbrenne@online.no

Bank. 0540 0772136
IBAN: NO17 0540 0772136
BIC: DNBANOKKXXX
Foretaksnr. 980 675 653 MVA